

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**KONKURENCA IN KONKURENČNA POLITIKA V BANČNIŠTVU V
EVROPSKI UNIJI TER PRIMERI DRŽAVNE POMOČI ŠESTIM
IZBRANIM BANKAM**

Ljubljana, maj 2014

ANA SELAN

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisana Ana Selan, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtorica magistrskega dela z naslovom Konkurenca in konkurenčna politika v bančništvu v Evropski uniji ter primeri državne pomoči šestim izbranim bankam, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem doc. dr. Matejem Marinčem.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem
  - poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v magistrskem delu, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, in
  - pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v tekstu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisala;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku (Ur. l. RS, št. 55/2008 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega magistrskega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, dne _____

Podpis avtorice: _____

KAZALO

UVOD	1
1 KONKURENCA V BANČNIŠTVU	4
1.1 Opredelitev pojma konkurenca.....	4
1.2 Različne oblike konkurence.....	6
1.3 Posebnosti bank	8
1.4 Konkurenca v bančnem sektorju	10
1.4.1 Razvoj in učinkovitost	10
1.4.2 Dostop do finančnih storitev in produktov	11
1.4.3 Stabilnost bančnega sektorja	12
1.5 Konkurenčne ovire v bančnem sektorju	14
1.5.1 Asimetrične informacije v poslovnih odnosih.....	14
1.5.2 Zunanji stroški prehoda	16
1.5.3 Mreže na področju poslovanja bank.....	17
2 MERJENJE KONKURENCE V BANČNEM SEKTORJU V DRŽAVAH EVROPSKE UNIJE	19
2.1 Tržna struktura.....	19
2.2 Tržna koncentracija bank.....	21
2.2.1 Število bank	22
2.2.2 Koeficient koncentracije.....	23
2.2.3 Herfindahl-Hirschmanov indeks.....	24
3 KONKURENČNA POLITIKA V BANČNIŠTVU NA PODROČJU DRŽAVNE POMOČI	27
3.1 Opredelitev pojma konkurenčna politika in njene naloge	27
3.2 Opredelitev pojma državna pomoč.....	29
3.3 Potrebe bank po državni pomoči	31
3.4 Zakonodaja Evropske unije, ki ureja državne pomoči	33
3.5 Metodologija Evropske komisije.....	36
3.5.1 Določanje obsega in merjenje državne pomoči.....	37
3.6 Načrt za prestrukturiranje bank	40
3.6.1 Finančni prispevek.....	41
3.6.2 Strukturni ukrepi.....	42
3.6.3 Ukrepi za omejevanje izkrivljanja konkurence	43
3.7 Instrumenti državne pomoči Evropske komisije	44
3.7.1 Instrument jamstev	45
3.7.2 Instrument dokapitalizacij	48
3.7.3 Instrument oslabljenih sredstev	51
3.7.4 Instrument za likvidnostno podporo	54
4 ANALIZA DRŽAVNE POMOČI ŠESTIM IZBRANIM EVROPSKIM BANKAM ...	56
4.1 Dejavnosti in težave glede na izbrano banko	57

4.2 Analiza glede na instrument in ukrep državne pomoči za izbrano banko	58
4.3 Načrti za prestrukturiranje glede na izbrano banko	60
5 POSODOBITEV NADZORA DRŽAVNE POMOČI	63
SKLEP.....	66
LITERATURA IN VIRI.....	70
PRILOGE	

KAZALO TABEL

Tabela 1: Število bank v državah članicah Evropske unije od leta 2000 do leta 2008	22
Tabela 2: Merjenje tržne koncentracije bank na trgu v državah članicah Evropske unije: Odstotni delež vseh sredstev treh največjih bank (CR3).....	24
Tabela 3: Merjenje tržne koncentracije bank na trgu v državah članicah Evropske unije: Herfindahl-Hirschmanov indeks (HHI).....	26
Tabela 4: Finančna pomoč v krizi: Uporabljeni (dodeljeni) zneski državne pomoči v letu 2011	38
Tabela 5: Uporabljena (dodeljena) državna pomoč finančnim institucijam glede na instrument in na državo članico Evropske unije, od 1. oktobra 2008 do 31. decembra 2011 ...	39
Tabela 6: Izdatki državne pomoči držav članic Evropske unije: Državna pomoč za finančni sektor od 1. oktobra 2008 do 1. oktobra 2012	40
Tabela 7: Naporavnan obseg jamstev in novi obseg jamstev od leta 2008 do leta 2011	48
Tabela 8: Dokapitalizacija od leta 2008 do leta 2011	51
Tabela 9: Oslabljena sredstva na državo Evropske unije od leta 2008 do leta 2011	54
Tabela 10: Likvidnostna intervencija v državah Evropske unije od leta 2008 do leta 2011, nova likvidnost v letu 2011	55

UVOD

Konkurenca (angl. *competition*) je prisotna na vseh področjih, kjer deluje človek. V gospodarstvu je konkurenca posledica dejstva, da želita najmanj dva na trgu istočasno delujoča konkurenta doseči iste cilje, tj. zagotavljanje prodaje, doseganje dobička in pridobivanje tržnega deleža. Do konkurence na trgu torej pride, ko trg ni sposoben zadostiti vsem potrebam in interesom konkurentov, ki se nahajajo na trgu (Grilc, 1996, str. 467). V bankah, ki poslujejo s prebivalstvom (angl. *retail banking*), je konkurenca kompleksna. Zaradi konkurenčnih ovir, kot so asimetrične informacije, zunanji stroški prehoda ter učinki mrež, konkurenca ne more povsem delovati. Posledično konkurenca morda ne bo spodbujala učinkovitosti na finančnih trgih (Carletti, 2009, str. 22; Vives, 2010, str. 13).

Pomembno vlogo v finančnem in bančnem sistemu Evropske unije ima konkurenčna politika (angl. *competition policy*). Konkurenčna politika zajema vladne ukrepe držav članic Evropske unije, s katerimi vlade držav članic Evropske unije neposredno vplivajo na obnašanje podjetij (bank) ter konkurenco na lokalnih in nacionalnih trgih držav članic Evropske unije (Casu & Girardone, 2009, str. 5). V Evropski uniji ima pristojnost za izvajanje konkurenčne politike Evropska komisija (angl. *European Commission*). Osrednja naloga Evropske komisije je neposredno sodelovanje pri krepitvi konkurence v evropskem gospodarstvu in iskanju rešitev za trenutno finančno krizo (Casu & Girardone, 2009, str. 121).

V času finančne krize se je povečala možnost propada tistih bank, ki so poslovale preko svojih zmožnosti, kar je ogrozilo finančni sektor in širše gospodarstvo na splošno ter v državah članicah Evropske unije povečalo potrebo po državni pomoči (angl. *State-aid*). Odziv Evropske komisije na krizo je bilo oblikovanje pravil in ukrepov vseh vrst državne pomoči, ki bi zopet zagotovili konkurenčnost in učinkovitost evropskih bank ter mednarodnih trgov (European Commission, 2009c, str. 1).

Namen magistrske naloge je s pomočjo tuje strokovne literature in zakonske podlage Evropske komisije ugotoviti pomen državne pomoči finančnim institucijam za pomoč v trenutni krizi v državah članicah Evropske unije. Poleg tega je namen predstaviti, kako kompleksno Evropska komisija obravnava državno pomoč na podlagi štirih serij Poročil (angl. *Communications*). Namen je predstaviti način, kako Evropska komisija uporablja smernice v štirih serijah Poročil za štiri instrumente državne pomoči, ki jih nato izvajajo države članice Evropske unije.

V magistrski nalogi želim prikazati razlike med izbranimi desetimi državami članicami Evropske unije v obdobju od leta 2008 do leta 2011 na podlagi poročila Evropske komisije iz leta 2012 o statističnem pregledu za državno pomoč (angl. *State-aid Scoreboard*) za letne izdatke držav članic Evropske unije za dodeljeno (uporabljeno) državno pomoč ter glede na štiri instrumente državne pomoči. Ugotoviti želim, kje se na področju količine uporabljene državne pomoči nahaja Slovenija v primerjavi z ostalimi izbranimi devetimi državami

članicami Evropske unije. Izbrane države so Velika Britanija, Španija, Luksemburg, Latvija, Irska, Grčija, Avstrija, Danska in Belgija.

Glavni namen magistrske naloge je ugotoviti, kako se državne pomoči odražajo v praksi na šestih izbranih bankah v državah članicah Evropske unije. Te banke so: Royal bank of Scotland, banka Banco de Valencia, Nova Ljubljanska banka, banka Allied Irish bank, banka Fionia in banka Hypo Group Alpe Adria. Namen magistrske naloge je prikazati, katere instrumente in ukrepe državne pomoči so omenjene banke prejele, ter ugotoviti, s katerimi težavami se soočajo banke ter kakšni so načrti za prestrukturiranje za izbranih šest evropskih bank.

Osrednji cilj magistrske naloge je širše predstaviti pojem konkurence in konkurenčne politike v bančništvu v Evropski uniji ter njuno vlogo v času krize. Glavni cilj magistrske naloge je potrditi ali ovreči prvo hipotezo: »Slovenija po koeficientu koncentracije (angl. *Concentration Ratio* – CR) in Herfindahl-Hirschmanovem indeksu (angl. *Herfindahl-Hirschman Index* – HHI) v letu 2008 sodi med bolj koncentrirane bančne trge v Evropski uniji glede na ostalih devet izbranih držav članic Evropske unije.« Prvo hipotezo bom potrdila ali ovrgla s pomočjo tabelaričnega prikaza koeficienta koncentracije in Herfindahl-Hirschmanovega indeksa za deset izbranih držav članic Evropske unije.

Cilj magistrske naloge je tudi potrditi ali ovreči drugo hipotezo: »Slovenija je v obdobju od leta 2008 do leta 2011 skupno glede na vse štiri instrumente državne pomoči v % bruto domačega proizvoda glede na leto 2011 namenila za štiri instrumente državne pomoči višji % bruto domačega proizvoda kot Avstrija v istem obdobju.« Drugo hipotezo bom potrdila ali ovrgla s pomočjo tabelaričnega prikaza na podlagi statističnega poročila Evropske komisije za leto 2012 o pregledu letnih izdatkov uporabljenih (dodeljenih) državnih pomoči za države članice Evropske unije v obdobju od leta 2008 do leta 2011. Cilj magistrske naloge je potrditi ali ovreči tretjo hipotezo: »Načrti za prestrukturiranje banke Royal bank of Scotland, banke Banco de Valencia, Nove Ljubljanske banke, banke Allied Irish bank, banke Fionia ter banke Hypo Group Alpe Adria niso enotni.« Tretjo hipotezo bom potrdila ali ovrgla na podlagi lastne raziskave šestih dokumentov Evropske komisije o državni pomoči šestim evropskim bankam.

Magistrska naloga temelji na metodah znanstvenega raziskovanja. V teoretičnem delu uporabljam deskriptivni pristop (opisovanje dejstev, pojavov in procesov), za primerjanje pa komparativno metodo (povzemanje spoznanj, opazovanj in stališč drugih avtorjev), pri čemer se navezujem na literaturo in članke domačih ter tujih avtorjev. V magistrski nalogi preučujem veljavne pravne akte in gradiva Evropske komisije, kot so Pogodba o delovanju Evropske unije (angl. *Treaty on the Functioning of the European Union*), posamezni členi, dokumenti in serije štirih Poročil.

Magistrska naloga je strukturirana v pet poglavij, v katerih obravnavam konkurenco in konkurenčno politiko v bančništvu ter državno pomoč. V prvem poglavju bom v prvem delu

opredelila pojem konkurenca. Nato bom predstavila različne oblike konkurence ter v tretjem delu prvega poglavja opisala posebnosti bank. V četrtem delu prvega poglavja bom predstavila konkurenco v bančnem sektorju na področju razvoja in učinkovitosti, dostopa do finančnih storitev ter stabilnost v bančnem sektorju. Nato bom v petem delu prvega poglavja predstavila tri konkurenčne ovire v bančnem sektorju pri poslovanju bank s prebivalstvom. Te konkurenčne ovire so asimetrične informacije (angl. *asymmetric information*) v poslovnih odnosih, zunanji stroški prehoda (angl. *exogenous switching costs*) in učinki mreže (angl. *network effects*) na področju bančnega poslovanja.

V drugem poglavju magistrske naloge bom prikazala merjenje konkurence v bančnem sektorju na podlagi desetih izbranih držav Evropske unije. Drugo poglavje opisuje dejavnika konkurence, in sicer tržno strukturo (angl. *market structure*) in tržno koncentracijo bank (angl. *bank market concentration*). Tržno koncentracijo bank bom prikazala in razložila na podlagi treh kazalnikov. Ti kazalniki so število bank, koeficient koncentracije in Herfindahl-Hirschmanov indeks. Omenjene tri kazalnike tržne koncentracije bank bom tabelarično prikazala za deset držav članic Evropske unije v obdobju od leta 2000 do leta 2008.

V tretjem poglavju magistrske naloge bom v prvem delu opredelila pojem konkurenčne politike in njene naloge. V drugem delu bom opredelila pojem državne pomoči, nato pa v tretjem delu na kratko razložila potrebe bank po državni pomoči. V četrtem delu tretjega poglavja bom predstavila zakonodajo Evropske komisije na področju državne pomoči v Evropski uniji. V petem delu tretjega poglavja bom razložila metodologijo Evropske komisije na podlagi štirih serij Poročil. Nato bom razložila, kako Evropska komisija določa obseg in merjenje državne pomoči. V šestem delu bom razložila, kako Evropska komisija na podlagi četrtega Poročila o prestrukturiranju obravnava načrte za prestrukturiranje bank v težavah. Nato bom v sedmem delu tretjega poglavja predstavila štiri instrumente državne pomoči Evropske komisije. Ti štirje instrumenti državne pomoči so jamstva (angl. *guarantees*), dokapitalizacija (angl. *recapitalization*), oslABLjena sredstva (angl. *impaired assets*) ter likvidnostna podpora (angl. *liquidity support*).

V četrtem poglavju magistrske naloge bom prikazala analizo državne pomoči za izbranih šest evropskih bank. Te banke so banka Royal Bank of Scotland v Veliki Britaniji, banka Banco de Valencia v Španiji, Nova Ljubljanska banka v Sloveniji, banka Allied Irish bank na Irskem, banka Fionia na Danskem in banka Hypo Group Alpe Adria v Avstriji. V prvem delu četrtega poglavja bom na kratko predstavila dejavnosti in težave za izbranih šest bank. Nato bom v drugem delu četrtega poglavja analizirala in primerjala državne pomoči za izbranih šest evropskih bank. Tabelarično bom prikazala instrumente in ukrepe državne pomoči ter trajanje državne pomoči za omenjenih šest bank. V tretjem delu četrtega poglavja bom predstavila načrte za prestrukturiranje za izbranih šest evropskih bank. V zadnjem, petem poglavju magistrske naloge bom predstavila posodobitev nadzora državne pomoči Evropske komisije.

1 KONKURENCA V BANČNIŠTVU

1.1 Opredelitev pojma konkurenca

Konkurenca obstaja na vseh področjih, kjer je prisoten človek, na primer v politiki, športu, kulturi, gospodarstvu. Konkurenco lahko opazujemo na različnih ravneh, na primer v gospodarstvu kot celoti, na ravni različnih sektorjev, kot je na primer bančni sektor, na ravni posameznih udeležencev ali na ravni produktov, kvalitete, inovacij, cen ali kombinaciji naštetih in drugih faktorjev, ki so potrošnikom pomembni (Grilc, 1996, str. 467).

Konkurenco v gospodarstvu lahko opredelimo kot posledico dejstva, da želita dva konkurenta (predpostavimo, da je to podjetje ali banka), ki delujeta istočasno na trgu, doseči isti cilj z namenom zagotavljanja prodaje, doseganja dobička in pridobivanja tržnega deleža. Pri tem si individualno vsak konkurent prizadeva skleniti čim več ugodnih poslov. Poleg tega je poslovni uspeh individualnega konkurenta odvisen od skupnih ali posameznih ravnanj drugih konkurentov na trgu. Posledično lahko zaradi hotenja obeh konkurentov po dosegu istega cilja pride do njune medsebojne izključitve na trgu; do konkurence na trgu pa pride, ko trg ni sposoben zadostiti vsem potrebam in interesom konkurentov, ki se nahajajo na tem trgu (Grilc, 1996, str. 467).

Konkurenca ima na področju gospodarstva številne funkcije. Prva funkcija konkurence je usmeritvena funkcija. Konkurenca usmerja povpraševanje in ponudbo na trgu tako, da usmerja ravnanje gospodarskih subjektov (predpostavimo, da so to podjetja, banke) (angl. *economic agents*) tako, da jim bo to ravnanje omogočilo razvoj in obstoj. Pri tem se pod vplivom konkurence gospodarski subjekti nenehno prilagajajo spremembam na strani povpraševanja in ponudbe na trgu tako, da na primer nižajo stroške, stremijo k večjemu tržnemu deležu ter posledično boljšemu tržnemu položaju (Grilc, 1996, str. 467; Casu & Girardone, 2009, str. 120; Claessens, 2009, str. 83).

Druga funkcija konkurence je strukturna funkcija. Konkurenca z vplivom na strukturo trga posledično vpliva tudi na strukturo gospodarstva. V skladu s strukturno funkcijo konkurenca ohranja in omogoča razvoj malih in srednje velikih gospodarskih subjektov. S tem, ko narašča moč in število gospodarskih subjektov, upada število negativnih posegov v konkurenco. Tretja funkcija konkurence je kontrolna funkcija. Z nadziranjem uspešnosti gospodarskih subjektov konkurenca nagraduje uspešnost gospodarskih subjektov, neuspešnost gospodarskih subjektov pa kaznuje. Razlog je v tem, da dolgoročno konkurenca s selekcijo izloča gospodarske subjekte, ki so nekonkurenčni (Grilc, 1996, str. 468; Casu & Girardone, 2009, str. 120; Claessens, 2009, str. 83).

Naslednja, četrta funkcija konkurence je dinamična funkcija. Dinamična funkcija konkurence se kaže v tem, da nekonkurenčne gospodarske subjekte nenehno sili k stalnim izboljšavam na trgu, če ne želijo biti izločeni s trga. Zaradi izboljšav in inovacij na trgu imajo potrošniki na voljo pestro izbiro med različnimi storitvami in produkti ter višjo kakovost. Poleg dinamične

funkcije konkurence pa deluje tudi peta funkcija konkurence, to je motivacijska funkcija. Motivacijska funkcija konkurence na trgu sili gospodarske subjekte k prilagoditvam na trgu, kot je na primer prilagajanje potrebam in željam potrošnikov (Grilc, 1996, str. 469; Casu & Girardone, 2009, str. 120; Claessens, 2009, str. 83).

V tesni povezavi s konkurenco se pojavlja pojem **konkurenčna politika**, ki ima v gospodarstvu pomembno vlogo. Konkurenčna politika je skupek tistih ukrepov vsake države članice Evropske unije, ki so namenjeni varstvu konkurence na določenem trgu. Konkurenčna politika določa cilje, ki jih izraža s konkurenčnim pravom. Konkurenčna politika neposredno vpliva na obnašanje podjetij (bank). Podjetja (banke) si konkurirajo med seboj s prodajo svojih produktov in storitev ter ponujajo ugodne cene potrošnikom. Osrednja naloga konkurenčne politike pri tem pa je, da omejuje nekonkurenčno obnašanje podjetij (bank) na trgu, pri tem pa ne škoduje družbi in ne zmanjšuje gospodarske blaginje (Chakravarthy, b.l., str. 4; Motta, 2003, str. 3; Casu & Girardone, 2009, str. 122–123).

Konkurenčna politika v Evropski uniji skrbi za izvrševanje konkurenčnega prava s strani pristojnih teles in institucij. V Evropski uniji ima pristojnost za izvajanje konkurenčne politike **Evropska komisija**. Osrednja naloga Evropske komisije je neposredno sodelovanje pri krepitvi konkurence v evropskem gospodarstvu in iskanju rešitev za trenutno finančno krizo. V letu 2012 je Evropska komisija opredelila nadaljnje ukrepe za preprečevanje finančne in gospodarske krize v Evropski uniji ter vrnitev rasti v evropskem gospodarstvu. Odločitve Evropske komisije so osredotočene na finančni sektor, na krize posameznih bank in vrnitev finančnih institucij k sposobnosti preživetja (Casu & Girardone, 2009, str. 121).

Evropska komisija konkurenčno politiko deli na tri stebre. Prvi steber je politika združitvev (angl. *merger policy*), drugi steber je kartelna politika (angl. *cartel policy*), tretji steber pa je politika državnih pomoči (angl. *State-aid policy*). Zaradi razmer v evroobmočju postaja politika državnih pomoči vse bolj aktualna, saj si Evropska komisija prizadeva postaviti boljša pravila na področju državne pomoči za pomoč finančnim institucijam v krizi, ki bodo zagotovile zdrav finančni sektor v Evropski uniji v prihodnosti (Casu & Girardone, 2009, str. 121–122). V nadaljevanju magistrske naloge se bom posvetila samo konkurenčni politiki v bančništvu na področju državnih pomoči v Evropski uniji. Ostalih dveh stebrov konkurenčne politike ne bom obravnavala.

Ker lahko poslovanje podjetij (bank) ovira učinkovito konkurenco in s tem ustvarja ali krepí prevladujoči položaj podjetij (bank), je Evropska komisija na področju konkurenčne politike oblikovala **konkurenčno pravo** (angl. *competiton law*). Za ohranjanje konkurence so potrebni zakoni in skupki pravnih pravil, ki jih ureja konkurenčno pravo. Konkurenčno pravo je v Evropi skupno vsem državam članicam Evropske unije (Chakravarthy, b.l., str. 4–14; Casu & Girardone, 2009, str. 123; Kapsis, 2012, str. 7).

Evropska komisija je zasnovala konkurenčno pravo v obliki uredb in členov, ki pomagajo Evropski komisiji pri učinkovitem izvajanju konkurenčne politike ter preverjanju praktičnih

primerov in poslovnih praks. Konkurenčno pravo dopolnjuje konkurenco s spodbujanjem dejavnosti podjetij (bank) in spodbujanjem dostopa podjetij (bank) na trg. Obenem konkurenčno pravo preprečuje nekonkurenčne poslovne prakse podjetij (bank), ki omejujejo konkurenco in ustvarjajo umetne ovire za vstop podjetij (bank) na trg (Chakravarthy, b.l., str. 4–14; Casu & Girardone, 2009, str. 123; Kapsis, 2012, str. 7).

1.2 Različne oblike konkurence

S konkurenco opredelimo učinkovitost in način delovanja trga. Trg je stik ponudnikov in povpraševalcev, kjer se odloča o prodani oziroma kupljeni količini in ceni storitev ali produktov. Ponudniki si na trgu konkurirajo s ceno. Konkurenco na trgu lahko oblikujejo različni dejavniki, ki določajo njeno obliko. Ti dejavniki so število ponudnikov in povpraševalcev, stopnja razlikovanja produktov (homogenost, diferenciacija), mobilnost proizvodnih faktorjev (izstop obstoječih ponudnikov ali enostaven vstop novih ponudnikov na trg) ter racionalno vedenje ponudnikov in povpraševalcev (nediskriminacija, popolna informiranost). Različne oblike konkurence, ki se pojavljajo na trgu, so torej rezultat zgoraj omenjenih dejavnikov, ki se spreminjajo (Prašnikar & Domadenik, 2005, str. 46).

Ločimo tri različne oblike konkurence. To so (1) svobodna (prosta) konkurenca (angl. *free competition*), (2) popolna konkurenca (angl. *perfect competition*) in (3) različne oblike nepopolne konkurence (angl. *imperfect competition*), kot so monopol, oligopol ter monopolistična konkurenca (Samuelson & Nordhaus, 1995, str. 31–765). Spodaj jih bom na kratko predstavila.

Prva oblika konkurence je **svobodna (prosta) konkurenca**. Ker v takšen trg država ne posega, sta ponudba in povpraševanje brez kakršnihkoli omejitev. Tržne cene so objektivni rezultat skupnega delovanja ponudnikov in povpraševalcev. Oblikovanje tržnih cen poteka neodvisno od volje posameznikov, ki so ekonomsko prešibki (posameznik ali podjetje je tisti, ki se prilagodi ceni (angl. »*price-taker*«), saj je cena podana), da bi vplivali nanje. Na trgu svobodne konkurence je vrednost cen prosta in neovirana, saj so le-te edini regulator proizvodnje in porabe (Samuelson & Nordhaus, 1995, str. 31).

Druga oblika konkurence je **popolna konkurenca**. Trg v popolni konkurenci deluje optimalno, kar pomeni, da je na trgu veliko število ponudnikov in povpraševalcev, ki ponujajo homogene (istovrstni produkti, ki so enaki v očeh kupca) produkte. V popolni konkurenci obstaja popolna informiranost povpraševalcev in ponudnikov (produkti, cene). V popolni konkurenci je zagotovljen maksimalen dobiček ponudnikov in maksimalno zadovoljstvo povpraševalcev. Ravnanje posameznega konkurenta v primeru popolne konkurence ne vpliva na količino tržne ponudbe ali povpraševanja. Razlog je v velikem številu ponudnikov in tržni delež vsakega izmed njih je nepomemben glede na skupno ponujeno količino produktov na trgu (Samuelson & Nordhaus, 1995, str. 31, 148, 164, 747).

V primeru popolne konkurence vstop novih ponudnikov ali povpraševalcev na trgu ni oviran. Popolni konkurent je v primeru popolne konkurence eden izmed udeležencev na trgu, ki je premajhen, da bi vplival na cene ali na trg, zato nima privilegirane vloge. Na splošno pa v gospodarstvu popolna konkurenca ne obstaja, saj v praksi nikoli niso v popolnosti izpolnjeni zgoraj naštetih dejavniki popolne konkurence, saj ponudniki ne razpolagajo z enakimi proizvodnimi faktorji v enakih količinah in povpraševalci nimajo popolnih informacij o produktih (Samuelson & Nordhaus, 1995, str. 31, 148, 164, 747).

Ker je pomanjkljivost popolne konkurence v tem, da v praksi v gospodarstvu ne deluje in ni uresničljiva, so se razvile različne oblike **nepopolne konkurence**, kot so monopol, oligopol in monopolistična konkurenca. Za nepopolno konkurenco so značilne omejitve ponudbe in povpraševanja. Nepopolnega konkurenta opredelimo kot udeleženca na trgu, ki vpliva na oblikovanje cene (Samuelson & Nordhaus, 1995, str. 31, 151, 746).

Prva oblika nepopolne konkurence je **monopol**. V primeru monopola trg z veliko povpraševalci obvladuje en ponudnik in določa tržno ceno po kriteriju maksimizacije lastnega dobička (z zmanjšanjem ponujene količine doseže višjo ceno, to pomeni, da je določevalec cene (angl. »*price-maker*«) zaradi absolutnega obvladovanja ponujene količine). Kadar na trgu prevladuje popoln monopol, konkurenca ne obstaja, saj monopolist obvladuje in kontrolira trg ter ima veliko tržno moč. Monopol je nasprotje popolni konkurenci in ga v praksi redko zasledimo (Samuelson & Nordhaus, 1995, str. 31, 151, 746).

Druga oblika nepopolne konkurence je **oligopol**. Za oligopol je značilno, da pride do omejene konkurence na trgu, če lahko nekaj ponudnikov (od 2 do 8) na trgu določa ali vpliva na cene. Zaradi majhnega števila ponudnikov so ti med seboj precej odvisni. Posamezen ponudnik je lahko občutljiv na cene, saj lahko sprememba cen spremeni tržne deleže ponudnikov. V oligopolu nobeno podjetje nima prevladujočega položaja. Značilno je sorazmerno majhno število ponudnikov, ki ponujajo standardne ali diferencirane (istovrstni produkti različno vredni v očeh kupca) produkte. Povpraševalci so v oligopolu dobro informirani o tržnih cenah, vstop novih ponudnikov na trg pa je otežen (Samuelson & Nordhaus, 1995, str. 151, 757–759).

Zadnja oblika nepopolne konkurence je **monopolistična konkurenca** (vmesna struktura med monopolom in popolno konkurenco). Za monopolistično konkurenco je značilno veliko število majhnih ponudnikov, ki ponujajo različne, diferencirane produkte. V monopolistični konkurenci obstaja veliko ponudnikov, od katerih noben nima velikega tržnega deleža. Ponudniki v monopolistični konkurenci prodajajo nekoliko različne proizvode po nekoliko različnih cenah. Povpraševalci so popolnoma informirani o tržnih cenah. Če so ovire za vstop na trg velike, je vstop novim konkurentom na trg otežen ali nemogoč (Samuelson & Nordhaus, 1995, str. 151, 757–759).

Zgoraj omenjene oblike konkurence se pojavljajo na splošno v gospodarstvu. V nadaljevanju se bom podrobneje posvetila konkurenci v bančništvu in najprej predstavila posebnosti bank.

1.3 Posebnosti bank

Banke so pomembne za finančni sistem in realno gospodarstvo, saj se v primeru prenehanja delovanja bank sodobno denarno gospodarstvo ustavi. Banke so posebne zaradi ključne vloge, ki jo imajo v gospodarstvu. Banke opravljajo bančne storitve. Na strani sredstev bilance stanja banke sprejemajo depozite prebivalstva. Depozit je oblika varčevanja, ki posamezniku omogoča naložbo oziroma v banko naložena sredstva ter oplemenitev presežnih prihrankov z ugodno obrestno mero (Mramor, 1993, str. 90; Bossone, 2000, str. 7; Shaffer, 2004, str. 277).

Depoziti, ki jih banke zbirajo na strani sredstev bilance stanja v obliki prihrankov prebivalstva, predstavljajo osnovo, na podlagi katere banke odobrijo posojila na strani obveznosti bilance stanja bank. Posojilo je vrsta dolga in predstavlja materialna sredstva, ki jih banka kot posojilodajalec (angl. *lender*) izroči posojilojemalcu (angl. *borrower*) (posamezniku). Posojilojemalec pa se v skladu s posojilno pogodbo zaveže, da bo sredstva vrnil skupaj z obrestmi, ki so nadomestilo za uporabo denarja (Mramor, 1993, str. 90; Bossone, 2000, str. 7; Shaffer, 2004, str. 277).

Ostale bančne storitve so še storitve plačilnega prometa, posredovanje pri prenosu sredstev od varčevalcev (angl. *savers*) k vlagateljem (angl. *depositors*) in storitve v zvezi z vrednostnimi papirji. Poleg omenjenega banke izvršujejo odplačila ter preverjajo (angl. *screening*) in nadzorujejo (angl. *monitoring*) naložbene projekte potencialnih posojilojemalcev pri izbiri odobritve posojil ter spremljajo dejavnosti posojilojemalcev (Ribnikar, 1996, str. 43; Shaffer, 2004, str. 277; Štiblar, 2010, str. 252).

Banke imajo v vlogi finančnega posrednika (angl. *financial intermediary*) tri osnovne funkcije. Prva funkcija bank v vlogi finančnih posrednikov je zagotavljanje plačilnega sistema gospodarskim subjektom (gospodinjstvom, podjetjem, državi). V celotnem plačilnem sistemu banke povezujejo zunanja in notranja plačilna sredstva različnih gospodarskih subjektov. Vlagatelji so v celotnem plačilnem sistemu bankine stranke in so pripravljene vlagati finančne presežke v vrednostne papirje (Beck, Coyle, Dewatripont, Freixas, & Seabright, 2010, str. 19; Vives, 2010, str. 11).

Druga funkcija bank v vlogi finančnih posrednikov je preoblikovanje ročnosti (angl. *maturity transformation*). Banke v vlogi finančnega posrednika med posojilojemalci in vlagatelji na trgu kupujejo in prodajajo za vlagatelje finančne oblike (npr. obveznice, delnice, kapital), ki jih nato preoblikujejo v druge finančne oblike, ki postanejo obveznosti banke. Preoblikovane finančne oblike vlagateljem zagotavljajo velike vsote finančnih prihrankov. Posledično s tem banke vlagateljem omogočajo investiranje presežnih finančnih sredstev v obliki depozitov, hkrati pa posojilojemalcem omogočajo posojanje finančnih sredstev v obliki posojil (Fišer, 2009, str. 29; White, 2009, str. 6; Beck et al., 2010, str. 9; Vives, 2010, str. 11–12).

Banke preoblikujejo tudi ročnost finančnih prihrankov med varčevalci in vlagatelji. To storijo tako, da varčevalcem ponudijo kratkoročno možnost varčevanja, obenem pa vlagateljem

ponudijo dolgoročno možnost uporabe teh finančnih prihrankov. Banke ročnosti različnih finančnih instrumentov torej preoblikujejo tako, da uskladijo kratkoročne ponudbe finančnih instrumentov vlagateljev z dolgoročnimi potrebami posojilojemalcev. Ta posredniška funkcija bank je bistvenega pomena za realno gospodarstvo (Fišer, 2009, str. 29; White, 2009, str. 6; Beck et al., 2010, str. 9; Vives, 2010, str. 11–12).

Tretja funkcija bank v vlogi finančnih posrednikov je znižanje transakcijskih stroškov (angl. *transaction cost*). Transakcijski stroški nastanejo ob sklenitvi finančnih pogodb. Pod transakcijske stroške spadajo stroški sklepanja pogodb, stroški iskanja informacij in stroški komunikacije, ki nastanejo ob sklenitvi finančnih pogodb. Omenjene transakcijske stroške banke znižajo s povečevanjem števila transakcij, saj izkoriščajo prednosti ekonomije obsega, ki jim omogoča dolgoročno upadanje povprečnih stroškov zaradi povečanja obsega sklenitve finančnih pogodb. Tako lahko banke razpršijo fiksne stroške na večjo količino proizvodnje oziroma finančnih storitev (Beck et al., 2010, str. 19; Vives, 2010, str. 11).

Ena izmed posebnosti bank je tudi ta, da so občutljive na nestabilnosti. Na strani sredstev banke ocenjujejo dobičkonosnost ter preživetje projektov podjetij in posameznikov. Na podlagi informacij, ki jih dobijo od podjetij in posameznikov o teh projektih, banke dodelijo posojila. Na strani sredstev so torej banke zaradi količine naložb posojil, ki jih potencialni posojilojemalci niso sposobni odplačevati, občutljive na preveliko prevzemanje tveganj. Na strani obveznosti pa se banke zanašajo v veliki meri na kratkoročno povpraševanje po depozitih. Te depozite banke zbirajo in jih nato vlagajo v dolgoročna posojila podjetjem in posameznikom (Carletti & Hartmann, 2002, str. 9; Carletti, 2007, str. 2).

Poleg tega imajo banke na strani obveznosti dodatno vlogo kot ponudniki likvidnih sredstev za vlagatelje. Ta vloga jim omogoča, da finančne presežke vlagateljev, ki so jih pripravljene vlagati v vrednostne papirje kot nedenarno sredstvo, spremenijo v denar kot najbolj likvidno obliko sredstev. Tako omogočajo vlagateljem, da ta denar porabijo za potrošnjo ali nakup kakšnega drugega finančnega sredstva. Posledično vloga bank kot ponudnika likvidnih sredstev za vlagatelje banke na strani obveznosti izpostavlja sistemskim krizam (angl. *systemic crisis*) (Carletti & Hartmann, 2002, str. 9; Carletti, 2007, str. 2,10; Kapsis, 2012, str. 287).

Do te občutljivosti bank na različne nestabilnosti na strani sredstev in na strani obveznosti pa pride zaradi neuskklajenosti ročnosti, ki nastane med sredstvi in obveznostmi bank. Banke so namreč neposredno povezane med seboj skozi plačilni sistem in medbančni denarni trg (angl. *interbank market*). Na medbančnem denarnem trgu banke sodelujejo na podlagi likvidnostnih posojil in depozitov različnih ročnosti (Carletti & Hartmann, 2002, str. 9; Carletti, 2007, str. 2).

Poleg tega med bankami na medbančnem denarnem trgu poteka refinanciranje in izravnava likvidnosti, ki bankam omogoča pokrivanje sprotih primanjkljajev ali presežkov. S tem si banke zagotavljajo likvidnost (angl. *liquidity*). Likvidnost pomeni, da so banke sposobne

sprotno poravnati zapadle kratkoročne obveznosti, saj lahko le tako nemoteno poslujejo. Posredno pa so banke med seboj povezane preko podobnih ali enakih portfeljev sredstev (količina naložbenih posojil) v obliki koncentracije posojil v isti panogi (Carletti & Hartmann, 2002, str. 9; Carletti, 2007, str. 2).

Zaradi kompleksne strukture bank ter zaradi neposrednih in posrednih povezav med bankami lahko pride do nestabilnosti bank. Ta nestabilnost bank je povezana s solventnostjo (angl. *solvency*) bank. Banke so solventne, če so sposobne dolgoročno poravnati svoje zapadle dolgoročne obveznosti. Nestabilnost bank povzroči, da banke postanejo nesolventne (angl. *insolvency*), torej niso več sposobne dolgoročno poravnati zapadlih dolgoročnih obveznosti. Posledično lahko nesolventnost banke privede do propada banke in bančnega sistema (Carletti & Hartmann, 2002, str. 9; Carletti, 2007, str. 2,10; Kapsis, 2012, str. 287).

Učinek nesolventnosti in s tem možnost propada bank se lahko širi tudi po ostalem delu finančnega sektorja in s tem ogrozi sistemsko stabilnost (angl. *systemic stability*) ostalih bank ter privede do sistemske krize. Do sistemske krize torej pride, če propad ene banke (ali več bank) ali samo izdajanje slabih novic o stanju solventnosti banke vodi do posledičnega propada številnih drugih bank ali bančnega sistema kot celote (Carletti & Hartmann, 2002, str. 9; Carletti, 2007, str. 2,10; Kapsis, 2012, str. 287).

1.4 Konkurenca v bančnem sektorju

Prav tako kot v drugih sektorjih je konkurenca pomembna tudi v bančnem sektorju. Konkurenca v bančnem sektorju je lahko močan vir koristnih inovacij in učinkovitosti, kjer imajo na koncu koristi podjetja in gospodinjstva (GFDR, 2013b, str. 82). Konkurenco v bančnem sektorju bom razdelila na tri dimenzije. Prva dimenzija je razvoj in učinkovitost bančnega sektorja. Druga dimenzija je dostop do finančnih storitev in produktov. Tretja dimenzija je stabilnost bančnega sektorja (Claessens, 2009, str. 86; GFDR, 2013b, str. 89). V nadaljevanju bom vsako izmed treh dimenzij konkurence v bančnem sektorju podrobneje predstavila.

1.4.1 Razvoj in učinkovitost

Prva dimenzija v bančnem sektorju je razvoj in učinkovitost bančnega sektorja. Učinkovit bančni sektor je pomemben, saj zagotavlja finančne storitve in razporeja sredstva z najnižjimi mogočimi stroški. Vloga konkurence pri tem je, da lahko vpliva na razvoj in učinkovitost bančnega sektorja. S tem, ko konkurenca vpliva na razvoj in učinkovitost, pomaga doseči tudi stroškovno učinkovitost v bančnem sektorju. Stroškovna učinkovitost v bančnem sektorju pa vodi do nižjih stroškov in s tem do večje učinkovitosti v bančnem sektorju (Claessens, 2009, str. 87; Hasan & Marinč, 2013, str. 3).

Več preteklih empiričnih študij potrjuje, da na učinkovitost bančnega sektorja pozitivno vpliva večja konkurenca. Vpliv večje konkurence na izboljšanje stroškovne učinkovitosti

bank sta v študiji potrdila Evanoff in Ors leta 2008, ki sta analizirala spremembo stroškovne učinkovitosti po vstopu novih bančnih konkurentov na lokalne trge. V študiji sta avtorja prišla do zaključka, da so se banke, ki so že bile prisotne na trgu, prilagodile na vstop novih bank tako, da so izboljšale svojo stroškovno učinkovitost (Hasan & Marinč, 2013, str. 4).

Poleg stroškovne učinkovitosti konkurenca pomaga doseči tudi alokativno učinkovitost, to je optimalna razporeditev sredstev v bančnem sektorju. Alokativno učinkovitost konkurenčne banke v primerjavi z ostalimi bankami dosežejo tako, da izboljšajo ponudbo finančnih produktov, ki jo prilagodijo potrebam in željam, po katerih potrošniki najbolj povprašujejo. Posledično konkurenčne banke v primerjavi z ostalimi bankami na finančnem trgu dosegajo boljše poslovne rezultate in s tem ogrožajo položaj ostalih bank na finančnem trgu (Casu & Girardone, 2009, str. 120; Claessens, 2009, str. 83).

Poleg alokativne učinkovitosti konkurenca pomaga doseči tudi selektivno učinkovitost na finančnih trgih. Razlog za selektivno učinkovitost na finančnih trgih je v konkuriranju bank za čim večji dobiček. Banke, ki ponujajo boljše finančne produkte od ostalih bank, lahko povečajo svojo bazo strank in se tako strankam uspešno prilagajajo ali proizvajajo z nižjimi stroški ter tako dosegajo večji dobiček od ostalih bank. Posledično so ostale banke spodbujene, da napredujejo v tehničnih inovacijah finančnih produktov. Banke, ki ne sledijo konkurenčnim bankam na področju inovacij, se posledično lahko soočajo z izgubo in z odhodom s finančnega trga (Casu & Girardone, 2009, str. 120; Claessens, 2009, str. 83).

1.4.2 Dostop do finančnih storitev in produktov

Druga dimenzija v bančnem sektorju je dostop do finančnih storitev in produktov za podjetja in posameznike. Dostop do finančnih storitev in produktov opredelimo kot razpoložljivost (ali nerazpoložljivost) finančnih storitev in produktov za podjetja in posameznike po priročnosti in po razumni ceni. Vloga konkurence pri tem je, da lahko vpliva na dostop do finančnih storitev in produktov za podjetja in posameznike tako, da spodbuja nižje stroške, večjo učinkovitost, širšo ponudbo ter razvoj finančnih storitev in produktov (Claessens, 2009, str. 86–88).

Stopnja konkurence lahko na dostop do finančnih storitev in produktov vpliva negativno ali pozitivno. To lahko ponazorimo v okviru bančništva odnosov (angl. *relationship banking*). Bančništvo odnosov opredelimo kot zagotavljanje finančnih storitev, kjer banke vlagajo v pridobivanje specifičnih zasebnih informacij o svojih posojilojemalcih, ki javnosti niso na voljo (več o bančništvu odnosov je opisano v razdelku 1.5.1) (Boot, 2000, str. 10).

Stopnja konkurence lahko na dostop do finančnih storitev in produktov vpliva negativno. Prevelika konkurenca lahko povzroči, da so banke manj naklonjene vlaganju v odnose s posojilojemalci. Hkrati pa lahko zaradi problemov zastoja vlaganja bank v odnose s posojilojemalci premajhna konkurenca posojilojemalce preveč veže na posamezno banko, zaradi česar so posojilojemalci manj pripravljeni vstopati v odnos z banko. Ker so

posojilojemalci manj pripravljeni vstopati v odnos z banko, imajo posledično manjši dostop do finančnih storitev in produktov (nerazpoložljivost finančnih storitev in produktov) (Claessens, 2009, str. 88).

Stopnja konkurence lahko po drugi strani pozitivno vpliva na dostop do finančnih storitev in produktov. Ob prisotnosti odnosa banke s posojilojemalci stopnja konkurence pozitivno vpliva na dostop do finančnih storitev in produktov, saj imajo posojilojemalci v primeru večje konkurence, ki vpliva na boljšo kakovost informacij in na izboljšavo tehnologije, omogočen boljši dostop in s tem razpoložljivost do finančnih storitev in produktov (Claessens, 2009, str. 88).

1.4.3 Stabilnost bančnega sektorja

Tretja dimenzija v bančnem sektorju je stabilnost bančnega sektorja. Avtorji si pri oceni in napovedi razmerja med konkurenco in stabilnostjo v bančnem sektorju pomagajo z različnimi teoretičnimi in empiričnimi modeli ter hipotezami. A na podlagi različnih teoretičnih in empiričnih modelov dognanja med avtorji o konkurenci in stabilnosti ter njunem razmerju v bančnem sektorju do sedaj še niso enotna in dokončna. Avtorji si namreč še vedno niso enotni v napovedih, če konkurenca med bankami vodi do večje ali manjše stabilnosti v bančnem sektorju (Beck et al., 2010, str. 17; Beck, De Jonghe, & Schepens, 2012, str. 219).

V različnih teoretičnih in empiričnih modelih avtorji ocenjujejo odnos med konkurenco in stabilnostjo. Zaradi raznolikosti modelov lahko po eni strani prikažejo konkurenco samo na strani obveznosti bilance stanja bank (torej na strani depozitov) po drugi strani pa lahko modeli prikažejo konkurenco tudi na strani sredstev bilance stanja bank (torej na strani posojil). Modeli se razlikujejo tudi v tem, ali je prostor za sprejemanje odločitev bank omejen na problem maksimiziranja portfelja bank (količina naložb v posojila) ali pa poleg tega modeli vključujejo tudi problem optimizacije pogodb iz posojil. Večina teoretičnih modelov predvideva tudi, da določena tržna struktura ustreza določeni stopnji intenzivnosti konkurence (Beck et al., 2010, str. 17; Beck et al., 2012, str. 219).

V nadaljevanju bom na kratko povzela nekatere ugotovitve in spoznanja različnih avtorjev. Ugotovitve in spoznanja avtorjev bom na kratko povzela odvisno od tega, če teoretični in empirični modeli napovedujejo negativno ali pozitivno razmerje med konkurenco in stabilnostjo v bančnem sektorju. Najprej bom povzela ugotovitve avtorjev, ki napovedujejo negativno razmerje med konkurenco in stabilnostjo v bančnem sektorju.

Ena izmed napovedanih možnosti, da konkurenca negativno vpliva na stabilnost bančnega sektorja, je vpliv konkurence prek medbančnega denarnega trga in plačilnega sistema. Allen in Gale leta 2000 sta s teoretičnim modelom prikazala, da lahko popolna konkurenca bankam prepreči zagotavljanje likvidnih sredstev ostalim bankam, ki so se soočile z začasnim pomanjkanjem likvidnosti (tekoče poravnavanje zapadlih kratkoročnih obveznosti). Allen in Gale leta 2000 sta v teoretičnem modelu opredelila, da če na konkurenčnem trgu vse banke

tekmujejo za denar, potem nobena banka nima spodbud za zagotavljanje likvidnih sredstev banki v težavah. Posledica tega nezagotavljanja likvidnih sredstev banki v težavah pa je, da bo ta banka slej ko prej propadla, saj ne bo zmogla dnevno poravnati svojih zapadlih obveznosti, kar bo negativno vplivalo na celoten bančni sektor in posledično na njegovo stabilnost (Schaeck, Čihák, & Wolfe, 2009, str. 8; Beck et al., 2010, str. 18).

Hipoteza »konkurenca–ranljivost« (angl. *hypothesis »competitor–fragility«*) pravi, da večja konkurenca med bankami vodi do večje ranljivosti (angl. *fragility*) bank. Banke si same izberejo tveganje svojih portfeljev posojil (količina naložb posojil). Hipoteza »konkurenca–ranljivost« predpostavlja, da zelo konkurenčno okolje ustvarja pritisk na dobičke bank, kar ustvarja spodbude za banke, da prevzamejo prevelika tveganja. To hipotezo sta potrdila Marcus leta 1984 in Keeley leta 1990 in pravita, da banke izbirajo tveganje svojega portfelja sredstev, medtem ko lastniki bank želijo tveganje prenesti na vlagatelje, saj vlagatelji za razliko od lastnikov bank ne sodelujejo pri celotnem tveganju portfelja sredstev. Marcus leta 1984 in Keeley leta 1990 trdita, da so banke v zelo konkurenčnem okolju z večjim pritiskom za doseganje dobička bolj motivirane sprejemati večja tveganja, kar posledično vpliva na večjo ranljivost bank (Berger, Klapper, & Turk-Ariss, 2009, str. 100; Beck et al., 2012, str. 220; Bushman, Hendricks, & Williams, 2012, str. 6).

Ravno nasprotno od zgornje hipoteze »konkurenca–ranljivost« pa trdita Boyd in De Nicolo leta 2005 v naslednjem modelu. Boyd in De Nicolo leta 2005 menita, da lahko pomanjkanje konkurence povzroča ranljivost bank. Avtorja sta bila mnenja, da banke z večjo tržno močjo običajno zaračunavajo višje obrestne mere za podjetja, kar jih posledično spodbuja k prevzemanju večjih tveganj, s čimer banke povečujejo ranljivost bančnega sektorja (Anginer, Demirgüç-Kunt, & Zhu, 2012, str. 6).

Po drugi strani pa nekateri avtorji menijo, da konkurenca pozitivno vpliva na stabilnost bančnega sektorja. Carlson in Metchener leta 2006 sta prikazala pozitiven vpliv konkurence na stabilnost bančnega sektorja in ugotovila, da je širitev poslovne mreže bank v ZDA povečala konkurenco v 20. letih 20. stoletja. Ugotovila sta tudi, da je večja konkurenca s trga izločila neučinkovite banke, kar je povzročilo večjo stabilnost bančnega sektorja v ZDA. Do podobnih ugotovitev je prišel tudi Mester leta 1987, ki je ugotovil, da povečano sodelovanje konkurenčnih bank na mednarodnem trgu, ki je rezultat sproščenih meddržavnih podružnic, povečuje konkurenčnost bank in s tem koristi potrošnikom (Hasan & Marinč, 2013, str. 4).

Hipoteza »konkurenca–stabilnost« (angl. *hypothesis »competitor–stability«*) pravi, da konkurenčnejši bančni sistemi povzročajo večjo stabilnost v bančnem sektorju. Ta hipoteza predpostavlja, da posojilojemalec izbere tveganost naložb, izvedenih s pomočjo bančnih posojil. Hipotezo sta potrdila Boyd in De Nicolo leta 2005 z modelom, v katerem sta prikazala, da nižje obrestne mere na posojila za podjetnike znižujejo stroške zadolževanja podjetnikov in povečujejo uspešnost naložb podjetnikov. Posledično Boyd in De Nicolo leta 2005 pravita, da se bodo banke soočale z manjšim kreditnim tveganjem (tveganje, da posojilojemalec ne bo zmožen poravnati svojih obveznosti) za svoj posojilni portfelj na bolj

konkurenčnih trgov, kar naj bi vodilo k večji stabilnosti bančnega sektorja (Beck et al., 2012, str. 220; Bushman et al., 2012, str. 6).

Na splošno razmerje med konkurenco in stabilnostjo ni dokončno. Za to obstaja več razlogov. Prvi razlog je ta, da različne empirične študije uporabljajo različne meritve konkurence. Konkurenca je lahko na primer med nekaj velikimi bankami visoka, medtem ko je med številnimi geografsko ločenimi malimi bankami omejena. Drugi razlog je ta, da večina empiričnih študij ocenjuje obdobja relativne finančne stabilnosti. To ogroža veljavnost teh ugotovitev v času globalne recesije. To pomeni, da pozitiven vpliv konkurence prevladuje v normalnih razmerah, a ni nujno, da tudi v času finančne krize. Tretji razlog pa je, da konkurenca lahko okrepi bančni sistem bolj dolgoročno kot kratkoročno, saj bi kratkoročno lahko spremembe v konkurenčnem okolju povzročale nestabilnosti, ker se banke še niso prilagodile novim konkurenčnim okoljem (Hasan & Marinč, 2013, str. 6).

1.5 Konkurenčne ovire v bančnem sektorju

V bančnem sektorju pri poslovanju bank s prebivalstvom ni popolne konkurence zaradi pomembnih trenj, ki nastajajo in povzročajo konkurenčne ovire v bančnem sektorju. Te konkurenčne ovire, ki nastajajo zaradi tržne nepopolnosti v bančnem sektorju pri poslovanju bank s prebivalstvom, namreč ovirajo delovanje konkurence. Posledično zaradi oviranega delovanja konkurence le-ta morda ne bo spodbujala učinkovitosti na finančnih trgih (Carletti, 2009, str. 22; Vives, 2010, str. 13).

Spodaj bom predstavila tri konkurenčne ovire, ki nastajajo v bančnem sektorju pri poslovanju bank s prebivalstvom. Prva konkurenčna ovira so asimetrične informacije v poslovnih odnosih. Druga konkurenčna ovira so zunanji stroški prehoda oziroma stroški menjave banke. Tretja konkurenčna ovira so učinki mreže na področju poslovanja bank s prebivalstvom (Carletti, 2009, str. 22; Vives, 2010, str. 13).

1.5.1 Asimetrične informacije v poslovnih odnosih

Prva konkurenčna ovira pri poslovanju bank s prebivalstvom so asimetrične informacije v poslovnih odnosih. Asimetrijo informacij bom ponazorila z bančništvom odnosov na področju posojil. Bančništvo odnosov poteka med banko in posojilojemalcem. Banke zagotavljajo finančne storitve in vlagajo v pridobivanje specifičnih zasebnih informacij o svojih posojilojemalcih, ki javnosti niso na voljo. Poleg omenjenega je bančništvo odnosov tudi to, da banke ocenjujejo donosnost naložb skozi številne pretekle in potencialne interakcije s posojilojemalci ter skozi finančne produkte, ki potekajo z istimi potencialnimi posojilojemalci. Bančništvo odnosov ne vključuje le odobravanja posojil, ampak tudi druge finančne storitve, ki jih banke zagotavljajo posojilojemalcem in si s tem širijo spekter informacij o svojih posojilojemalcih (Boot, 2000, str. 10, 11; Dell'Arricia & Marquez, 2004, str. 186).

V okviru bančništva odnosov banke zbirajo zasebne informacije v daljšem časovnem obdobju skozi več interakcij s svojimi posojiljemalci. V bančništvu odnosov ostanejo informacije zaupne in so pogosto na voljo samo banki. Pogosto banka zbira zasebne informacije tudi preko zagotavljanja drugih finančnih storitev posojiljemalcem. Te dodatne zasebne informacije potem banka uporablja za številne interakcije z istimi posojiljemalci in s tem ustvarja možnosti ponovnega koriščenja medčasovnih informacij (Boot, 2000, str. 10).

V okviru posojil banke dobijo zasebne (lastne) informacije takrat, ko opravljajo pregled in nadzor finančnih storitev. Asimetrija informacij se pojavi med posojiljemalcem in banko, ki se odloča o odobritvi posojil. Namreč posojiljemalec, ki ima finančne transakcije, ima dostop do informacij, ki so pomembne za oceno transakcije, a te informacije o oceni transakcije obenem niso na voljo tudi banki kot posojilodajalcu (Boot, 2000, str. 10; GFDR, 2013a, str. 66).

Ko se banke odločajo o odobritvi posojil, se soočajo s konkurenco med bankami na posojilnem trgu. Konkurenca med bankami na posojilnem trgu povzroča konkurenčne ovire pri poslovanju bank s prebivalstvom. Oviranje konkurence na posojilnem trgu pa posledično vpliva na problem preverjanja in nadzorovanja naložbenih projektov posojiljemalcev. S tem ustvarja asimetrijo informacij med bankami in potencialnimi posojiljemalci ter med samimi bankami (Carletti, 2007, str. 18).

Posamezniki, ki zaprosijo za posojilo, se razlikujejo po kreditni sposobnosti (angl. *credithworthiness*), to je zmožnosti vrnitve posojil banki. Za ugotovitev kakovosti posameznika banke opravljajo neodvisne in nepopolne teste preverjanja. Na podlagi rezultatov testov preverjanja se nato banke odločijo, ali bodo odobrile posojilo posamezniku. Glede na dobljene rezultate lastnih testov preverjanja kakovosti posameznikov banke tekmujejo med seboj z določitvijo obrestne mere na posojila. Testi preverjanja kakovosti posameznikov so nepopolni, zato konkurenčni trg ne deluje pravilno in tako vodi do negativnih zunanjih učinkov med samimi bankami (Carletti, 2007, str. 18).

Negativni zunanji učinki med bankami pa vzpostavijo konkurenco na podlagi določitve nižjih ali višjih obrestnih mer na posojila, ki vplivajo na dobiček bank. Povečanje obrestne mere na posojilo nad obrestno mero konkurentov ima dva nasprotna učinka na dobiček banke, katere obrestna mera odstopa. Po eni strani povečanje obrestne mere povečuje dobiček banke, katere obrestna mera odstopa prek običajnega učinka cene. Po drugi strani pa višja obrestna mera nad obrestno mero konkurentov poslabša kakovost posameznika, ki sprejme posojilo, s čimer zmanjšuje dobiček banki (Carletti, 2007, str. 19).

Posameznik bo namreč sprejel najmanj ugodno obrestno mero (to je višjo obrestno mero) šele takrat, ko ga bodo zavrnile vse druge banke z ugodnejšimi obrestnimi merami. To pa pomeni, da ima ta posameznik nizko kreditno sposobnost. Če se torej poveča število bank (večja konkurenca), ki opravljajo teste preverjanja in nadzorovanja naložbenih projektov posameznikov, ki potrebujejo posojila, potem se zmanjša povprečna kreditna sposobnost

posameznikov ter poveča verjetnost, da banka ne bo odobrila nobenega posojila (Carletti, 2007, str. 19).

Poleg pridobivanja informacij o svojih posojilojemalcih preko preverjanja in nadzorovanja naložbenih projektov banke preko odnosa s posojilojemalci pridobijo dodatne informacije o njihovi kakovosti. To ustvarja asimetrijo informacij med samimi bankami. V primeru, da posojilojemalec potrebuje podaljšanje posojila, ima prvotna (matična) banka boljše informacije o posojilojemalčevi kakovosti v primerjavi z ostalimi (zunanji) bankami. Tako ima matična banka monopol nad informacijami o svojih posojilojemalcih. Monopol nad informacijami o posojilojemalcih matične banke zmanjšuje konkurenco s strani ostalih (zunanjih) bank in omogoča matični banki, da zadrži svoje posojilojemalce (Dell'Ariceia, Friedman, & Marquez, 1999, str. 515; Carletti, 2007, str. 19).

1.5.2 Zunanji stroški prehoda

Druga konkurenčna ovira pri poslovanju bank s prebivalstvom so zunanji stroški prehoda oziroma stroški menjave banke. Posameznikovo nezadovoljstvo nad kakovostjo finančne storitve in razpoložljivostjo finančnih storitev in produktov povzroči, da se posameznik odloči za zamenjavo banke. Posameznik zamenja banko v primeru, ko se trenutna finančna storitev banke poslabša glede na pričakovano novo finančno storitev v drugi banki. Naslednja storitev, ki lahko povzroči, da posameznik zamenja banko, je velik popust, ki ga posamezniku ponuja druga banka. Posameznik zamenja banko tudi v primeru, ko druga banka uporablja novo tehnologijo, ki ji omogoča ponujanje novih finančnih storitev, ki jih trenutna banka še ne ponuja (Berger & Dick, 2007, str. 780).

Pri zamenjavi banke se pojavijo stroški prehoda. Stroške prehoda opredelimo s stroški iskanja in menjave banke. Stroški iskanja so povezani s finančnimi storitvami, za katere sta značilna kompleksnost in pomanjkanje preglednosti pri določanju cen, saj se lahko s tem zapletejo in podaljšajo postopki iskanja in zamenjave banke. Banke lahko prikrivajo ključne lastnosti finančnih storitev s prekomernim oglaševanjem in trženjem finančnih storitev. S tem banke otežujejo posameznikom primerjanje finančnih storitev (Bratina, 2007, str. 14; Berger & Dick, 2007, str. 780; Blundell-Wignall, Lumpkin, Schich, & Slovik, 2011, str. 21).

Posameznik se pri menjavi banke sooča tudi s stroški menjave banke, ki so povezani s fizično spremembo računov, plačilom računov in s pomanjkanjem informacij. Poleg stroškov menjave se posamezniki lahko soočajo s težavami pri transakcijskih računih, ki jih zaradi netransparentnosti cen težko primerjajo. Posamezniki težje izračunajo, koliko jih dejansko stane transakcijski račun, saj je pri izračunu stroškov potrebno upoštevati še druge postavke (obrestne mere, provizije, stroški vodenja računa, stroški drugih storitev), ki so povezane s transakcijskim računom (Bratina, 2007, str. 14; Carletti, 2007, str. 21; Carletti, 2009, str. 25).

Poleg stroškov transakcijskih računov se posamezniki soočajo tudi s transakcijskimi stroški prehoda, kot so visoke vnaprejšnje pristojbine in dajatve, izpolnjevanje različnih obrazcev za

prenos trajnih nalogov, direktnih bremenitev pri zamenjavi banke, ali celo kazni zaradi odhoda iz banke. Transakcijski stroški prehoda lahko prispevajo k posameznikovi odločitvi, da na koncu ostane pri svoji banki (Bratina, 2007, str. 14; Blundell-Wignall et al., 2011, str. 21).

Dejavnika, ki lahko povzročita, da posameznik morda ni zainteresiran za prehod k drugi banki, sta zvestoba (lojalnost) določeni banki in zaupanje. Naslednji dejavnik nezainteresiranosti prehoda k drugi banki je lahko nedejavnost posameznika zaradi pomanjkljivega znanja in razumevanja finančnih konceptov, kar zmanjšuje zaupanje posameznikov v svoje sposobnosti, da izberejo ustrezne finančne storitve. Prisotnost bančnih podružnic povečuje dejavnike priročnosti in s tem povzroča zvestobo posameznika določeni banki. S tem ga odvrta od prehoda k drugi banki (Blundell-Wignall et al., 2011, str. 21).

Na stroške prehoda lahko vpliva samo vedenje posameznika, ki se odziva na kakršnekoli spremembe cene ali kakovosti finančnih storitev, ki jih odkrije pri iskanju druge banke kot ponudnika finančnih storitev. Če iz kakršnega koli razloga posamezniki ocenijo, da je prehod od ene banke do druge za njih dražji ter imajo raje dolgoročne odnose z obstoječo banko, potem ta obstoječa banka pridobi tržno moč med posamezniki in se s tem zaščiti pred konkurenčnimi bankami (Blundell-Wignall et al., 2011, str. 20, 21).

Vir tržne moči bank pri poslovanju s prebivalstvom pa ustvarja prisotnost stroškov prehoda in s tem vpliva na konkurenco. Do uveljavljanja tržne moči bank lahko pride, ko banke ustanovijo bazo strank in stranke priklenejo nase. Tako lahko stroški prehoda za posameznike povzročijo, da banke vnaprej ponudijo visoke obrestne mere na depozite, da bi s tem privabile posameznike, nato pa obrestne mere zmanjšajo, ko so posamezniki priklenjeni na banko. V tem smislu so stroški prehoda močan element konkurence pri poslovanju bank s prebivalstvom (Carletti, 2007, str. 21; Carletti, 2009, str. 25).

V prihodnosti bo za posameznike imela pomembno vlogo poenostavitev stroškov prehoda. Stroške prehoda bi lahko banke poenostavile na več načinov. Prvi način je, da lahko banke pomagajo spodbujati ozaveščenost posameznikov in finančno pismenost o finančnih alternativah s ponujanjem natančnih in preglednejših informacij o cenah finančnih storitev in produktov. Drugi način je, da lahko banke spodbujajo sprejetje samoregulativne kode med bankami, ki jo lahko uporabljajo banke, ko posamezniki zamenjajo paket finančne storitve. Ta zamenjava paketa finančne storitve lahko poteka v obliki dogovora med bankami, saj s tem poenostavlja administrativne postopke za prehod in s tem posameznikom zmanjšuje stroške prehoda (Carletti, 2009, str. 25).

1.5.3 Mreže na področju poslovanja bank

Tretja konkurenčna ovira pri poslovanju bank s prebivalstvom so učinki mrež. Prisotnost mrež uvaja elemente necenovne konkurence, kot je delitev mreže bankomatov na depozitnem trgu v interakciji med bankami. Delitev mreže bankomatov med bankami pa vpliva na

cenovno konkurenco med bankami in posledično na oblikovanje cen bančnih storitev. Možnost omejevanja konkurence s pomočjo delitve mreže bankomatov bom v nadaljevanju ponazorila s pomočjo dveh modelov (Carletti, 2007, str. 22).

S prvim modelom bom ponazorila možnost omejevanja konkurence s pomočjo sporazumov o delitvi mreže bankomatov med bankami za izključitev konkurentov s trga. V prvem modelu se v prvem obdobju banke najprej odločijo, da bodo zgradile mrežo združljivih bankomatov. Nato pa v drugem obdobju banke tekmujejo in si konkurirajo na depozitnem trgu v nepopolni konkurenci (Carletti, 2007, str. 22).

Velika mreža bankomatov ima v prvem modelu med seboj dva nasprotujoča si učinka. Na eni strani velika mreža bankomatov bankam omogoča, da ponujajo nižje obrestne mere na depozite, saj imajo posamezniki koristi zaradi lažjega dostopa do svojih depozitov, ko potrebujejo denar nepričakovano. Ta pojav imenujemo učinek mreže. Po drugi strani pa je nasproten učinek, kjer pa velika mreža bankomatov povečuje rivalstvo v cenah med bankami (obrestnih merah na depozite), saj to naredi banke bolj zamenljive. Posamezniki imajo pri tem koristi zaradi lokacije bankomatov in visoke stopnje obrestnih mer, ki jih ponujajo konkurenčne banke, ki si delijo isto mrežo bankomatov. Ta pojav imenujemo učinek substitucije (Carletti, 2007, str. 23).

Banke se odločijo za delitev mreže bankomatov, kadar v prvem modelu prevladuje učinek mreže, to je ko posamezniki naredijo le majhno število transakcij prek bankomatov. Za ravnovesje v prvem modelu je značilna delna delitev mreže bankomatov ali pa nobena delitev mreže bankomatov med bankami. Delitev mreže bankomatov se pojavi, ko v prvem modelu prevladuje učinek mreže. Delitve mreže bankomatov pa ni v primeru, ko v prvem modelu prevladuje učinek substitucije. Popolna delitev mreže bankomatov se torej ne pojavi v ravnovesju prvega modela, saj banke raje obdržijo nekaj diferenciacije (raznolikosti) in se soočajo z mehkejšo konkurenco na depozitnem trgu (Carletti, 2007, str. 23).

Če v prihodnosti obstaja možnost mogočega vstopa bank na trg, lahko banke uporabljajo sporazume o delitvi mreže bankomatov za izključitev konkurentov s trga, ki jih lahko banke uporabijo, ko je učinek mreže v prvem modelu dovolj velik. Grožnja novih vstopov bank na trg spodbudi vse banke, ki so že prisotne na trgu, da delijo svoje mreže bankomatov, saj jim to omogoča verodostojno zavezanost k ostri konkurenci po vstopu novih bank na trg ter zaprtju morebitnih novih bank (Carletti, 2007, str. 23).

Naslednjo možnost omejevanja konkurence bom predstavila z drugim modelom, ki obravnava problem skupnega lastništva bankomatov med bankami. Drugi model ima prav tako dve obdobji. V prvem obdobju drugega modela se banke odločijo, če si bodo delile mreže bankomatov. Nato pa v drugem obdobju drugega modela tekmujejo in konkurirajo v cenah storitev bankomatov. Bankomati imajo fiksne stroške in povpraševanje po storitvah bankomatov ima učinke mreže, kar pomeni, da velika mreža bankomatov bankam omogoča,

da ponujajo nižje obrestne mere na depozite, posamezniki pa imajo koristi zaradi lažjega dostopa do svojih depozitov, ko potrebujejo denar nepričakovano (Carletti, 2007, str. 23).

Učinek mreže prevladuje takrat, ko posamezniki naredijo le majhno število transakcij in se banke odločijo, da bodo delile mrežo bankomatov med seboj. V primeru, ko prevladuje učinek mreže v drugem modelu, banke med seboj najraje delijo mreže bankomatov tako, da bi dosegle bolj koncentrirano strukturo s pomočjo bankomatov in monopolne cene pri prodaji storitev prek bankomatov potrošnikom. Pri tem lahko nastanejo posledice, ki so lahko dvoumne. Razlog je v tem, da lahko skupno lastništvo bankomatov med bankami postane neučinkovito, saj lahko vodi banke do pridobivanja monopolnih rent od končnih potrošnikov. Obenem pa je lahko skupno lastništvo bankomatov med bankami tudi koristno, saj prihrani fiksne stroške za postavitve mreže bankomatov in daje potrošnikom možnost koriščenja prednosti zaradi večje mreže bankomatov (Carletti, 2007, str. 23).

2 MERJENJE KONKURENCE V BANČNEM SEKTORJU V DRŽAVAH EVROPSKE UNIJE

Za bančni sektor sta značilna dva dejavnika, ki opredeljujeta konkurenco v bančnem sektorju. Prvi dejavnik konkurence v bančnem sektorju je tržna struktura, drugi dejavnik pa so kazalniki tržne koncentracije bank, s katerimi merimo konkurenco v bančnem sektorju (Claessens, 2009, str. 89). V nadaljevanju bom predstavila oba dejavnika konkurence v bančnem sektorju. Tržno koncentracijo bank bom predstavila s pomočjo treh kazalnikov. Vrednosti kazalnikov bom tabelarično prikazala za deset izbranih držav članic Evropske unije. To so Velika Britanija, Španija, Slovenija, Luksemburg, Latvija, Irska, Grčija, Danska, Belgija in Avstrija.

2.1 Tržna struktura

Prvi dejavnik konkurence v bančnem sektorju je tržna struktura. Tržno strukturo bom razložila na podlagi strukturnih postopkov, ki temeljijo na metodah in predpostavkah »industrijske organizacije« (angl. *Industrial Organization*). Na »industrijski organizaciji« temelji tudi model »struktura–obnašanje(vedenje)–rezultati(uspešnost)« (angl. »*Structure–Conduct–Performance*«) (v nadaljevanju model SCP). Model SCP se je v bančništvu na področju empiričnih raziskav pojavil v začetku 80. let 20. stoletja. Model SCP omogoča sklepanje o konkurenčnem vedenju bank na podlagi in osnovi analize tržne strukture, ki je eksogena spremenljivka modela SCP (Dajčman & Romih, 2007, str. 16; Capraru & Mereuta, 2012, str. 2).

Model SCP opredeli »strukturo« (angl. »*Structure*«) kot tržno strukturo, ki se nanaša na tržno koncentracijo bank (drugi dejavnik konkurence, glej razdelek 2.2). Pri opredelitvi »vedenja« (angl. »*Conduct*«) se model SCP nanaša na tržno obnašanje bank na različnih dimenzijah, kot so oblikovanje cen, raziskave in razvoj, oglaševanje, proizvodnja finančnih storitev in produktov, izbira tehnologije in vstopne ovire. »Uspešnost« (angl. »*Performance*«) se v

modelu SCP nanaša na uspešnost poslovanja bank. Uspešnost poslovanja bank je odvisna od določitve cen na trgu, učinkovitosti bank in dobičkov bank na trgu (Košak, 2000, str. 18–19; Bikker & Haaf, 2002, str. 2192; Čater, 2004, str. 14; Dajčman & Romih, 2007, str. 16; Claessens, 2009, str. 89; Habte, 2012, str. 3).

S pojmom tržne koncentracije bank je neločljivo povezan pojem tržne moči (angl. *market power*). Na podlagi tržne moči banke odločajo o svojih cenah ter proizvodnji finančnih storitev in produktov v bančnem sektorju. Tržna moč predstavlja bankam stopnjo nadzora o postavitvi določenih cen (npr. zvišanje cen nad konkurenčno ravni) za finančne storitve in produkte. Model SCP gonilno silo spreminjanja tržne strukture vidi v izkoriščanju tržne moči, ki jo imajo posamezne banke ali skupine bank. Tržna moč torej opredeljuje intenzivnost konkurence (Samuelson & Nordhaus, 1995, str. 164; Košak, 2000, str. 18; Dajčman & Romih, 2007, str. 16).

Model SCP temelji na treh predpostavkah in omogoča prepoznavanje enosmerne vzročno-posledične povezave med tržno strukturo in uspešnostjo poslovanja bank. Prva predpostavka modela SCP pravi, da tržna struktura bank vpliva na to, kako se bodo banke obnašale na trgu. To pomeni, da na primer nižja koncentracija bank vodi do konkurenčnejšega obnašanja bank. Druga predpostavka modela SCP pravi, da vedenje bank na trgu določa uspešnost poslovanja bank. To pomeni, da na primer konkurenčnejše vedenje bank vodi v manjšo tržno moč in večjo učinkovitost bank. Tretja predpostavka modela SCP pa pravi, da tržna struktura bank vpliva na uspešnost poslovanja bank. To pomeni, da na primer nižja tržna koncentracija bank vodi do nižje tržne moči teh bank (Košak, 2000, str. 19; Dajčman & Romih, 2007, str. 17; Claessens, 2009, str. 89).

V popolni konkurenci konkurenčne banke nimajo nobene stopnje tržne moči. Tržno moč in zavedanje, da imajo lahko odločitve konkurenčnih bank velik vpliv na ceno, pa imajo monopolisti in banke, ki delujejo pod pogoji oligopola ali pod pogoji monopolistične konkurence. Za te tri oblike konkurence (glej razdelek 1.2) model SCP predpostavlja, da bodo banke izkoriščale svojo tržno moč. Model SCP napoveduje, da je konkurenca na mnogih bančnih trgih nepopolna, saj je v zadnjih letih hitra konsolidacija (krepitev, združevanje) med bankami v Evropi in v Sloveniji močno zmanjšala število bank, in ta trend se nadaljuje (Shaffer, 2004, str. 288; Blundell-Wignall et al., 2011, str. 16).

Model SCP tudi napoveduje, da bo konkurenca manj intenzivna (manjša tržna moč bank), ko bo na trgu konkuriralo manj bank. Medsebojen vpliv treh elementov modela SCP, ki so »struktura–vedenje–uspešnost«, ni le enosmeren, ampak bolj kompleksen od teorije modela SCP (Shaffer, 2004, str. 288; Dajčman & Romih, 2007, str. 17; Claessens, 2009, str. 89; Blundell-Wignall et al., 2011, str. 16).

2.2 Tržna koncentracija bank

Drugi dejavnik konkurence na podlagi modela SCP je tržna koncentracija bank. Najprej opredelimo na splošno pojem koncentracija (angl. *concentration*). Koncentracija je združitev dveh ali več predhodno neodvisnih podjetij (bank). Lahko gre za pridobitev posredne ali neposredne kontrole nad delom podjetja (banke) preko pridobitve deležev, premoženja, s pogodbo ali na kakršenkoli drug način s strani enega ali več podjetij (bank), ki že obvladuje najmanj eno podjetje (banko). Koncentracija je lahko tudi dvoje ali več podjetij (bank), ki ustvari skupno podjetje (banko) (*Ur. l. RS, Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence (v nadaljevanju ZPOmK-1)*, št. 36/08, 40/09, 26/11, 87/11, 57/12, 63/12 - ZS - K in 33/14).

Koncentracija lahko na splošno spremeni tudi vedenje konkurentov podjetij (bank), ki so vpletena v koncentracijo, vedenje potrošnikov in intenzivnost konkurence. Koncentracija lahko vpliva na možnosti vstopa potencialnih konkurentov na trg in na nakupno moč njihovih podjetij (bank). Podjetja (banke), ki so vpletena v koncentracijo, lahko dosežejo večjo učinkovitost, kar lahko pomeni povečanje konkurence v panogi. Koncentracija na trgu je torej lahko indikator učinkovitosti konkurence na tem trgu. Učinkovitost konkurence bo manjša, kadar je trg bolj koncentriran (visoka koncentracija) (IER, 2003, str. 83–84).

Urad za varstvo konkurence v Sloveniji in v Evropski uniji presoja tržni položaj v koncentraciji udeleženih podjetij (bank). Urad za varstvo konkurence v Sloveniji in v Evropski uniji pa lahko koncentracije prepove, če te bistveno omejujejo delovanje učinkovite konkurence ali če so koncentracije posledica ustvarjanja ali krepitev prevladujočega položaja podjetij (bank) (*Ur. l. RS, ZPOmK-1*, št. 36/08, 40/09, 26/11, 87/11, 57/12, 63/12 - ZS - K in 33/14).

V sledečem primeru gre za tržno koncentracijo bank, s katero merimo konkurenco v bančnem sektorju. Merjenje tržne koncentracije bank zajema samo tržno strukturo bančnega sektorja vsake posamezne države članice Evropske unije in ne upošteva morebitnih novih vstopov bank na trg ali obstoječe konkurence izven opredeljenega bančnega sektorja posamezne države članice Evropske unije.

Tržno koncentracijo bank opredelimo s tremi kazalniki, s katerimi merimo konkurenco v bančnem sektorju. Prvi kazalnik je (1) število bank, drugi kazalnik je (2) koeficient koncentracije (CR) in tretji kazalnik je (3) Herfindahl-Hirschmanov indeks (HHI). Vsi trije omenjeni kazalniki tržne koncentracije bank merijo dejanske tržne deleže bank na strani sredstev bilance stanja (aktiva) (Bešter & Kump, 2003, str. 83–84; Claessens, 2009, str. 90; Beck et al., 2010, str. 20; Bushman et al., 2012, str. 4). V nadaljevanju bom v tem vrstnem redu predstavila vse tri kazalnike.

2.2.1 Število bank

Prvi kazalnik tržne koncentracije je število bank v bančnem sektorju. Kazalnik število bank v bančnem sektorju pri merjenju konkurence v bančnem sektorju ne upošteva porazdelitve tržnih deležev med bankami v državah članicah Evropske unije (Dajčman & Romih, 2007, str. 17). Tabela 1 prikazuje število bank v desetih državah članicah Evropske unije na podlagi letnih podatkov med letom 2000 in letom 2008.

Iz tabele 1 je razvidno, da so imele države članice Evropske unije v obdobju od leta 2000 do leta 2008 različno število bank. Po številu bank so v letu 2008 izstopale Velika Britanija (148), Avstrija (147), Španija (136) in nekoliko manj Danska (109). Rečemo lahko, da je število bank odvisno tudi od same velikosti določene države, saj spadajo zgoraj omenjene države med večje države članice v Evropski uniji. Posledično že sama velikost držav omejuje primerljivost držav po številu bank. Države z manjšim številom bank v letu 2008 so Irska (40), Belgija (34), Latvija (33) in na zadnjem mestu Slovenija (21). Slovenija pa poleg Luksemburga spada med manjše države med izbranimi desetimi državami članicami Evropske unije.

Trend zmanjševanja števila bank od leta 2000 do leta 2008 je opazen v Veliki Britaniji, Španiji, Sloveniji, Luksemburgu, na Irskem, Danskem in v Belgiji. Trend povečevanja števila bank od leta 2000 do leta 2008 pa je opazen v Latviji, Grčiji in Avstriji. Na splošno lahko rečemo, da se je število bank v državah članicah Evropske unije v obdobju od leta 2000 do leta 2008 bolj zmanjševalo kot povečevalo.

Tabela 1: Število bank v državah članicah Evropske unije od leta 2000 do leta 2008

Država	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Velika Britanija	195	197	204	206	257	203	190	170	148
Španija	204	213	211	208	256	192	184	151	136
Slovenija	25	23	20	20	23	29	23	22	21
Luksemburg	112	100	96	92	93	91	92	105	80
Latvija	25	26	27	30	33	36	36	36	33
Irska	42	44	46	47	63	51	50	47	40
Grčija	26	26	31	34	55	35	33	30	29
Danska	123	116	113	112	129	120	123	121	109
Belgija	68	69	72	73	72	71	58	47	34
Avstrija	129	140	142	146	154	153	162	162	147

Vir: C. Ferreira, Bank efficiency, market concentration and economic growth in the European Union, 2012, str.

26.

Splošno padanje števila bank v Evropski uniji v obdobju od leta 2000 do leta 2008 pa kaže na to, da so se banke pripojile k večji banki (konsolidacija). Posledično to pomeni ohranitev bančništva v vsaki izmed držav članic Evropske unije, saj se velikost bank pozitivno povezuje z uspešnostjo poslovanja bank. Uspešnost poslovanja bankam omogoča ekonomijo obsega

(zaradi povečanja velikosti banke se zmanjšajo stroški na enoto finančnih storitev in produktov) in ekonomijo raznovrstnosti (Štiblar & Ahtik, 2008, str. 30; Štiblar, 2010, str. 155).

2.2.2 Koeficient koncentracije

Drugi kazalnik tržne koncentracije bank je koeficient koncentracije (CR). Koeficient koncentracije je absolutna mera koncentracije in ne upošteva razlik v relativni velikosti bank. Koeficient koncentracije meri skupni tržni delež vseh sredstev navadno treh, štirih ali petih največjih bank v posamezni državi članici Evropske unije v celotnem bančnem sektorju posamezne države članice Evropske unije (IER, 2003, str. 84; Beck, Demirgüç-Kunt, & Levine, 2006, str. 9; Arrawatia & Misra, 2012, str. 121; GFDR, 2013b, str. 85).

V primeru čistega monopola bi koeficient koncentracije štirih bank bil 100,00 %. Za popolno konkurenco pa bi veljalo, da je delež koeficienta koncentracije štirih bank blizu 0,00 %. Višja vrednost koeficienta koncentracije bank pomeni, da je stopnja konkurence med bankami nizka. Nižja vrednost koeficienta koncentracije pa pomeni, da je stopnja konkurence med bankami visoka (Samuelson & Nordhaus, 1995, str. 164; Ferreira, 2012, str. 13; Pavic, Galetic, & Pavic Kramaric, 2012, str. 2).

Tabela 2 prikazuje, da se je koeficient koncentracije med tremi največjimi bankami (CR3) v posamezni državi članici Evropske unije od leta 2000 do leta 2008 povečal. Koeficient koncentracije je bil v Veliki Britaniji 35,57 %, Sloveniji 48,18 %, Luksemburgu 18,90 % ter na Danskem 60,38 %. Rečemo lahko, da je v letu 2008 bančni trg bil visoko koncentriran v Sloveniji in na Danskem. V Veliki Britaniji in v Luksemburgu pa je bil v letu 2008 bančni trg manj koncentriran v primerjavi s Slovenijo in Dansko. Stopnja konkurence je torej v letu 2008 bila med tremi največjimi bankami nizka na Danskem in v Sloveniji. V Veliki Britaniji in v Luksemburgu pa je bila v letu 2008 stopnja konkurence med tremi največjimi bankami visoka.

Koeficient koncentracije se je v obdobju od leta 2000 do leta 2008 zmanjšal v Španiji 32,72 %, v Latviji 35,30 %, na Irskem 43,95 %, v Grčiji 37,67 %, v Belgiji 57,25 % in v Avstriji 45,05 %. Rečemo lahko, da je bil v letu 2008 bančni trg visoko koncentriran na Irskem, v Belgiji in Avstriji. Manj koncentriran je bil v letu 2008 bančni trg v Španiji, v Latviji ter v Grčiji. Stopnja konkurence je bila torej v letu 2008 med tremi največjimi bankami na Irskem, v Belgiji in Avstriji nizka. V Španiji, Latviji in Grčiji pa je bila v letu 2008 stopnja konkurence med tremi največjimi bankami visoka.

Tabela 2: Merjenje tržne koncentracije bank na trgu v državah članicah Evropske unije: Odstotni delež vseh sredstev treh največjih bank (CR3)

Država	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Velika Britanija	24,59	24,95	27,95	28,14	23,46	30,85	29,10	33,09	35,57
Španija	38,21	36,51	32,81	31,89	31,44	36,11	32,98	33,15	32,72
Slovenija	45,54	51,81	51,97	59,51	56,74	52,77	49,06	50,93	48,18
Luksemburg	18,06	19,44	22,29	22,03	21,28	21,13	20,71	16,78	18,90
Latvija	39,28	35,97	36,38	32,79	30,43	32,67	35,76	33,60	35,30
Irska	50,64	45,96	49,87	47,69	35,84	42,16	43,44	43,03	43,95
Grčija	41,20	41,11	39,40	38,41	24,02	36,59	35,58	38,19	37,67
Danska	50,00	56,01	57,17	58,36	52,60	59,80	59,06	60,89	60,38
Belgija	58,84	59,38	59,38	54,00	54,92	44,92	54,87	56,82	57,25
Avstrija	54,26	56,40	50,14	50,14	42,84	50,12	45,57	49,84	45,05

Vir: C. Ferreira, Bank efficiency, market concentration and economic growth in the European Union, 2012, str. 27.

Po koeficientu koncentracije težko primerjamo države članice Evropske unije med seboj, saj koeficient koncentracije ne upošteva razlik v relativni velikosti bank. Banke pa ravno zaradi velikosti dosegajo različne tržne deleže. Poleg tega koeficient koncentracije zajema samo skupne tržne deleže vseh sredstev le treh, štirih ali petih največjih bank v posamezni državi članici Evropske unije.

2.2.3 Herfindahl-Hirschmanov indeks

Tretji kazalnik tržne koncentracije bank je Herfindahl-Hirschmanov indeks (v nadaljevanju HHI). HHI je relativna mera tržne koncentracije bank in je najpogosteje uporabljen kazalnik tržne koncentracije bank. Indeks HHI je vsota kvadratov tržnih deležev posamezne banke v državi članici Evropske unije. Vrednost indeksa HHI predstavlja tržni delež vseh bank posamezne države članice Evropske unije. Indeks HHI upošteva majhne in velike banke v vsaki izmed držav članic Evropske unije. Večjim bankam daje indeks HHI proporcionalno v izračunu tržne koncentracije bank večjo utež (tržni delež posameznih bank), kar je skladno z večjim vplivom večjih bank na konkurenco (Košak, 2000, str. 24; IER, 2003, str. 84; Dajčman & Romih, 2007, str. 18; De Jonghe & Vennet, 2008, str. 1862).

Strukturne metode merjenja tržne moči, v katero spada tudi model SCP (glej razdelek 2.1), se uporabljajo predvsem za dokazovanje modela SCP in so pogosto tudi osnovni analitični pripomoček pri odločitvi agencij, zadolženih za vodenje konkurenčne politike v upravnih postopkih teh agencij. Agencije, zadolžene za vodenje konkurenčne politike v Evropski uniji in v Sloveniji, se osredotočajo na preprečevanje tržne koncentracije bank, specifično v bančnem sektorju z določanjem mejne vrednosti indeksa HHI, do katere je tržna koncentracija bank še dovoljena in je v precejšnjem obsegu zasnovana na ugotovitvah modela SCP (Dajčman & Romih, 2007, str. 17).

Vrednost HHI predstavlja osnovni kriterij ocene vrednotenja posledic združevanja bank. Vrednosti indeksa HHI imajo meje od 0 do 10000. Kriteriji vrednosti indeksa HHI so naslednji. Koncentracija bank na trgu je nizka, kadar je vrednost indeksa HHI med 0 in 1000. Najnižja vrednost indeksa HHI je takrat, ko je na trgu veliko število bank in so tržni deleži med bankami enaki. Več kot je bank na trgu in bolj kot so izenačene po velikosti, nižji je indeks HHI. Nizek indeks HHI pomeni, da je stopnja konkurence med bankami v posamezni državi visoka. Tržna koncentracija bank na trgu je zmerna, ko je vrednost indeksa HHI med 1000 in 1800 (Mrkaič & Pezdir, 2004, str. 25; Dajčman & Romih, 2007, str. 18; Štiblar, 2010, str. 93; Schoenmaker, 2011, str. 13; Ferreira, 2012, str. 13; Pavic et al., 2012, str. 2).

Tržna koncentracija bank na trgu je visoka, ko je vrednost indeksa HHI med 1800 in 10000. Največja vrednost indeksa HHI je takrat, ko le ena banka (monopol) obvladuje celotni tržni delež. Visok indeks HHI pomeni, da je bančni trg bolj koncentriran (manjša se število bank, med samimi bankami pa so večje razlike). Bolj koncentriran bančni trg pa pomeni, da je stopnja konkurence med bankami v posamezni državi nizka. Visoka vrednost indeksa HHI pomeni, da so se banke pripojile večji banki. Višji kot je HHI na bančnem trgu, višjo koncentracijo bank lahko pričakujemo (Mrkaič & Pezdir, 2004, str. 25; Dajčman & Romih, 2007, str. 18; De Jonghe & Vennet, 2008, str. 7; Štiblar, 2010, str. 93; Schoenmaker, 2011, str. 13; Ferreira, 2012, str. 13; Pavic et al., 2012, str. 2).

Merjenje tržne koncentracije bank na podlagi indeksa HHI je težje v primerjavi z merjenjem koeficienta koncentracije, ki meri odstotni delež vseh sredstev prvih treh, štirih ali petih največjih bank. Koeficient koncentracije pri merjenju ne upošteva preostalih bank, medtem ko indeks HHI pri merjenju tržne koncentracije bank upošteva majhne in velike banke (Dajčman & Romih, 2007, str. 18; Schoenmaker, 2011, str. 13; Ferreira, 2012, str. 13; Pavic et al., 2012, str. 2).

Tabela 3 prikazuje, da se je v obdobju od leta 2000 do leta 2008 indeks HHI povečal v Veliki Britaniji (654,00), Sloveniji (1087,00) in na Danskem (1570,00). Vrednost indeksa HHI pove, da je bil v letu 2008 bančni trg zmerno koncentriran v Sloveniji in na Danskem. V Veliki Britaniji je bil v letu 2008 bančni trg nizko koncentriran. V letu 2008 je bila stopnja konkurence med vsemi bankami v Sloveniji in na Danskem nižja kot je bila stopnja konkurence med bankami v Veliki Britaniji.

Vrednost indeksa HHI se je od leta 2000 do leta 2008 zmanjšala v Španiji (563,00), v Luksemburgu (318,00), v Latviji (735,00), na Irskem (1065,00), v Grčiji (84,00), v Belgiji (1499,00) in v Avstriji (1084,00). Bančni trg je bil torej v letu 2008 nizko koncentriran v Španiji, v Luksemburgu, v Latviji in v Grčiji. Zmerno koncentriran je bil bančni trg v letu 2008 na Irskem, v Belgiji in v Avstriji. V letu 2008 je torej stopnja konkurence v Španiji, v Luksemburgu, v Latviji in v Grčiji bila višja med vsemi bankami v posamezni državi v primerjavi s stopnjo konkurence med vsemi bankami na Irskem, v Belgiji in v Avstriji.

Tabela 3: Merjenje tržne koncentracije bank na trgu v državah članicah Evropske unije: Herfindahl-Hirschmanov indeks (HHI)

Država	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Velika Britanija	466,00	480,00	514,00	517,00	397,00	542,00	529,00	612,00	654,00
Španija	645,00	600,00	515,00	500,00	482,00	654,00	565,00	561,00	563,00
Slovenija	1017,00	1195,00	1218,00	1338,00	1234,00	1080,00	1130,00	1195,00	1087,00
Luksemburg	346,00	371,00	398,00	392,00	366,00	381,00	365,00	276,00	318,00
Latvija	847,00	865,00	828,00	744,00	660,00	716,00	750,00	697,00	735,00
Irska	1172,00	1023,00	1129,00	1081,00	815,00	886,00	963,00	1006,00	1065,00
Grčija	896,00	899,00	869,00	856,00	485,00	870,00	812,00	853,00	845,00
Danska	1268,00	1479,00	1519,00	1511,00	1194,00	1577,00	1542,00	1615,00	1570,00
Belgija	1628,00	1900,00	1638,00	1336,00	1375,00	978,00	1445,00	1499,00	1499,00
Avstrija	1622,00	1626,00	1419,00	1229,00	941,00	1221,00	1049,00	1311,00	1084,00

Vir: C. Ferreira, *Bank efficiency, market concentration and economic growth in the European Union*, 2012, str. 28.

Prvi zastavljen cilj magistrske naloge je potrditi prvo hipotezo, da Slovenija po koeficientu koncentracije in Herfindahl-Hirschmanovem indeksu v letu 2008 sodi med bolj koncentrirane bančne trge v Evropski uniji glede na ostalih devet držav članic Evropske unije (Velika Britanija, Španija, Luksemburg, Latvija, Irska, Grčija, Avstrija, Danska, Belgija). Slovenija namreč v letu 2008 izstopa po tržni koncentraciji bank po obeh kazalnikih, koeficientu koncentracije (CR3), ki je bil 48,18 %, ter po Herfindahl-Hirschmanovem indeksu, ki je bil 1087,00. Slovenija je imela v letu 2008 od ostalih sedmih večjih držav članic Evropske unije (Velika Britanija, Španija, Luksemburg, Latvija, Irska, Grčija, Avstrija) višje vrednosti koeficienta koncentracije in indeksa HHI. Slovenijo pa sta v letu 2008 presegli po vrednosti koeficienta koncentracije in vrednosti indeksa HHI le Danska (CR3=60,38 %, HHI=1570,00) in Belgija (CR3=57,25 %, HHI=1499,00).

Slovenija v letu 2008 izstopa tudi po številu bank (21) in velikosti, saj spada med izbranimi desetimi državami članicami Evropske unije med manjše države z najmanjšim številom bank. Po koeficientu koncentracije in indeksu HHI v letu 2008 sodi torej slovenski bančni trg v primerjavi z ostalimi devetimi državami članicami Evropske unije med bolj koncentrirane bančne trge. Če se navežem na model SCP (glej razdelek 2.1), ki omogoča sklepanje o enosmernih vzročno-posledičnih povezavah med tržno strukturo, vedenjem (obnašanjem) in uspešnostjo (rezultati) bank, lahko rečem, da bolj koncentriran slovenski bančni trg vodi do manj konkurenčnega obnašanja slovenskih bank. Posledično pa manj konkurenčno obnašanje slovenskih bank vodi do večje tržne moči slovenskih bank, kar pomeni, da so imele slovenske banke višjo stopnjo nadzora nad postavitvijo cen finančnih storitev in produktov. Manj konkurenčno obnašanje slovenskih bank pa posledično vodi do manjše učinkovitosti slovenskih bank.

3 KONKURENČNA POLITIKA V BANČNIŠTVU NA PODROČJU DRŽAVNE POMOČI

V prvem delu tretjega poglavja bom na splošno opredelila konkurenčno politiko in njene naloge. Opisala bom vlogo in pristojnosti Generalnega direktorata za konkurenco Evropske komisije (angl. *Directorate-General for Competition European Commission*). V drugem delu bom opredelila pojem državne pomoči. V tretjem delu bom na kratko razložila potrebe bank po državni pomoči ter ozadje krize. V četrtem delu bom opisala zakonodajo v Evropski uniji, ki ureja državne pomoči. Sledila bo razlaga metodologije Evropske komisije v okviru štirih Poročil ter določanje obsega in merjenje državne pomoči Evropske komisije. V šestem delu tretjega poglavja bom razložila, kako Evropska komisija obravnava prestrukturiranje bank na podlagi četrtega Poročila o prestrukturiranju. Nato bom predstavila posamezen instrument državne pomoči (jamstva, dokapitalizacije, oslabljena sredstva, likvidnostna podpora) Evropske komisije, ki jih izdajo države članice Evropske unije. Na podlagi poročila Evropske komisije iz leta 2012 o statističnem pregledu za državno pomoč od leta 2008 do leta 2011 bom tabelarično prikazala posamezne instrumente državne pomoči za deset držav članic Evropske unije v milijardah evrov (v nadaljevanju mrd €) in v % bruto domačega proizvoda (v nadaljevanju BDP), ki temeljijo na letnih poročilih izdatkov uporabljene (angl. *used*) državne pomoči držav članic Evropske unije, ki se nanašajo na leto 2011.

3.1 Opredelitev pojma konkurenčna politika in njene naloge

Širša opredelitev konkurenčno politiko v Evropski uniji uvršča v četrto vladno politiko v gospodarskem okviru, skupaj z monetarno, fiskalno in trgovinsko politiko. Obširno področje konkurenčne politike zajema vladne ukrepe držav članic Evropske unije, s katerimi vlade držav članic Evropske unije neposredno vplivajo na obnašanje podjetij (bank) ter konkurenco na lokalnih in nacionalnih trgih držav članic Evropske unije (Chakravarthy, b.l., str. 4–14; Motta, 2003, str. 3; Casu & Girardone, 2009, str. 5).

Osrednja naloga konkurenčne politike je, da ne omejuje ali nasprotuje drugim ciljem javne politike v državah članicah Evropske unije. Konkurenčna politika pomaga ohranjati stabilnost finančnega sektorja v Evropski uniji s kombinacijo trdnih načel in prožnih postopkov, s katerimi upošteva spreminjajočo realnost gospodarstva. Konkurenčna politika omejuje ustvarjanje, krepitev in izkoriščanje tržne moči podjetij (bank) v državah članicah Evropske unije (OECD, 2010, str. 331–349; Blundell-Wignall et al., 2011, str. 17; Kapsis, 2012, str. 7).

Pristojnosti za izvajanje konkurenčne politike ima institucija Evropske unije, to je **Evropska komisija**. Evropska komisija zagotavlja pravilno uporabo pravil Evropske unije o konkurenci. Pravilna uporaba pravil o konkurenci vključuje spremljanje Evropske komisije, in kjer je to potrebno, blokiranje konkurenčnih sporazumov in kartelnih dogovorov (Vickers, 2010, str. 30; Hasan & Marinč, 2013, str. 2).

Osrednje naloge Evropske komisije so (European Commission, 2013d):

- spremljanje sporazumov med podjetji (bankami), ki omejujejo konkurenco;
- spremljanje zlorab prevladujočega položaja, kjer glavni akter poskuša izriniti konkurenta s trga;
- spremljanje združitvev in drugih formalnih sporazumov, s katerimi se podjetja (banke) združijo stalno ali začasno;
- zagotavljanje finančne podpore, kot je na primer državna pomoč za podjetja (banke) iz vlad držav članic Evropske unije pod pogojem, da ne izkrivlja učinkovite konkurence med podjetji (bankami) v državah članicah Evropske unije ali škoduje gospodarstvu;
- sodelovanje z nacionalnimi organi za konkurenco v državah članicah Evropske unije, ki so odgovorni tudi za izvajanje vidikov konkurenčnega prava Evropske unije;
- zagotavljanje, da se zakonodaja Evropske unije o konkurenci uporablja na enak način v celotni Evropski uniji.

Evropska komisija ima široko paleto pristojnosti inšpekcijskih pregledov in izvrševanja v državah članicah Evropske unije. Na primer, Evropska komisija za preiskavo podjetij (bank) opravi obravnavo in dovoli izjeme. Dolžnost vsake vlade držav članic Evropske unije je obvestiti Evropsko komisijo pred vsako načrtovano finančno podporo, kot je na primer državna pomoč za podjetja (banke). Pri izvajanju vseh vidikov konkurenčne politike Evropska komisija upošteva interese potrošnikov (Hasan & Marinč, 2013, str. 2).

V bančništvu Evropske unije Evropska komisija opredeli tri stebre konkurenčne politike. To so kartelna politika, politika združitvev ter nadzor državne pomoči. Da bi se Evropska komisija izognila razdrobljenemu bančništvu v Evropski uniji, je v času krize delovala kot evropski organ za konkurenco. Poleg tega je Evropska komisija sodelovala v procesih prestrukturiranja bank na evropski ravni v sodelovanju z državno pomočjo nacionalnih vlad držav članic Evropske unije (Hasan & Marinč, 2013, str. 2).

V Evropski komisiji je institucija, ki je v prvi vrsti odgovorna za neposredno izvrševanje pooblastil, **Generalni direktorat za konkurenco**. Generalni direktorat za konkurenco sodeluje z nacionalnimi organi, ki so pristojni za konkurenco v državah članicah Evropske unije, da zagotovi usklajeno in koordinirano izvajanje pravil o konkurenci v Evropski uniji. Generalni direktorat za konkurenco sodeluje tudi z drugimi agencijami za konkurenco po vsem svetu in izmenjuje informacije, spodbuja najboljše prakse ter sodeluje v posameznih primerih (European Commission, 2011a, str. 1).

Za razliko od Evropske komisije Generalni direktorat za konkurenco ne predlaga zakonodaje, ampak je njegovo delo osredotočeno na dejavnosti proti podjetjem (bankam) ali državam članicam Evropske unije, če meni, da podjetja (banke) ali države članice kršijo pravila Evropske unije. Generalni direktorat za konkurenco napiše dokumente, ki pojasnjujejo, kako so pravila o konkurenci določena v Pogodbi o delovanju Evropske unije ter kako jih razlaga in uporablja Sodišče za pravosodje Evropske unije (angl. *Court of Justice of the European Union*). Dokumenti Generalnega direktorata za konkurenco vključujejo izvajanje predpisov, blokiranje izjem, smernic in Poročila (European Commission, 2011a, str. 2).

Generalni direktorat za konkurencu nadzoruje finančne trge in opravlja preiskave bančnega sektorja, da ugotovi probleme, ki lahko nastanejo na področju konkurence. Ugotovitev problemov na področju konkurence omogoča Generalnemu direktoratu za konkurencu boljše razumeti finančne trge in zagotoviti učinkovito izvajanje konkurence s proaktivnim odkrivanjem primerov, ki so najbolj škodljivi za potrošnike (European Commission, 2011a, str. 1–2).

Generalni direktorat za konkurencu v skladu s pravno obveznostjo varuje poslovne skrivnosti podjetij (bank), s katerimi je v stiku. Če Generalni direktorat ugotovi, da podjetje (banka) ali država članica Evropske unije krši konkurenčna pravila, ki bi bistveno zmanjšala konkurencu, lahko predlaga, da kolegij komisarjev (angl. *College of Commissioners*) sprejme formalno odločitev, ki lahko prepove ravnanje in zahteva sanacijske ukrepe. Generalni direktorat za konkurencu ima stroge omejitve pooblastil, ki določajo, da lahko posreduje samo v primeru, če ima dokaze o kršitvi pravil o konkurenci. Odločitve Generalnega direktorata za konkurencu so predmet pritožbe pred Sodiščem za pravosodje Evropske unije (European Commission, 2011a, str. 1–2).

3.2 Opredelevitev pojma državna pomoč

V Evropski uniji je edinstvena politika državnih pomoči. Državna pomoč na področju konkurenčne politike Evropske unije predstavlja tretji steber konkurenčne politike. Politika državnih pomoči se v Evropski uniji uporablja za nadzor finančne krize pri pretoku javnih sredstev v bančništvu v državah članicah Evropske unije. Stabilen finančni sistem in trdni pristopi Evropske komisije olajšajo nadzor državnih pomoči za banke, ki potrebujejo državno pomoč v Evropski uniji (Adler, Kavanagh, & Ugryumov, 2010, str. 1; European Commission, 2011a, str. 2).

Državno pomoč zagotavljajo vlade držav članic Evropske unije za preprečitev resnih motenj v finančnem sistemu Evropske unije in na splošno v gospodarstvu. Resne motnje v finančnem sistemu Evropske unije lahko ogrozijo sistemsko stabilnost ostalih bank in s tem lahko privedejo do sistemske krize, kjer lahko propad ene banke ali več bank vodi do posledičnega propada drugih bank ali bančnega sistema kot celote. Državno pomoč torej lahko dodelijo vlade držav članic Evropske unije ali jo dodeli Evropska centralna banka. Nadzor državnih pomoči se nanaša na vprašanja nadzora in sistemske stabilnosti, ki je v rokah nacionalnih nadzornih organov vlad držav članic Evropske unije in centralnih bank. Nacionalni nadzorni organi vlad držav članic Evropske unije in centralne banke tako nadzirajo javni interes v državah članicah Evropske unije (Sutton, Lannoo, & Napoli, 2010, str. 2).

Na splošno je državna pomoč oblika državne intervencije (posredovanja), ki spodbuja nekatere gospodarske dejavnosti držav članic Evropske unije. Poleg tega državna pomoč spodbuja nekatere gospodarske sektorje, regije ali dejavnosti, ki jih Evropska komisija obravnava bolj ugodno od drugih. Državna pomoč predstavlja prednost podjetja (banke) pred

njegovimi konkurenti (Reynolds, Macrory, & Chowdhury, 2011, str. 7; European Commission, 2013c; European Commission, 2014).

Na splošno Pogodba o delovanju Evropske unije prepoveduje državno pomoč, razen če je ta upravičena z razlogi splošnega gospodarskega razvoja. Za zagotovitev spoštovanja prepovedi državne pomoči in izjeme, ki se uporabljajo enako po vsej Evropski uniji, je Evropska komisija odgovorna za zagotavljanje, da je državna pomoč vlad držav članic Evropske unije »združljiva« s pravili Evropske unije (Reynolds et al., 2011, str. 7; European Commission, 2013c; European Commission, 2014).

Državna pomoč izkrivlja konkurenco zaradi diskriminacije med podjetji (bankami), ki prejmejo državno pomoč (to pomeni, da so podjetja (banke) upravičene do državne pomoči), in tistimi podjetji (bankami), ki ne prejmejo državne pomoči. Državna pomoč, ki izkrivlja konkurenco, je prepovedana. Državna pomoč, ki ne izkrivlja konkurence, pa pomaga zagotoviti, da konkurenca med podjetji (bankami) poteka pod enakimi pogoji in tako pomaga zaščititi notranji trg (Adler et al., 2010, str. 1; European Commission, 2011a, str. 2; Reynolds et al., 2011, str. 7; European Commission, 2013c; European Commission, 2014).

V namen podpore bankam, ki potrebujejo državno pomoč v času krize, so vlade držav članic Evropske unije oblikovale različne ukrepe in kombinacije med njimi. Prav tako v času krize Evropska centralna banka nudi bankam držav članic Evropske unije okrepljeno kreditno podporo. Spodaj je seznam ukrepov in elementov, ki jih nudijo vlade držav članic Evropske unije v času krize bankam, ki potrebujejo državno pomoč (Sutton et al., 2010, str. 5):

- Ukrepi za stabilizacijo finančnega sektorja:
  - a) podporni kapital (angl. *equity capital support*)
  - b) podpora dolga (angl. *debt support*) kot je na primer sodelovanje pri izdaji obveznic (angl. *participation in debt issues*), zavarovanje podrejenega dolga (angl. *underwriting of subordinated debt*), jamstvo za bančne obveznosti (angl. *guarantee of bank liabilities*), splošno jamstvo za bančne obveznosti (angl. *overall guarantee of bank liabilities*), jamstva za medbančna posojila (angl. *guarantees for interbank lending*), jamstva za bančne obveznice (angl. *guarantees for bank bonds*)
  - c) kratkoročna likvidnostna podpora (angl. *short-term liquidity support*)
  - d) podpora za oslabljena sredstva v podpornih programih sredstev (angl. *support for impaired assets in asset support programmes*) in shema »slabe banke« (angl. *»bad bank« Scheme*).

Podporo, ki jo nudijo vlade držav članic Evropske unije v obliki štirih instrumentov državne pomoči, bom podrobneje predstavila v razdelku 3.7. Poleg vlad držav članic Evropske unije v času krize nudi podporo bankam tudi Evropska centralna banka z naslednjimi elementi (Sutton et al., 2010, str. 6):

- Likvidnostna podpora (angl. *liquidity support*)
- Okrepljena kreditna podpora (angl. *enhanced credit support*), ki jo sestavljajo:
  - a) polna dodelitev (angl. *full allotment*)
  - b) razširitev upravičenega zavarovanja (angl. *expansion of eligible collateral*)
  - c) dolgoročne rezervacije kreditov (angl. *longer-term credit provision*)
  - d) neposredni nakup vrednostnih papirjev (angl. *direct purchases of securities*).

Evropska komisija državno pomoč razvršča glede na tip v tri kategorije. To so (1) »ad-hoc« državna pomoč (angl. *Ad-Hoc State-aid*), (2) individualne sheme (angl. *Individual Application Scheme*) in (3) sheme (angl. *Scheme*). Prva kategorija glede na tip državne pomoči je »ad-hoc« državna pomoč. »Ad-hoc« državna pomoč je pomoč, ki je Evropska komisija ni dodelila podjetjem (bankam) na podlagi že odobrene sheme državne pomoči (European Commission, 2013c).

Druga kategorija državne pomoči so individualne sheme. V primeru individualnih shem Evropska komisija državne pomoči dodeli podjetjem (bankam) na podlagi že odobrenega programa, za katerega zahteva individualno priglasitev državne pomoči držav članic Evropske unije in je odobren program. Tretja kategorija državne pomoči so sheme. V primeru shem gre za dejanja abstraktne in splošne narave, na podlagi katerih Evropska komisija lahko individualno državno pomoč dodeli podjetjem (bankam), ne da bi morala podjetja (banke) posebej obvestiti Evropsko komisijo (European Commission, 2013c). V nadaljevanju bom na kratko razložila potrebe bank po državni pomoči in ozadje krize.

3.3 Potrebe bank po državni pomoči

Okrepitev svetovne finančne krize leta 2007 je močno vplivala na bančni sektor v Evropski uniji. Za bančni sektor je bilo značilno pogosto financiranje dolgoročnih kreditov bank s kratkoročnim financiranjem ali zamenjava depozitov z medbančnim financiranjem. To je bilo na medbančnem denarnem trgu mogoče zaradi velike količine poceni likvidnosti, ki je bila na voljo v finančnem sistemu, saj so si banke med seboj tako pokrivale trenutne primanjkljaje ali presežke in si tako omogočile nemoteno poslovanje. Banke so lahko hitro in z nizkimi stroški posamezen del aktive podjetij preoblikovale v denar kot najbolj likvidno obliko premoženja. Tako so banke imele zadosten obseg likvidnih sredstev ali denarnih sredstev, da so dnevno poravnale svoje zapadle obveznosti (European Commission, 2009b, str. 1; Almunia, 2012a, str. 3).

Negotovost kreditnega tveganja (to je tveganje, da kreditjemalec ne bo sposoben poravnati svojih obveznosti) posameznih finančnih institucij je izsušila trg medbančnega posojanja. Posledično je dostop do likvidnosti za finančne institucije postal težji, saj so si bile finančne institucije nepripravljene posojati med seboj in širšemu gospodarstvu. Z okrepitvijo motenj na kreditnih trgih se je finančna kriza poglobila in svetovno gospodarstvo je zajela huda recesija (European Commission, 2009c, str. 1; Almunia, 2012a, str. 3).

Zaradi sistemske narave krize, kjer lahko propad ene banke (ali več bank) vodi do posledičnega propada številnih drugih bank ali bančnega sistema kot celote, in medsebojne povezanosti finančnega sektorja je Evropska komisija dobila nalogo, da poskrbi, da se bo državna finančna pomoč bankam izvedla pod enakimi pogoji na celotnem notranjem trgu s ciljem, da se vrne banke v dolgoročno preživetje ali, če je to možno (European Commission, 2009c, str. 1; Almunia, 2012a, str. 3).

Zahteve držav članic Evropske unije za dodelitev državne pomoči Evropske komisije za reševanje negativnih učinkov so se sprožile zaradi obnovljene napetosti v državnih in bančnih pogojih financiranja. Finančna in gospodarska kriza je povzročila, da so se države članice Evropske unije spopadle z negativnimi učinki krize na evropski finančni sektor preko povečanih izdatkov za državne pomoči. Obnovljene napetosti v državnih in bančnih pogojih financiranja so od držav članic Evropske unije zahtevale, da bodo države članice nadaljevale z izdatki državne pomoči za reševanje teh negativnih učinkov (European Commission, 2012d, str. 27).

Evropska komisija je zato oktobra 2008 začela z **ukrepi za povrnitev zaupanja v finančni sistem**. Namen pravil Evropske komisije o državni pomoči je zagotoviti, da bodo reševalni ukrepi bankam omogočili doseči **cilj finančne stabilnosti, ohranjali kreditne tokove in preprečili izkrivljanje konkurence**. Obenem bodo pravila o državni pomoči Evropske komisije zagotovila enake pogoje delovanja med bankami, ki se nahajajo v različnih državah članicah Evropske unije, kot tudi med bankami, ki prejemajo javno podporo v obliki državne pomoči, ter tistimi bankami, ki je ne prejemajo (European Commission, 2009c, str. 1).

Da bi države članice Evropske unije povrnilo zaupanje investitorjev in ohranile stabilen širši finančni sistem in bančni sektor, so sprejele ukrepe, ki jih je Evropska komisija napovedala oktobra leta 2008 in jih postopoma uvedla v državah članicah Evropske unije za podporo stabilnosti bančnemu sektorju. Poleg tega so države članice Evropske unije prejele podporo za državna jamstva za zadolževanje bank in za spodbujanje kreditne aktivnosti bank. Spodbujanje kreditne aktivnosti bank je potekalo na primer v obliki dokapitalizacije iz javnih sredstev držav članic Evropske unije (European Commission, 2009b, str. 1; Almunia, 2012a, str. 3).

Kriza se je leta 2011 stopnjevala na trgih državnih obveznic in rast svetovne proizvodnje se je upočasnila. Stopnjevanje napetosti na trgu državnih obveznic je ogrozilo celoten evropski bančni sistem, v katerem so banke imele v lasti velike količine evropskih državnih obveznic. Ker so bile pred krizo evropske državne obveznice opredeljene kot netvegana sredstva, se od bank ni zahtevalo, da oblikujejo kapitalske rezerve za soočanje z morebitnimi izgubami. Vendar v nadaljevanju je slabo zaupanje vlagateljev zmanjšalo sposobnost bank za pridobitev zasebnega kapitala. Posledično je zmanjšana sposobnost bank pridobiti zasebni kapital sprožila dodatno potrebo držav članic po državni pomoči (European Commission, 2012d, str. 27).

Portfelj evropskih bank je bil poleg posojil v veliki meri sestavljen iz državnih obveznic, kar pomeni, da bolj ko se je finančno stanje bank slabšalo po intervenciji (posredovanju) v nacionalnem bančnem sektorju, višja so bila zaznana tveganja bank za imetje državnih obveznic. Večje tveganje bank za imetje državnih obveznic pa je sprožilo potrebo bank po zbiranju še več kapitala. Ta začarani krog se imenuje dolžniška povratna zanka (angl. *sovereign feedback loop*) (European Commission, 2012d, str. 28).

Poslabšanje dolžniške krize sredi leta 2011 je vodilo države članice Evropske unije in Evropsko komisijo, da so se dogovorili o svežnju ukrepov za okrepitev kapitala bank in v podporo na strani obveznosti bank zagotovili jamstva. Evropska komisija je 1. decembra 2011 podaljšala krizne ukrepe državne pomoči za finančni sektor držav članic Evropske unije (European Commission, 2012d, str. 28).

V prvih mesecih leta 2012 so bile ključne politične odločitve na ravni Evropske unije in množična likvidnostna podpora, ki jo je zagotovila Evropska centralna banka bančnemu sektorju Evropske unije. Z likvidnostno podporo je Evropska centralna banka uspela umiriti napetosti na finančnih trgih in trgih državnih obveznic. Evropska centralna banka je zagotovila neomejeno triletno likvidnost bankam in razširjeno paletu upravičenega zavarovanja. Slednje je bistveno zmanjšalo državne stroške držav članic Evropske unije za financiranje bank in izboljšalo tržna pričakovanja. Ko se razmere stabilizirajo, Evropska komisija predvideva trajnejša pravila o državni pomoči za banke držav članic Evropske unije (European Commission, 2012d, str. 27–28). V nadaljevanju bom razložila zakonodajo Evropske unije in kako Evropska komisija določa državno pomoč.

3.4 Zakonodaja Evropske unije, ki ureja državne pomoči

Kljub splošni prepovedi državne pomoči so v nekaterih okoliščinah vladni posegi (intervencije) potrebni za dobro delovanje in pravično gospodarstvo. Zato Pogodba o delovanju Evropske unije dopušča številne politične cilje, za katere Evropska komisija lahko šteje državno pomoč kot »združljivo«. Zakonodaja Evropske unije določa te izjeme. Zakone redno pregleduje Evropska komisija, da se izboljša njihova učinkovitost. Z rednim pregledovanjem zakonov se Evropska komisija odzove na poziv evropskega sveta (angl. *European Council*) za manj, ampak boljše usmerjene državne pomoči za spodbujanje evropskega gospodarstva. Evropska komisija je zato sprejela zakonodajo Evropske unije, ki ureja državne pomoči v tesnem sodelovanju z državami članicami Evropske unije (European Commission, 2014).

Pri določitvi državne pomoči se Evropska komisija opira na načelo nediskriminacije, kar pomeni upravičenost do državne pomoči ne glede na državljanstvo med državami članicami Evropske unije. Za ohranjanje pravičnega delovanja notranjega trga med državami članicami Evropske unije je ključno upoštevanje meril, ki jih določi Evropska komisija. Merila morajo biti v skladu s pravili o državni pomoči Evropske komisije, ki so določena v Pogodbi o delovanju Evropske unije. Evropska komisija odloča o »združljivosti« ukrepov držav članic

Evropske unije za državno pomoč s pravili o državni pomoči, ki so določena v Pogodbi o delovanju Evropske unije (European Commission, 2008, str. 10).

Merila Evropske komisije za splošne podporne ukrepe v državah članicah Evropske unije so določena tako, da usmerjajo ukrepe v državah članicah Evropske unije za učinkovito odpravljanje resne motnje v gospodarstvu. Evropska komisija določa, da morajo biti podporni ukrepi držav članic sorazmerni z izzivi, s katerimi se soočajo države članice Evropske unije. Evropska komisija meni, da morajo države članice oblikovati takšne podporne ukrepe, da se bodo zmanjšali negativni učinki prelivanja na konkurente, druge sektorje in druge države članice Evropske unije (European Commission, 2008, str. 10).

Na splošno primeri državne pomoči potekajo med Evropsko komisijo in zadevno državo članico. Strogo pravno mora biti Evropska komisija o državni pomoči vnaprej obveščena zato, da lahko Evropska komisija oceni »združljivost« državnih pomoči z notranjim trgovin ter kdaj se državna pomoč lahko dovoli. Pogodba o delovanju Evropske unije (v nadaljevanju PD EU) je osredotočena na načela, da je državna pomoč »združljiva« s skupnim notranjim trgovin in je nevtralna glede lastništva, saj pravila državne pomoči veljajo ne glede na to, ali je banka v zasebnem ali javnem lastništvu (European Commission, 2009c, str. 12; Sutton et al., 2010, str. 30; European Commission, 2013a, str. 15).

Osnovna pravila državne pomoči določata člena 107 in 108 PD EU. Evropska komisija obravnava zakonodajo Evropske unije, ki opredeli državno pomoč, ki je »nezdružljiva« z notranjim trgovin v 1. členu 107 PD EU. Državna pomoč, ki je »nezdružljiva« z notranjim trgovin, je vsaka pomoč, ki jo dodeli država članica prek državnih sredstev v kakršni koli obliki, ki izkrivlja ali bi lahko izkrivljala konkurenco z dajanjem prednosti posameznim podjetjem (bankam) ali proizvodnji nekaterih blag, v kolikor vpliva na trgovino med državami članicami. Izjema 1. člena 107 PD EU je v primeru, če državna pomoč ni drugače določena v pogodbah, ki jih dodeli država članica Evropske unije (ali jih dodeli prek državnih sredstev) v obliki, ki bi lahko izkrivljala konkurenco in s tem dala prednost posameznim podjetjem (bankam). S tem bi prizadela trgovino med državami članicami Evropske unije (European Commission, 2013a, str. 15).

Naslednji štirje elementi državne pomoči so kumulativni in predstavljajo merila, da je ukrep državna pomoč v smislu 1. člena 107 PD EU. Ti elementi so (1) prenos državnih sredstev (angl. *transfer of State resources*), (2) gospodarska prednost (angl. *economic advantage*), (3) selektivnost (angl. *selectivity*) ter (4) učinki na konkurenco in trgovino (angl. *effect on competition and trade*). Če je kateri koli od teh štirih elementov odsoten, ukrep ni državna pomoč v smislu 1. člena 107 PD EU (European Commission, 2013c).

Prvo merilo je prenos državnih sredstev, ki določa, da pravila za državno pomoč zajemajo samo ukrepe, ki vključujejo prenos državnih sredstev, vključno z državnimi, regionalnimi in lokalnimi organi, javnimi bankami in skladi itd. Poleg tega ni nujno, da državno pomoč odobri sama država članica Evropske unije. Državno pomoč lahko dodeli tudi zasebno ali

javno posredniško telo, ki ga določi država članica Evropske unije. Javno posredniško telo se lahko uporablja v primerih, ko zasebna banka dobi pooblastilo za vodenje sheme državne pomoči za financiranje malih in srednje velikih podjetij (angl. *small and medium enterprise*) (European Commission, 2013c).

Finančni transferji, ki predstavljajo državno pomoč, imajo lahko več oblik. To so lahko nepovratna sredstva (angl. *grants*), subvencije obrestnih mer (angl. *interest rate rebates*), jamstva za posojila (angl. *loan guarantees*), finančna injekcija (angl. *capital injection*) itd. Drugo merilo, da je ukrep državna pomoč v smislu 1. člena 107 PD EU, je gospodarska prednost, ki je podjetje (banka) ne bi imelo od običajnega poslovanja. Tretje merilo določa, da mora državna pomoč biti selektivna, saj tako vpliva na ravnotežje med določenimi podjetji (bankami) in njihovimi konkurenti (European Commission, 2013c).

Selektivnost je tisto merilo, ki razlikuje državno pomoč od tako imenovanih splošnih ukrepov. Splošni ukrepi so ukrepi, ki se brez razlikovanja uporabljajo za vsa podjetja (banke) v vseh gospodarskih sektorjih v državi članici Evropske unije (npr. večina državnih davčnih ukrepov). Zadnje, četrto merilo določa, da mora državna pomoč imeti potencialni učinek na konkurenco in trgovino med državami članicami Evropske unije. Dovolj je, če se lahko dokaže, da se upravičenec ukvarja z gospodarsko dejavnostjo in da deluje na trgu, na katerem obstaja trgovanje med državami članicami Evropske unije (European Commission, 2013c).

Državno pomoč 3b. člen 107 PD EU opredeljuje kot državno pomoč za »pospeševanje izvedbe pomembnega projekta skupnega evropskega interesa ali za odpravljanje resne motnje v gospodarstvu države članice«. V skladu s členom 108 PD EU je Evropska komisija zadolžena za nadzor državne pomoči. Člen 108 PD EU tudi zahteva, da države članice obvestijo Evropsko komisijo vnaprej o vsakem načrtu za dodelitev državne pomoči (zahteva priglasitev). Evropska komisija lahko v okviru 1. člena 108 PD EU redno pregleduje vse sisteme državne pomoči v sodelovanju z državami članicami Evropske unije. Hkrati Evropska komisija postopno skupaj z državami članicami Evropske unije razvija delovanje notranjega trga ter razvija predlagane ustrezne ukrepe (European Commission, 2013a, str. 15–16).

Evropska komisija lahko v skladu z 2. členom 108 PD EU pozove zadevne stranke, da predložijo pripombe, če državna pomoč države članice Evropske unije ali državna pomoč iz državnih sredstev ni »združljiva« z notranjim trgom glede na člen 107 PD EU. Evropska komisija lahko pozove zadevne stranke, da predložijo pripombe v primeru zlorabe državne pomoči. Pri tem Evropska komisija določi, da se mora državna pomoč odpraviti ali spremeniti, dokler državne pomoči ne določi Evropska komisija (European Commission, 2013a, str. 16).

Za nezakonito državno pomoč zakonodaja Evropske unije obravnava pomoč, ki je izvedena s strani držav članic Evropske unije, ne da bi bila o tem vnaprej obveščena Evropska komisija. Za neobveščanje Evropska komisija naloži kazen. Pri tem zahteva obvezno vračilo državne pomoči z obrestovanimi obrestmi od dneva njene dodelitve. Zadevna država članica Evropske

unije pri tem ne sme izvajati svojih predlogov ukrepov, dokler v tem postopku Evropska komisija ne sprejme dokončne odločitve (European Commission, 2013a, str. 1).

3.5 Metodologija Evropske komisije

Evropska komisija je od začetka svetovne finančne krize jeseni 2008 pripravila smernice za države članice Evropske unije, v katerih je poskušala zajeti razlike med primeri iz bančnega sektorja ter razlike med državno pomočjo bankam v krizi in običajnimi vprašanji o državni pomoči v **štirih serijah Poročil**. Evropska komisija je Poročila izdala kronološko, so pravno nezavezujoča, njihov cilj pa je avtoritativen pristop Evropske komisije (Adler et al., 2010, str. 3; European Commission, 2010a, str. 7; Reynolds et al., 2011, str. 13–19).

Poročila so pomembna za razumevanje delovanja politike državne pomoči v Evropski uniji, saj v njih Evropska komisija izpostavi specifičnost krize v bančnem sektorju in predstavi oceno državne pomoči finančnim institucijam. Poročila vsebujejo podrobne smernice o merilih za »združljivost« državne pomoči finančnih institucij z zahtevami iz 3b. člena 107 PD EU, ki opredeli državno pomoč za »odpravljanje resne motnje v gospodarstvu države članice« (Adler et al., 2010, str. 3; European Commission, 2010a, str. 7; Reynolds et al., 2011, str. 13–19).

Prvo poročilo je Poročilo o bančništvu (angl. *Banking Communication*) (European Commission, 2008), ki ga je Evropska komisija objavila 13. oktobra 2008. Drugo poročilo je Poročilo o dokapitalizaciji (angl. *Recapitalization Communication*) (European Commission, 2009a), ki ga je Evropska komisija objavila 5. decembra 2008. Tretje poročilo je Poročilo o oslabljenih sredstvih (angl. *Impaired Assets Communication*) (European Commission, 2009b), ki ga je Evropska komisija objavila 25. februarja 2009. Četrto poročilo je Poročilo o prestrukturiranju (angl. *Restructuring Communication*) (European Commission, 2009c), ki ga je Evropska komisija objavila 23. julija 2009. Prva tri Poročila določajo pogoje za skladnost treh vrst instrumentov glavnih državnih pomoči, ki jih izdajo države članice Evropske unije. Te tri vrste instrumentov državnih pomoči so jamstva, dokapitalizacije in ukrep pomoči za oslabljena sredstva (European Commission, 2010a, str. 7–8; Reynolds et al., 2011, str. 13–19).

Četrto Poročilo o prestrukturiranju je v posebnem kontekstu, povezanem s krizo, saj morajo vse države članice Evropske unije, ki prejmejo državno pomoč, opredeliti podrobnosti o načrtu za prestrukturiranje bank v težavah. Vsa štiri zgoraj omenjena Poročila poudarjajo začasno naravo sprejemljivosti ukrepov državne pomoči. Evropska komisija opredeli, da je vsak ukrep državne pomoči upravičen kot odziv na izredne razmere na stresne finančne trge, dokler takšne okoliščine prevladujejo (European Commission, 2010a, str. 8; Reynolds et al., 2011, str. 13–19).

Za prva tri Poročila ne preneha veljavnost, medtem ko četrto Poročilo o prestrukturiranju velja za državne pomoči, ki so bile priglašene do 31. decembra 2010. Zato je veljala razširjena

državna pomoč od 1. januarja 2012 za prestrukturiranje državne pomoči, ki so jo države članice Evropske unije prijavile do 31. decembra 2011. Evropska komisija je začela prilagajati Poročila za prehod na razmere režima po krizi vzporedno z novimi, trajnimi pravili o državni pomoči za reševanje in prestrukturiranje bank v običajnih tržnih razmerah (European Commission, 2010a, str. 8; Reynolds et al., 2011, str. 13–19).

3.5.1 Določanje obsega in merjenje državne pomoči

Evropska komisija je jeseni 2012 objavila strnjeno poročilo o statističnem pregledu za državno pomoč v državah članicah Evropske unije, ki se nanaša na obdobje od 1. oktobra 2008 do 31. decembra 2011. Poročilo o statističnem pregledu iz leta 2012 je merilni instrument Evropske komisije, ki zagotavlja pregledne in javno dostopne vire informacij o splošnem položaju državnih pomoči v državah članicah Evropske unije (European Commission, 2012d, str. 6).

Podatki v statističnem poročilu Evropske komisije se uporabljajo tudi za napredne statistične analize, zato ta merilni instrument predstavlja pomemben vir informacij, na katerega se sklicujejo govori, članki in druge publikacije Evropske komisije o državni pomoči. Pregled statističnih informacij Evropske komisije od leta 2008 do leta 2011, na katere se bom nanašala v razdelku 3.7, ko bom obravnavala posamezne instrumente državne pomoči, temelji na letnih poročilih izdatkov uporabljene državne pomoči držav članic Evropske unije, ki se nanašajo na leto 2011 (European Commission, 2012d, str. 7).

Ko Evropska komisija v poročilu za leto 2012 opisuje obseg državne pomoči za finančne institucije, uporablja dva različna pojma, in sicer obljubljen znesek obsega državne pomoči in uporabljen znesek obsega državne pomoči. **Obljubljen** (angl. *pledged*) znesek obsega državne pomoči, imenovan tudi **odobrena** (angl. *approved*) državna pomoč, predstavlja najvišji znesek ukrepov državnih pomoči (jamstva, dokapitalizacije), ki jih je odobrila Evropska komisija in so jih sprejele države članice Evropske unije (European Commission, 2012d, str. 29).

Obljubljen znesek državne pomoči se ujema z zgornjo najvišjo podporo državam članicam Evropske unije, ki jo Evropska komisija dovoli in odobri za finančne institucije. Obljubljen obseg državne pomoči ne predstavlja zneska, ki je dejansko izveden, in ne prinaša koristi posameznim finančnim institucijam. **Uporabljen** (angl. *used*) znesek obsega državne pomoči, imenovan tudi **dodeljena** (angl. *granted*) državna pomoč, izraža dejanski ukrep državne pomoči, ki ga izvajajo države članice Evropske unije (European Commission, 2012d, str. 29).

Evropska komisija uporablja štiri instrumente državne pomoči, ki so namenjeni podpori bilanc stanja bank na strani obveznosti in na strani sredstev. Za podporo na strani sredstev bilance stanja bank sta namenjena dva instrumenta državne pomoči. Ta dva instrumenta sta **dokapitalizacija** (angl. *recapitalization*) in **ukrep za oslabljena sredstva** (angl. *impaired assets measure*). Za podporo na strani obveznosti v bilanci stanja banke sta namenjena

preostala dva instrumenta državne pomoči. Ta dva instrumenta so **jamstva** (angl. *guarantees*) in **ukrep za likvidnostno podporo** (angl. *liquidity support measure*) (European Commission, 2012d, str. 29–30). Zgoraj omenjene štiri instrumente državne pomoči nato izvajajo v posameznih ukrepih države članice Evropske unije v odziv na krizo v finančnem sektorju.

Evropska komisija meri obseg uporabljenega (dodeljenega) zneska državne pomoči, ki ga države članice Evropske unije tudi dejansko izvajajo za posamezen instrument državne pomoči, na sledeč način (European Commission, 2012d, str. 29):

- *Dokapitalizacija* (uporabljen znesek obsega državne pomoči je enak nominalni vrednosti dokapitalizacije);
- *Ukrep oslavljenih sredstev* (uporabljen znesek obsega državne pomoči je razlika med vrednostjo sredstev ob prenosu, ki je izplačana upravičeni banki, in tržno vrednostjo sredstva);
- *Jamstva* (vključujejo dve različni metodologiji poročanja: (1) neporavnani obseg jamstva, ki ga krije država članica Evropske unije v določenem letu, izračunan kot povprečje neporavnanih zneskov ob koncu vsakega četrtertletja (31. marec, 30. junij, 30. september, 30. december), in (2) skupni znesek novega jamstva, ki je zagotovljen v letu 2011);
- *Likvidnostna podpora* (vključuje dve različni metodologiji poročanja: (1) neporavnani obseg likvidnosti, ki jo zagotavlja država članica Evropske unije v določenem letu, izračunan kot povprečje neporavnanih zneskov ob koncu vsakega četrtertletja (31. marec, 30. junij, 30. september, 30. december), in (2) skupni znesek nove likvidnosti, zagotovljen v letu 2011).

Tabela 4 prikazuje, da je v letu 2011 Evropska komisija dodelila finančno pomoč v krizi državam članicam Evropske unije, katere so pomoč tudi dejansko izvajale, za podporo na strani obveznosti bank za jamstva in likvidnostno podporo v višini 682,90 mrd € oziroma 5,40 % BDP v letu 2011. Za podporo sredstev bank držav članic Evropske unije pa je Evropska komisija dodelila državno pomoč v letu 2011 in so jo države članice dejansko izvajale v obliki dokapitalizacije in podpore za oslabljen sredstva le 31,70 mrd € oziroma 0,25 % BDP v letu 2011.

Tabela 4: Finančna pomoč v krizi: Uporabljeni (dodeljeni) zneski državne pomoči v letu 2011

Instrument državne pomoči	Znesek v mrd €	Kot % BDP
Jamstva in likvidnostna podpora	682,90	5,40
Dokapitalizacija in podpora za oslabljen sredstva	31,70	0,25

Vir: European Commission, Facts and figures on State-aid in the EU Member States 2012 Update, Report on State-aid granted by the EU Member States, 2012d, str. 8.

Tabela 5 prikazuje uporabljen (dodeljen) državno pomoč Evropske komisije finančnim institucijam od 1. oktobra 2008 do 31. decembra 2011, ki so jo države članice tudi dejansko

izvajale. Evropska komisija je dodelila državno pomoč za EU-27 v višini 1615,96 mrd € oziroma 12,79 % EU BDP v letu 2011. Evropska komisija je v obravnavanem obdobju dodelila največ državne pomoči glede na vse štiri instrumente državne pomoči Irski 223,54 % BDP ter Danski 65,94 % BDP v letu 2011.

Evropska komisija je dodelila najmanjši obseg državne pomoči glede na vse štiri instrumente državne pomoči Sloveniji 6,73 % BDP, Avstriji 9,01 % BDP in Španiji 9,66 % BDP v letu 2011. Glede na posamezen instrument državne pomoči je Evropska komisija skupno dodelila največ državne pomoči v EU-27 za jamstva 8,59 % BDP ter za ukrep dokapitalizacije 2,55 % BDP v letu 2011. Najmanj dodeljene državne pomoči v EU-27 je Evropska komisija namenila za ukrep oslabljenih sredstev 0,95 % BDP ter likvidnostno podporo 0,70 % BDP v letu 2011.

Tabela 5: Uporabljena (dodeljena) državna pomoč finančnim institucijam glede na instrument in na državo članico Evropske unije, od 1. oktobra 2008 do 31. decembra 2011

Država članica	Dokapitalizacije		Jamstva		Oslabljena sredstva		Likvidnostna podpora		2008-2011	
	V mrd €	Kot % BDP 2011	V mrd €	Kot % BDP 2011	V mrd €	Kot % BDP 2011	V mrd €	Kot % BDP 2011	V mrd €	Kot % BDP 2011
Velika Britanija	82,39	4,72	158,22	9,06	40,41	2,31	18,55	1,06	299,57	17,15
Španija	19,31	1,80	62,20	5,79	2,86	0,27	19,31	1,80	103,68	9,66
Slovenija	0,25	0,70	2,15	6,03	0,00	0,00	0,00	0,00	2,40	6,73
Luksemburg	2,60	6,07	1,65	3,84	0,00	0,00	0,19	0,44	4,43	10,35
Latvija	0,51	2,53	0,54	2,69	0,41	2,03	0,97	4,86	2,43	12,12
Irska	62,78	40,13	284,25	181,70	2,60	1,66	0,08	0,05	349,71	223,54
Grčija	6,30	2,93	56,30	26,17	0,00	0,00	6,90	3,21	69,49	32,31
Danska	10,77	4,50	145,00	60,61	0,00	0,00	1,97	0,82	157,75	65,94
Belgija	20,40	5,54	44,23	12,01	7,73	2,10	0,00	0,00	72,36	19,65
Avstrija	7,38	2,45	19,33	6,43	0,40	0,13	0,00	0,00	27,11	9,01
Skupaj EU-27	322,18	2,55	1084,83	8,59	119,88	0,95	89,06	0,70	1615,96	12,79

Vir: European Commission, Facts and figures on State-aid in the EU Member States 2012 Update, Report on State-aid granted by the EU Member States, 2012d, str. 32.

Tabela 6 prikazuje izdatke za državno pomoč držav članic Evropske unije za finančni sektor od 1. oktobra 2008 do 1. oktobra 2012. Izdatki za državno pomoč držav članic Evropske unije so izdatki, ki jih državam članicam Evropske unije dodeli Evropska komisija v skladu s členom 107 PD EU (glej razdelek 3.4). Podatki v letnem poročilu 2012 Evropske komisije se nanašajo na odločitve ukrepov državne pomoči, za katere je pooblaščen Evropska komisija, ali pa te ukrepe izvajajo države članice v okviru skupinskih izjem, vendar izključuje ukrepe, ki so še vedno v obravnavi (European Commission, 2012d, str. 6). Državi članici Evropske unije, ki sta v obravnavanem obdobju namenili največ izdatkov za uporabljeno državno pomoč, sta Irska 223,54 % BDP in Danska 65,94 % BDP v letu 2011. Najmanj izdatkov

uporabljene državne pomoči v obravnavanem obdobju imajo Slovenija 9,01 % BDP, Španija in Latvija z 9,66 % BDP ter Avstrija 10,35 % BDP v letu 2011.

Tabela 6: Izdatki državne pomoči držav članic Evropske unije: Državna pomoč za finančni sektor od 1. oktobra 2008 do 1. oktobra 2012

Država članica	Uporabljen znesek 2008 v mrd €	Uporabljen znesek 2009 v mrd €	Uporabljen znesek 2010 v mrd €	Uporabljen znesek 2011 v mrd €	Skupni znesek uporabljen v letih 2009-2012 (v % BDP 2011)
Velika Britanija	77,96	212,15	198,72	88,23	17,15
Španija	2,33	56,74	87,15	84,20	9,66
Slovenija	3,33	21,74	19,92	12,45	9,01
Luksemburg	0,96	1,92	1,63	0,52	12,12
Latvija	2,33	56,74	87,15	84,20	9,66
Irska	180,25	295,25	234,12	127,09	223,54
Grčija	0,47	9,53	33,58	65,46	32,31
Danska	146,09	16,46	24,96	23,24	65,94
Belgija	25,86	55,46	29,37	17,35	19,65
Avstrija	2,94	1,88	1,61	1,27	10,35

Vir: European Commission, Facts and figures on State-aid in the EU Member States 2012 Update, Report on State-aid granted by the EU Member States, 2012d, str. 66–92.

3.6 Načrt za prestrukturiranje bank

Evropska komisija je izdala četrto Poročilo o prestrukturiranju, ki je v posebnem kontekstu, povezanem s krizo, saj obravnava načrt prestrukturiranja držav članic Evropske unije, ki ga morajo predložiti države članice Evropske unije za vse banke, ki prejmejo državno pomoč. Poročilo o prestrukturiranju dopolnjuje merila iz prvih treh Poročil Evropske komisije (obravnavala jih bom v razdelku 3.7) in določa bistvene pogoje Evropske komisije za odobritev načrtov za prestrukturiranje bank v državah članicah Evropske unije (European Commission, 2009c, str. 12).

Načela Evropske komisije o pomoči za prestrukturiranje bank temeljijo na tem, da morajo banke, ki so prejele državno pomoč, dolgoročno biti sposobne preživetja, brez nadaljnje državne pomoči. Poleg tega morajo banke izvajati prestrukturiranje takoj, ko je možno, in ne sme trajati več kot pet let. Prestrukturiranje mora biti učinkovito in omogočati verodostojno obnovitev sposobnosti preživetja prestrukturirane banke (European Commission, 2009c, str. 12).

Evropska komisija je določila elemente načrta prestrukturiranja, s katerimi banke upravičenke opredelijo vzroke za slabosti in težave v načrtu prestrukturiranja. Banka upravičenka mora pojasniti, kako bodo njeni predlagani ukrepi za prestrukturiranje odpravili temeljne probleme banke. Nato banka upravičenka Evropski komisiji dokaže pričakovane rezultate načrtovanega

prestrukturiranja na podlagi osnovnega in stresnega scenarija, ki temeljita na skupnih parametrih, ki so dogovorjeni na ravni Evropske unije (European Commission, 2009c, str. 11).

Osnovni in stresni scenarij vključujeta sedanje obete in obete za prihodnost na finančnih trgih. V obetih za prihodnost na finančnih trgih v osnovnem in stresnem scenariju banke opredelijo osnovne in najslabše predpostavke. Kjer je to potrebno, morajo biti stresni testi prilagojeni glede na državne in specifične bančne okoliščine. Stresni testi vsebujejo scenarije kombinacij stresnih dogodkov in dolgotrajne svetovne recesije. V posameznih predpostavkah stresnih testov se banka primerja s širšimi merili v sektorju in upošteva nove elemente sedanje krize na finančnih trgih (European Commission, 2009c, str. 12).

Da bi Evropska komisija preverila, ali se načrti za prestrukturiranje izvajajo pravilno, od bank upravičenk zahteva redna podrobna poročila. Prvo poročilo morajo banke upravičenke predložiti Evropski komisiji najkasneje šest mesecev po odobritvi načrta prestrukturiranja. Po uradnem obvestilu o načrtu za prestrukturiranje Evropska komisija oceni, ali je načrt za ponovno vzpostavitev dolgoročnega preživetja in za omejitve izkrivljanja konkurence ustrezen (European Commission, 2009c, str. 16).

Če ima Evropska komisija resne pomisleke glede skladnosti načrta prestrukturiranja z ustreznimi zahtevami, lahko uvede uradni postopek za preiskavo, ki daje tretjim osebam možnost pripombe o ukrepu. Z možnostjo pripombe o ukrepu Evropska komisija zagotovi pregleden in usklajen pristop ob spoštovanju zaupnosti pravil, ki jih uporablja v postopkih o državni pomoči (European Commission, 2009c, str. 16).

Ukrepe za prestrukturiranje Evropska komisija deli na (1) **finančni prispevek** (angl. *financial contribution*), (2) **strukturne ukrepe** (angl. *structural measures*) in (3) **ukrepe za omejevanje izkrivljanja konkurence** (angl. *measures to limit distortions of competition*) (Lo Schiavo, 2013, str. 18). V nadaljevanju bom v tem vrstnem redu predstavila posamezne ukrepe Evropske komisije za prestrukturiranje.

3.6.1 Finančni prispevek

Evropska komisija v načrtu prestrukturiranja določi ukrep v obliki finančnega prispevka. Ukrep finančnega prispevka je sestavljen iz lastnega prispevka bank upravičenk, zmanjšanja stroškov prestrukturiranja, ustrezne porazdelitve bremena stroškov prestrukturiranja (angl. *adequate burden-sharing of the costs*) in obrestovanja državne pomoči. Evropska komisija meni, da morajo banke upravičenke in njeni lastniki (delničarji) k stroškom prestrukturiranja prispevati primeren lastni prispevek (lastna sredstva) zato, da se zagotovi, da rešene banke nosijo ustrezno odgovornost za posledice svojega vedenja v preteklosti. Glede višine pomoči in lastnega prispevka Evropska komisija izpostavi, da bi omejili znesek pomoči na najmanjši potreben, saj bi morale banke za financiranje prestrukturiranja najprej uporabiti svoje lastne vire. Lastni viri bank za financiranje prestrukturiranja pa lahko vključujejo na primer prodajo

sredstev (angl. *sale of assets*) (European Commission, 2009c, str. 13; Lo Schiavo, 2013, str. 19).

Evropska komisija v okviru zmanjšanja stroškov prestrukturiranja meni, da bi morala biti pomoč za prestrukturiranje bank omejena na kritje stroškov, ki so potrebni za ponovno vzpostavitev sposobnosti preživetja banke. To pomeni, da banka ne bi smela biti opremljena z javnimi sredstvi, ki bi jih lahko uporabila za financiranje dejavnosti, ki lahko izkrivljajo trg, in niso dejavnosti, povezane s postopkom prestrukturiranja. Na primer prevzemi delnic v drugih podjetjih ali nove naložbe ni mogoče financirati s pomočjo državne pomoči, razen če je to nujno za ponovno vzpostavitev preživetja banke (European Commission, 2009c, str. 13).

Evropska komisija meni, da je državno pomoč treba dodeliti pod pogoji, ki predstavljajo ustrezno porazdelitev bremena stroškov prestrukturiranja med delničarji (lastniki banke), nekaterimi upniki banke (vlagatelji) in državo. Slednje pomeni, da stroškov, povezanih s prestrukturiranjem, ne nosi le država, temveč tudi tisti, ki so vlagali v banko. Za vlagatelje Evropska komisija meni, da morajo nositi tudi stroške, povezane z absorpcijo izgub z ustreznim kapitalom in plačati ustrezno plačilo v primeru državne intervencije. Kljub temu Evropska komisija meni, da ni primerno, da se določi predhodno prag v zvezi z delitvijo bremena v okviru sedanje sistemske krize (European Commission, 2009c, str. 13).

V okviru obrestovanja državne pomoči Evropska komisija za dolgoročno sposobnost preživetja banke zahteva, da države članice Evropske unije vse prejete državne pomoči bodisi odkupijo (angl. *redeemed*) v daljšem časovnem obdobju kot je predvideno v času, ko je državna pomoč dodeljena. Ali pa Evropska komisija od držav članic zahteva, da odplačajo (angl. *remunerated*) državno pomoč v obliki kapitala v skladu z normalnimi tržnimi pogoji, vključno z dividendami in kuponi za neporavnani podrejeni dolg (angl. *outstanding subordinated debt*), ki je ločen od dobička, ki so ga banke ustvarile z dejavnostmi (European Commission, 2009c, str. 13).

3.6.2 Strukturni ukrepi

Evropska komisija v načrtu prestrukturiranja predlaga štiri strukturne ukrepe in meni, da lahko pomagajo k ponovni vzpostavitvi dolgoročne sposobnosti preživetja banke. Ti strukturni ukrepi so (1) proces prodaje banke v težavah (angl. *sale of an ailing bank*), (2) urejena nadzorovana likvidacija (angl. *orderly winding-up*), (3) odsvojitve (angl. *divestiture*) in (4) zmanjšanje poslovnih dejavnosti (angl. *reduction of business activities*). V nadaljevanju bom predstavila omenjene štiri strukturne ukrepe.

Prvi strukturni ukrep je **proces prodaje banke v težavah** drugi finančni instituciji. Evropska komisija opredeli, da mora biti proces konkurenčne prodaje banke v težavah pregleden, objektivni in nediskriminatorni zato, da imajo vsi ponudniki v procesu prodaje banke v težavah enake možnosti. Prodaja banke v težavah drugi finančni instituciji lahko prispeva k ponovni vzpostavitvi dolgoročne sposobnosti preživetja banke, če je kupec sposoben

preživetja in lahko absorbira prenos banke v težavah ter lahko pomaga obnoviti zaupanje na trgu (European Commission, 2009c, str. 12).

Hkrati mora kupec banke v težavah dokazati, da bo integrirana banka sposobna preživetja, saj bo s tem prispevala k utrjevanju finančnega sektorja. Prodaja banke v težavah lahko vključuje organizirano prodajo dejavnosti (angl. *organized sold activity*) banke. Organizirana prodaja dejavnosti banke poteka prek odprtega in brezpogojnega konkurenčnega razpisa (angl. *open and unconditional competitive tender*) za zbiranje ponudb in sredstev najboljšemu ponudniku (European Commission, 2009c, str. 12).

Drugi strukturni ukrep, ki ga predlaga Evropska komisija, je **urejena nadzorovana likvidacija banke**. V postopku urejene nadzorovane likvidacije Evropska komisija predlaga ustanovitev »avtonomne dobre banke« (angl. »*autonomous good bank*«), ki prevzame »dobra« sredstva in obveznosti banke v težavah. S tem lahko ima »avtonomna dobra banka« možnosti, da na stroškovno učinkovit način poveča depozite in gradi odnose z zanesljivimi posojilojemalci. Poleg tega Evropska komisija meni, da je lahko ustanovitev »avtonomne dobre banke« v kombinaciji »dobrih« sredstev in obveznosti obstoječe banke sprejemljiva pot do preživetja banke v težavah, če ta novi pravni subjekt (»avtonomna dobra banka«) ni v položaju, da neupravičeno izkrivlja konkurenco (European Commission, 2009c, str. 13).

Tretji strukturni ukrep, ki ga predlaga Evropske komisija, je **odsvojitvev**. Evropska komisija lahko od bank upravičenk zahteva, da odsvojijo hčerinske družbe (angl. *subsidiaries*) ali podružnice (angl. *branches*), portfelje strank (angl. *portfolios of customers*) ali odsvojijo poslovne enote (angl. *business unit*). Evropska komisija meni, da od bank upravičenk lahko zahteva tudi odsvojitvev domačega trga, kjer banke upravičenke poslujejo s prebivalstvom. Četrty strukturni ukrep, ki ga predlaga Evropska komisija, je **zmanjšanje poslovnih dejavnosti** banke, ki je v težavah (European Commission, 2009c, str. 14, 15).

3.6.3 Ukrepi za omejevanje izkrivljanja konkurence

Evropska komisija v načrtu prestrukturiranja določi ukrepe za omejevanje izkrivljanja konkurence. Evropska komisija meni, da morajo biti ukrepi za omejitev izkrivljanja konkurence prilagojeni za odpravo izkrivljanja na trgih, na katerih banka upravičenka deluje, in vrniti sposobnost preživetja bank po prestrukturiranju. Banke upravičenke se morajo istočasno držati skupne politike in načel Evropske komisije. Evropska komisija kot izhodišče za presojo potrebe po ukrepih prestrukturiranja izpostavi pomen velikosti, strukture in obsega dejavnosti, ki bi jih banka izvedla v okviru verodostojnega načrta prestrukturiranja (European Commission, 2009c, str. 14).

Evropska komisija določi, da v fazi prestrukturiranja banke ne bi smele uporabiti državne pomoči za plačilo lastnih sredstev (lastniški kapital in podrejeni dolg), če dejavnosti banke ne ustvarjajo zadostnih dobičkov. Evropska komisija izpostavi, da v fazi prestrukturiranja bankam ne bi smelo biti dovoljeno kupiti lastnih delnic. Prav tako banke v fazi

prestrukturiranja ne smejo uporabljati državne pomoči na škodo konkurentov, če ti nimajo podobne javne podpore. Državne pomoči za prevzem konkurenčnih podjetij banke ne smejo uporabljati vsaj tri leta (European Commission, 2009c, str. 13–14).

Glede na naravo izkrivljanja konkurence, ki lahko nastane na strani obveznosti ali strani sredstev bilance stanja bank, Evropska komisija oblikuje dve merili. Od teh dveh meril sta odvisni narava in oblika ukrepov Evropske komisije za preprečevanje izkrivljanja konkurence. Prvo merilo je znesek državne pomoči ter pogoji in okoliščine, v katerih Evropska komisija odobri državno pomoč. Drugo merilo je značilnost trga ali trgov, na katerih deluje banka upravičenka (European Commission, 2009c, str. 14).

V okviru prvega merila se znesek državne pomoči, stopnja porazdelitve bremena stroškov prestrukturiranja in višina plačila državne pomoči bistveno razlikujejo glede na banke upravičenke. Višina plačila je znesek državne pomoči, ki ga Evropska komisija oceni v absolutnem smislu (znesek prejetega kapitala – dokapitalizacije, elementi državne pomoči v jamstvih in ukrep razbremenitve oslavljenih sredstev) in relativnem smislu v razmerju do tveganju prilagojene aktive bank (angl. *bank's risk weighted assets*). Evropska komisija bo upoštevala celotni znesek dodeljene državne pomoči banki upravičenki, vključno s kakršno koli državno pomočjo za reševanje bank. V istem smislu pa bo Evropska komisija upoštevala obseg lastnega prispevka banke upravičenke in porazdelitev delitve bremena stroškov prestrukturiranja skozi obdobje prestrukturiranja bank (European Commission, 2009c, str. 14).

V okviru drugega merila Evropska komisija analizira značilnosti trga in verjetne učinke državne pomoči na trgu, kjer deluje banka upravičenka po prestrukturiranju. Ko je to izvedljivo, Evropska komisija analizira velikost in relativno pomembnost banke na njenem trgu ali trgih in ju prouči. Če ima prestrukturirana banka omejen obstanek na trgu, Evropska komisija določi dodatne omejitve v obliki odsvojitve ali vedenjskih zavez (angl. *behavioural commitments*), ki so lahko v obliki cenovnih omejitev ali omejitev oglaševanja. Evropska komisija nato ukrepe prilagodi glede na lastnosti trga, saj se s prilagojenimi ukrepi prepriča, da s tem ohrani učinkovito konkurenco. Evropska komisija poudarja, da ukrepi omejevanja izkrivljanja konkurence ne smejo ogroziti vrnitve banke na sposobnost preživetja (European Commission, 2009c, str. 15).

3.7 Instrumenti državne pomoči Evropske komisije

Kot sem že omenila v razdelku 3.5.1, Evropska komisija uporablja štiri instrumente državne pomoči, in sicer jamstva, dokapitalizacijo, ukrep za oslabljen sredstva ter ukrep za likvidnostno podporo, ki jih nato izvajajo države članice Evropske unije. Evropska komisija v treh serijah Poročil (Poročilo o bančništvu, Poročilo o dokapitalizaciji, Poročilo o oslavljenih sredstvih) določa smernice in pravila za instrument jamstev, dokapitalizacij in instrument za oslabljen sredstva, s katerimi zagotavlja orodje za ugotovitev skladnosti ukrepov za tiste

države članice Evropske unije, ki so se odločile za ukrepanje (European Commission, 2009c, str. 9).

Pravila in smernice prvih treh Poročil Evropske komisije določajo, da države članice, ki so se odločile za ukrepanje in so prejele državno pomoč, kot pogoj natančno opredelijo in predložijo Evropski komisiji načrt za prestrukturiranje bank v težavah. Skupni cilji reševalnih ukrepov državne pomoči Evropske komisije v obliki instrumenta jamstev, dokapitalizacij in oslabljenih sredstev, je pomagati bankam v težavah držav članic Evropske unije doseči cilj finančne stabilnosti, ohranjati kreditne tokove ter preprečiti izkrivljanje konkurence (European Commission, 2009c, str. 9).

Evropska komisija v prvih treh serijah Poročil navaja posledične cilje, ki so skupni državni pomoči v obliki instrumenta jamstev, dokapitalizacij in oslabljenih sredstev (European Commission, 2008, str. 10; Beck et al., 2010, str. 70; Sutton et al., 2010, str. 36):

- vsi ukrepi državne pomoči in načrti za prestrukturiranje bank morajo biti usmerjeni k povrnitvi dolgoročne sposobnosti preživetja bank, brez potrebe po nadaljnji državni pomoči;
- vsi ukrepi državne pomoči in odločitve morajo zagotoviti konkurenčen evropski bančni sektor v globalnem kontekstu;
- nediskriminacijski dostop držav članic Evropske unije do katerekoli državne pomoči;
- prestrukturiranje finančnega sektorja kot celote ali posameznih institucij;
- splošna merila za upravičenost do katerekoli državne pomoči morajo biti ciljno usmerjena, objektivna, sorazmerna, omejena na minimum glede velikosti, trajanja in obsega državne pomoči;
- oblikovani zaščitni ukrepi pred morebitnimi zlorabami in neupravičenim izkrivljanjem konkurence;
- sheme državne pomoči morajo biti časovno omejene z obveznim rednim pregledom bank upravičenk na vsakih šest mesecev;
- države članice Evropske unije morajo sprejeti ustrezne ukrepe, da zagotovijo ustrezni finančni prispevek bank upravičenk, delničarjev, upnikov bank ter države k stroškom katerekoli državne pomoči;
- ustrezna pravila za nadzor vedenja bank upravičenk in preprečiti zlorabo državne pomoči (npr. z omejevanjem agresivnih tržnih strategij);
- oblikovani načrti za izstop vlade od državne pomoči v doglednem času, saj naj bi bilo sodelovanje (vpletenost) države čim bolj kratkotrajno.

3.7.1 Instrument jamstev

Prvi instrument Evropske komisije v odziv na finančno krizo so jamstva. Jamstva so namenjena podpori dolga na strani obveznosti bilance stanja bank. Državna pomoč v obliki jamstev se na strani obveznosti bilance stanja bank shranjuje, dokler obveznosti bank ne zapadejo. Vlade držav članic Evropske unije lahko jamčijo za bančne depozite (angl.

guarantee bank deposits), za bančne obveznice (angl. *bank bonds*) ali vse obveznosti bank (angl. *all bank liabilities*). Vlade držav članic Evropske unije lahko tudi posebej jamčijo za določena medbančna posojila in obveznice ter tako ohranjajo sposobnost bank za zbiranje sredstev (Sutton et al., 2010, str. 8).

Evropska komisija oceni za katerekoli jamstvene sheme **elemente »združljivosti«**, ki opredelijo državno pomoč za »odpravljanje resne motnje v gospodarstvu države članice« v členu 3b. 107 PD EU. Splošna načela Evropske komisije za jamstvene sheme so (European Commission, 2008, str. 11):

- upoštevanje nepredvidljivosti trajanja pomanjkljivega delovanja finančnih trgov;
- države članice Evropske unije izvedejo redni pregled vsakih šest mesecev (redni pregled zajema upravičenost nadaljnje uporabe jamstvene sheme, prilagoditvene možnosti z razvojem položaja na finančnih trgih), rezultate rednega pregleda države članice predložijo Evropski komisiji;
- če države članice Evropske unije zagotovijo redni pregled, lahko Evropska komisija odobri jamstvene sheme daljše od šest mesecev in do dveh let (dodatno podaljšanje odobri Evropska komisija v primeru krize na finančnih trgih);
- za dodatno podaljšanje jamstvene sheme so potrebni dodatni zaščitni ukrepi, ki jih določi Evropska komisija za preprečitev izkrivljanja konkurence (vključujejo krajše obdobje izdajanja jamstev, odvrtačajo cenovne pogoje in določajo ustrezne količinske omejitve kritega dolga).

V primeru, da se poveča potreba držav članic po državni pomoči, Evropska komisija navaja, da stroške za državne intervencije za jamstva države članice Evropske unije črpajo na podlagi prispevka zasebnega sektorja. Natančen izračun in sestava prispevka zasebnega sektorja sta odvisna od posebnih okoliščin. Evropska komisija zato navaja ustrezno kombinacijo nekaterih ali vseh od naslednjih elementov, ki morajo izpolnjevati zahtevo, da je državna pomoč v obliki jamstev minimalna (European Commission, 2008, str. 11).

Ti elementi so (European Commission, 2008, str. 11):

- Jamstvena shema mora temeljiti na ustreznih plačilih banke upravičenke posamezno in/ali finančnega sektorja na splošno. Ob upoštevanju težavnosti določanja tržne obrestne mere za jamstva banke upravičenke nosijo zneske, ki se jih lahko pravilno zaračuna. Pristojbina za rezervacije jamstvene sheme mora priti čim bližje tržni ceni. Ustrezni mehanizmi oblikovanja cen odražajo različne stopnje tveganja ter različne kreditne profile bank upravičenk in potreb, ki so pomemben prispevek k sorazmernosti ukrepa jamstev.
- Če se jamstvo aktivira, je pomemben prispevek zasebnega sektorja, ki bi lahko vključeval pokritost dela neporavnanih obveznosti, ki jih ima banka upravičenka do državne pomoči (če še naprej obstaja) ali do sektorja.
- Banke upravičenke morda ne bodo mogle plačati primerne nadomestila državne pomoči v celoti. Da se dopolni ali delno nadomesti predhodne elemente, lahko Evropska komisija

od držav članic zahteva klavzule o izterjavah, da banke upravičenke plačujejo dodatno plačilo za zagotavljanje jamstev (v primeru, da še ni aktivirano jamstvo) ali povrnejo vsaj del vseh zneskov, ki jih plačuje država članica na podlagi jamstva (v primeru, da se mora črpati jamstva), takoj ko to lahko storijo.

Glede na pripadajoča tveganja lahko katerakoli jamstvena shema povzroči negativne učinke na banke, ki niso upravičenke, vključno s tistimi v drugih državah članicah. Zato je Evropska komisija določila sistem, ki mora vsebovati ustrezne mehanizme za zmanjševanje takih izkrivljanj in možnost zlorab bank upravičenk, ki jih prinaša državno jamstvo. Evropska komisija je za preprečevanje nedovoljenega izkrivljanja konkurence oblikovala zaščitne ukrepe (European Commission, 2008, str. 12).

Zaščitni ukrepi morajo vsebovati ustrezno kombinacijo naslednjih elementov (European Commission, 2008, str. 12):

- Vedenjske ovire zagotavljajo upravičeni finančni instituciji, da se ne širi z jamstvi agresivno na škodo drugih konkurentov, ki nimajo takšne zaščite.
- Omejitve gospodarskega ravnanja (npr. oglaševanje) se sklicuje na položaj jamstva banke upravičenke, da določi cene ali širi poslovanje (npr. z uvedbo meje za tržni delež).
- Omejitve velikosti bilance stanja bank upravičenk glede na ustrezno merilo (npr. BDP ali rast denarnega trga).
- Prepoved ravnanja, ki je »nezdružljivo« z namenom jamstva (npr. odkup delnic upravičene finančne institucije).
- Ustrezne določbe, ki omogočajo državi članici Evropske unije uveljavljanje vedenjskih omejitev, vključno s sankcijo odstranjevanja zaščite jamstev pred finančno institucijo, ki je upravičena v primeru neskladnosti.

Tabela 7 prikazuje poročanje Evropske komisije o letnih poročilih izdatkov uporabljene državne pomoči držav članic Evropske unije za jamstva v obdobju od leta 2008 do leta 2011. Evropska komisija v prvi metodologiji poroča o neporavnanem obsegu jamstev, ki ga krije država članica Evropske unije v določenem letu, izračunan kot povprečje neporavnanih zneskov ob koncu vsakega četrtertletja (31. marec, 30. junij, 30. september, 30. december). Iz tabele 7 je razvidno, da je v letu 2011 neporavnan obseg jamstev za EU-27 bil 521,80 mrd € oziroma 4,13 % BDP. Največji obseg neporavnanih jamstev v letu 2011 sta imeli Irska (70,64 % BDP) in Grčija (26,17 % BDP).

Evropska komisija navaja v statističnem poročilu iz leta 2012, da je v letu 2011 za povprečje EU-27 prišlo do zmanjšanja neporavnane obsega jamstev držav članic Evropske unije glede na leto 2010. Padec neporavnane obsega jamstev je bil posledica velike količine izvedenih finančnih instrumentov, ki jih je krilo državno jamstvo držav članic Evropske unije in je zapadlo v drugi polovici leta 2011. Ker razširjenje jamstvene sheme v nekaterih državah članicah ni bilo potrebno v prvi polovici leta 2011, je prišlo do zmanjšanja neporavnane

obsega jamstev v Belgiji, v Latviji, na Irskem, v Sloveniji, v Avstriji in v Veliki Britaniji (European Commission, 2012d, str. 32).

Druga metodologija poročanja Evropske komisije je skupni znesek novega jamstva, ki so ga države članice Evropske unije zagotovile v letu 2011. Največ novih izdanih jamstev v letu 2011 so uporabile Grčija (9,16 % BDP), Belgija (3,53 % BDP), Španija (0,76 % BDP) in Avstrija (2,33 % BDP).

Tabela 7: Nepravnan obseg jamstev in novi obseg jamstev od leta 2008 do leta 2011

Država članica	Nepravnan jamstva, 2008		Nepravnan jamstva, 2009		Nepravnan jamstva, 2010		Nepravnan jamstva, 2011		Nova jamstva, 2011	
	V mrd €	Kot % BDP 2008	V mrd €	Kot % BDP 2009	V mrd €	Kot % BDP 2010	V mrd €	Kot % BDP 2011	V mrd €	Kot % BDP 2011
Velika Britanija	33,54	1,85	158,22	10,10	148,81	8,77	72,20	4,13	0,00	0,00
Španija	0,00	0,00	36,13	3,44	55,83	5,25	62,20	5,79	8,19	0,76
Slovenija	0,00	0,00	1,00	2,87	2,15	5,98	1,55	4,36	0,00	0,00
Luksemburg	0,44	1,21	1,65	4,36	1,42	3,41	1,19	2,78	0,65	1,52
Latvija	0,00	0,00	0,54	2,91	0,23	1,28	0,08	0,38	0,00	0,00
Irska	180,25	97,05	284,25	173,81	196,25	127,49	110,50	70,64	0,00	0,00
Grčija	0,00	0,00	1,50	0,63	26,68	11,59	56,30	26,17	19,70	9,16
Danska	145,00	62,14	6,45	2,89	22,29	9,51	22,95	9,59	0,00	0,00
Belgija	8,96	2,60	44,23	13,11	29,37	8,32	17,35	4,71	13,00	3,53
Avstrija	243,00	0,86	15,45	5,58	19,33	6,80	12,45	4,14	7,00	2,33
Skupaj EU-27	400,80	3,20	833,29	7,06	794,55	6,48	521,82	4,13	110,97	0,88

Vir: European Commission, Facts and figures on State-aid in the EU Member States 2012 Update, Report on State-aid granted by the EU Member States, 2012d, str. 34.

3.7.2 Instrument dokapitalizacij

Drugi instrument, ki ga izdajo vlade držav članic Evropske unije, je dokapitalizacija. Namenjena je kapitalski podpori na strani sredstev v bilanci stanja bank. Evropska komisija je v drugem Poročilu o dokapitalizaciji izpostavila, da je dokapitalizacija eden ključnih državnih ukrepov, da lahko države članice Evropske unije ohranijo stabilnost bančnega sistema in vzdržujejo finančne tokove za širše gospodarstvo. V času izdaje državne pomoči se instrument dokapitalizacije nahaja na strani sredstev v bilanci stanja bank (European Commission, 2008, str. 13; Sutton et al., 2010, str. 8).

Z instrumentom dokapitalizacije vlade držav članic Evropske unije zagotovijo javna sredstva bankam z vbrizganjem finančne injekcije v obliki sredstev in s tem zagotovijo kapitalsko podporo bankam. V zameno pa želijo vlade držav članic Evropske unije od bank neposredni kapital (angl. *direct equity*), prednostne delnice (angl. *preferred shares*) ali podrejeni dolg

(angl. *subordinated debt*). Hkrati pa dajejo vlade držav članic Evropske unije prednost z vsemi razpoložljivimi sredstvi dotoku zasebnega kapitala z drugimi sredstvi, da bi preprečile negativno sistemsko prelivanje (European Commission, 2008, str. 13; Sutton et al., 2010, str. 8).

Evropska komisija opredeli tri cilje, ki jih prinaša dokapitalizacija. Prvi cilj dokapitalizacije bank je **prispevati k ponovni vzpostavitvi finančne stabilnosti in obnoviti potrebno zaupanje za obnovitev medbančnega posojanja**. V času recesije dodatni kapital deluje kot blažilec, ki absorbira izgube in omejuje tveganje bank, da bi postale nesolventne (niso sposobne poravnati svojih dolgoročnih obveznosti). Drugi cilj dokapitalizacije je **zagotavljanje posojil realnemu gospodarstvu**. Da bi se zdrave banke izognile tveganju, omejijo posojila in ohranjajo višja razmerja kapitala. Državna dokapitalizacija lahko prepreči omejevanje ponudbe posojil in omeji finančne težave trgov do drugih podjetij. Tretji cilj dokapitalizacije je **ustrezen odziv na finančne institucije v težavah**, ki se zaradi posebnega poslovnega modela ali naložbene strategije spopadajo z nesolventnostjo (European Commission, 2009a, str. 3).

Evropska komisija izpostavi, da lahko pri zagotavljanju sheme dokapitalizacij pride do **izkrivljanja konkurence na treh ravneh**. Prva raven izkrivljanja konkurence se pojavi, ko dokapitalizacija banke ene države članice Evropske unije ne sme predstavljati nepotrebne konkurenčne prednosti pred bankami v drugih državah članicah Evropske unije. Pri tem ima velik vpliv konkurenčni položaj banke, ki ima dostop do kapitala po nižjih obrestnih merah kot konkurenčne banke iz drugih držav članic Evropske unije. Prekomerna pomoč v obliki sheme dokapitalizacij eni državi članici Evropske unije spodbuja konkurenco med ostalimi državami članicami Evropske unije in s tem povzroča drugim državam članicam Evropske unije, ki te pomoči niso prejele, težave v gospodarstvu (European Commission, 2009a, str. 3).

Druga raven izkrivljanja konkurence na ravni sheme dokapitalizacij je v primeru neustrezne stopnje diferenciacije med bankami upravičenkami. Stopnja diferenciacije med bankami upravičenkami poteka na podlagi profilov tveganja bank, ki lahko dajejo neupravičeno prednost manj zmogljivim ali težavnim bankam v primerjavi z bankami, ki so učinkovitejše. To izkrivlja spodbude in konkurenco na trgu ter slabi splošno konkurenčnost evropskih bank (pošteno konkurenco med bankami) (European Commission, 2009a, str. 3).

Tretja raven izkrivljanja konkurence se pojavi v primeru plačila dokapitalizacije. Evropska komisija meni, da plačilo dokapitalizacije ne sme vplivati na banke, ki nimajo dostopa do javnih sredstev in iščejo dodatni kapital na trgu, obenem pa je njihov konkurenčni položaj manjši. Plačila sheme dokapitalizacij izrinjajo poslovanje bank na trgu in tako onemogočajo vrnitev bank v normalno delovanje. Vsaka od predlaganih dokapitalizacij Evropske komisije ima kumulativne učinke na konkurenco na vsaki od zgoraj omenjenih treh ravni izkrivljanj konkurence. Evropska komisija meni, da je ključno ravnovesje med izkrivljanjem konkurence in cilji dokapitalizacije (European Commission, 2009a, str. 3).

Obliko dokapitalizacije Evropska komisija določi z upoštevanjem stanja trga, na katerem deluje vsaka banka. Da bi bil proces dokapitalizacije bank učinkovit, Evropska komisija določi enake konkurenčne pogoje za banke upravičenke v obliki ugodnega dostopa do kapitala. Tako lahko banke dolgoročno vzpostavijo normalne tržne pogoje. Za ustrezno vrsto izbranega kapitala Evropska komisija meni, da mora biti blizu tržni ceni, da zaščiti neupravičene razlike v stopnjah kapitalizacije bank in nepravilno uporabo takšnega kapitala držav članic Evropske unije. Tržna cena kapitala odraža posamezni profil tveganosti banke upravičenke. Pri tem Evropska komisija upošteva stopnje plačilne sposobnosti banke in ohranjanje enakih konkurenčnih pogojev. Poleg cenovnih pogojev Evropska komisija spodbuja banke za takojšen odkup državi (jo poplačajo), ko je kriza končana (European Commission, 2008, str. 13; European Commission, 2009a, str. 2–5).

Pri procesu dokapitalizacije Evropska komisija oceni naslednje pomembne elemente (European Commission, 2009a, str. 5):

- celoten načrt ukrepa dokapitalizacije;
- cilj dokapitalizacije in trdnost banke upravičenke;
- plačila, izstopne spodbude (z namenom zamenjave državnega kapitala za zasebne vlagatelje);
- zagotavljanje začasnega značaja prisotnosti države v kapitalu bank;
- zaščitni ukrepi proti zlorabi državne pomoči in izkrivljanju konkurence;
- pregled primernosti učinkov sheme dokapitalizacij in upravičenih bank prek rednih poročil ali načrtov prestrukturiranja.

Tabela 8 prikazuje poročanje Evropske komisije o letnih poročilih izdatkov uporabljene državne pomoči držav članic Evropske unije za dokapitalizacije v obdobju od leta 2008 do leta 2011. Evropska komisija poroča o uporabljenem obsegu zneska državne pomoči držav članic Evropske unije v obliki dokapitalizacije, ki je enak nominalni vrednosti dokapitalizacije. Iz tabele 8 je razvidno, da je za leto 2011 bil obseg zneska uporabljene dokapitalizacije za EU-27 31,73 mrd € oziroma 0,25 % BDP.

Države, ki v letu 2011 niso izvajale državne pomoči v obliki dokapitalizacije, so Velika Britanija, Luksemburg, Latvija, Belgija in Avstrija. Opazimo lahko trend postopnega zmanjševanja uporabljenega obsega zneska dokapitalizacije v EU-27 od leta 2008 do leta 2011. Irska je namenila za uporabljen obseg zneska v obliki dokapitalizacije v letu 2011 10,55 % BDP. Slovenija ni namenila nobenega uporabljenega obsega zneska dokapitalizacije v obdobju od leta 2008 do leta 2010. V letu 2011 je Slovenija uporabila obseg zneska dokapitalizacije v višini 0,25 mrd € oziroma 1,00 % BDP.

Tabela 8: Dokapitalizacija od leta 2008 do leta 2011

Država članica	2008		2009		2010		2011	
	V mrd €	Kot % BDP 2008	V mrd €	Kot % BDP 2009	V mrd €	Kot % BDP 2010	V mrd €	Kot % BDP 2011
Velika Britanija	44,41	2,39	6,62	0,42	31,36	1,85	0,00	0,00
Španija	0,00	0,00	1,30	0,12	9,50	0,89	8,51	0,79
Slovenija	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,25	1,00
Luksemburg	2,50	6,82	0,10	0,26	0,00	0,00	0,00	0,00
Latvija	0,00	0,00	0,41	2,20	0,10	0,55	0,00	0,00
Irska	0,00	0,00	11,00	6,73	35,28	22,91	16,51	10,55
Grčija	0,00	0,00	3,77	1,59	0,00	0,00	2,53	1,17
Danska	0,50	0,21	8,04	3,61	1,94	0,83	0,29	0,12
Belgija	16,90	4,86	3,50	1,04	0,00	0,00	0,00	0,00
Avstrija	0,90	0,32	5,89	2,13	0,58	0,21	0,00	0,00
Skupaj EU-27	112,71	0,87	87,52	0,74	90,23	0,74	31,73	0,25

Vir: European Commission, *Facts and figures on State-aid in the EU Member States 2012 Update, Report on State-aid granted by the EU Member States, 2012d, str. 35–36.*

3.7.3 Instrument oslabljenih sredstev

Tretji instrument državne pomoči Evropske komisije je namenjen podpori oslabljenih sredstev v bilanci stanja bank. V času izdaje državne pomoči se instrument oslabljenih sredstev nahaja na strani sredstev v bilanci stanja banke. Evropska komisija je v tretjem Poročilu o oslabljenih sredstvih zapisala, da je ukrep oslabljenih sredstev namenjen proračunski vzdržnosti in zagotavljanju skupnega usklajenega pristopa k razbremenitvi sredstev za zagotovitev enakih konkurenčnih pogojev med bankami (European Commission, 2009b, str. 1–2; Sutton et al., 2010, str. 9).

Evropska komisija meni, da ukrep oslabljenih sredstev pripomore k izogibanju nevarnosti večkratnih krogov dokapitalizacije bank, saj se obsegi oslabitev sredstev širijo v slabših razmerah v realnem gospodarstvu. Instrument za podporo oslabljenih sredstev lahko bankam pomaga okrečiti bilanco stanja, saj lahko banka ponovno pridobi dostop do likvidnosti ter zmanjša finančni vzvod (angl. *leverage*) (European Commission, 2009b, str. 1–2; Sutton et al., 2010, str. 9).

Pravila Evropske komisije o državni pomoči za oslabljena sredstva so specifična in se osredotočajo na (European Commission, 2009b, str. 1):

- zahteve preglednosti in razkritja oslabljenih sredstev bank;
- porazdelitev bremena stroškov, povezanih z oslabljenimi sredstvi med banko upravičenko, državo, delničarji in upniki banke;

- ustrezno plačilo za državo v strukturi sheme in jasni načrti za vrnitev prejetega državnega kapitala;
- uskladitev spodbud za banke upravičenke s cilji javnih politik;
- načela za oblikovanje ukrepov razbremenitve oslabljenih sredstev glede upravičenosti, vrednotenja in upravljanja oslabljenih sredstev.

Evropska komisija je navedla, da je izbira načina upravljanja oslabljenih sredstev odgovornost vsake države članice Evropske unije. Pri tem je pomemben tudi proračunski položaj držav članic Evropske unije, saj je lahko za nekatere države članice Evropske unije pomoč za oslabljena sredstva bank zelo omejena zaradi obstoječih proračunskih omejitev ali velikosti bilanc bank glede na BDP (European Commission, 2009b, str. 3).

Evropska komisija opredeli, da mora vsak ukrep razbremenitve oslabljenih sredstev temeljiti na jasni opredelitvi višine težav bank, povezanih s sredstvi. Opredeljena mora biti notranja solventnost banke pred prejemom državne pomoči in možnosti za ponovno vzpostavitev sposobnosti preživetja. Pri tem Evropska komisija poudarja, da države članice upoštevajo ustrezne možne alternative, da se razbremeni potreben proces prestrukturiranja, preprečuje izkrivljanje spodbud za vse akterje in poraba državnih virov prispeva k ponovni vzpostavitvi normalnega toka posojil realnemu gospodarstvu (European Commission, 2009b, str. 5).

Da bi Evropska komisija preprečila **ponavljajoče potrebe po državnih intervencijah** v korist enih in istih bank upravičenk, morajo biti izpolnjena naslednja merila Evropske komisije kot pogoj za dodelitev razbremenitve oslabljenih sredstev (European Commission, 2009b, str. 5):

- Zahtevki za pomoč veljajo za popolno vnaprejšnjo preglednost in razkritje oslabitev sredstev bank upravičenk, ki bodo zajela ukrep razbremenitve na podlagi ustreznega vrednotenja, potrjena s stani priznanih neodvisnih strokovnjakov in ustreznih nadzornih organov v skladu z načeli vrednotenja.
- Vloga za državno pomoč s strani posamezne banke mora vsebovati popoln pregled dejavnosti banke ter bilance stanja z namenom oceniti kapitalsko ustreznost banke in njene perspektive za uspešno poslovanje v prihodnosti (pregled uspešnosti poslovanja).
- Banka upravičenka Evropski komisiji priglasijo rezultate pregleda uspešnosti poslovanja, ki jih upošteva pri presoji o potrebnih nadaljnjih ukrepih.

Evropska komisija v okviru upravljanja ukrepa za oslabljena sredstva predlaga **dva pristopa**. Pri prvem pristopu se oslabljena sredstva ločijo od dobrih sredstev znotraj banke ali v bančnem sektorju kot celoti. Prvi pristop ima dve različici. Prva različica je, da se ustanovi **družba za upravljanje sredstev** (angl. *asset management company*), ki velja za vsako od dveh bank, »slabo banko« (angl. »*bad bank*«) ali za »dobro banko« (angl. »*good bank*«). V okviru slabe banke se oblikuje **shema »slabe banke«**, ki je lahko zasebna, lahko je v lasti bank v težavah, lahko je bančni sektor na splošno ali pa je v lasti države (European Commission, 2009b, str. 13; Sutton et al., 2010, str. 9).

Shema »slabe banke« je namenjena nadomestitvi izgub v finančnem sistemu. V shemi »slabe banke« banke v težavah dobijo odlog povračila njihovih upnikov, dokler se finančni sistem ne normalizira in se sredstva ne povrnejo (angl. *assets recover*). Družba za upravljanje sredstev nato oslABLJENA sredstva prenese na ločen pravni subjekt, ki je v tem primeru »slaba banka«. Z oslABLJENIMI sredstvi pa še vedno upravlja banka v težavah ali »dobra banka«. Morebitne izgube se razdelijo med »dobro banko« in državo (European Commission, 2009b, str. 13; Sutton et al., 2010, str. 9).

Druga različica prvega pristopa je, da lahko država vzpostavi **samostojno institucijo** (angl. *self-standing institution*), imenovano tudi »banka agregator«, ki kupuje oslABLJENA sredstva bodisi posameznih bank ali bančnega sektorja kot celote. Samostojna institucija s kupovanjem oslABLJENIH sredstev bankam omogoči normalno kreditno aktivnost, obremenjeno s tveganjem odpisa sredstev. Drugi pristop, ki ga predlaga Evropska komisija, je **shema zavarovanja sredstev** (angl. *asset insurance Scheme*). Pri shemi zavarovanja sredstev banke oslABLJENA sredstva ohranijo v svoji bilanci stanja, izgube pa povrnejo državi. Pri zavarovanju sredstev ostanejo oslABLJENA sredstva v bilanci stanja bank, ki so odškodnina za nekatere ali vse izgube s strani države (European Commission, 2009b, str. 13).

Evropska komisija izpostavlja problem sheme zavarovanja sredstev, ki je določitev ustrezne premije za heterogena in kompleksna sredstva, ki bi morala imeti določeno kombinacijo vrednotenja in značilnosti tveganja zavarovanih sredstev. Drug problem je tehnično težko upravljanje zavarovalne sheme v razmerah, ko so zavarovana sredstva razpršena na veliko število bank, ne pa koncentrirana le na nekaj večjih bank. Če zavarovana sredstva ostanejo v bilanci stanja bank, to dopušča možnosti navzkrižja interesov in odstrani pomemben psihološki učinek, ki jasno ločuje »dobre banke« in slaba sredstva (European Commission, 2009b, str. 13).

Tabela 9 prikazuje poročanje Evropske komisije o letnih poročilih izdatkov uporabljene državne pomoči držav članic Evropske unije za ukrep oslABLJENIH sredstev v obdobju od leta 2008 do leta 2011. Iz tabele 9 je razvidno, da v letu 2011 v EU-27 ni bilo uporabljenega ukrepa za oslABLJENA sredstva. V letu 2009 je Velika Britanija za ukrep oslABLJENIH sredstev namenila znesek v višini 2,58 % BDP. V letu 2010 pa je Latvija namenila za ukrep oslABLJENIH sredstev znesek v višini 2,27 % BDP. Slovenija ukrepa za oslABLJENA sredstva v obdobju od leta 2008 do leta 2011 ni uporabila.

Tabela 9: Oslabljena sredstva na državo Evropske unije od leta 2008 do leta 2011

Država članica	2008		2009		2010		2011	
	V mrd €	Kot % BDP 2008	V mrd €	Kot % BDP 2009	V mrd €	Kot % BDP 2010	V mrd €	Kot % BDP 2011
Velika Britanija	0,00	0,00	40,41	2,58	0,00	0,00	0,00	0,00
Španija	0,00	0,00	0,00	0,00	2,86	0,27	0,00	0,00
Slovenija	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Luksemburg	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Latvija	0,00	0,00	0,00	0,00	0,41	2,27	0,00	0,00
Irska	0,00	0,00	0,00	0,00	2,60	1,69	0,00	0,00
Grčija	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Danska	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Belgija	0,00	0,00	7,73	2,29	0,00	0,00	0,00	0,00
Avstrija	0,00	0,00	0,40	0,14	0,00	0,00	0,00	0,00
Skupaj EU-27	9,80	0,00	77,82	0,66	32,27	0,26	0,00	0,00

Vir: European Commission, *Facts and figures on State-aid in the EU Member States 2012 Update, Report on State-aid granted by the EU Member States, 2012d, str. 37–38.*

3.7.4 Instrument za likvidnostno podporo

Četrty instrument državne pomoči Evropske komisije, ki je namenjen podpori na strani obveznosti bank, je likvidnostna podpora. Instrument likvidnostne podpore je namenjen sprotnemu poravnavanju obveznosti bank, da lahko te nemoteno delujejo. Na strani obveznosti v bilanci stanja bank se pomoč za likvidnost bank shranjuje, dokler obveznosti ne zapadejo. V prvem Poročilu o bančništvu je Evropska komisija opredelila tudi druge oblike pomoči, kot je likvidnostna podpora (European Commission, 2008, str. 14).

Pri obravnavi akutnih likvidnostnih težav nekaterih finančnih institucij lahko države članice Evropske unije želijo nadgraditi jamstva ali sheme dokapitalizacij z dopolnilno obliko likvidnostne podpore z določbami javnega sklada (vključno s sredstvi iz Evropske centralne banke). Evropska komisija je pojasnila, da, kadar se država članica ali Evropska centralna banka odzove na bančno krizo z ukrepom, ki ni selektiven v prid posameznim bankam, ampak se odzove s splošnimi ukrepi, ki so odprti za vse primerljive akterje na trgu (npr. enaki pogoji za posojila za celoten trg), so ti splošni ukrepi pogosto zunaj obsega državnih pomoči in jih ni treba priglasiti Evropski komisiji (European Commission, 2008, str. 14).

Kot sem že omenila v razdelku 3.2, neomejeno triletno likvidnostno podporo bančnemu sektorju Evropske unije poleg vlad držav članic Evropske unije zagotavlja tudi Evropska centralna banka. Evropska komisija meni, da bi v sedanjih izrednih okoliščinah shema likvidnostne podpore iz javnih virov sredstev (vključno z Evropsko centralno banko) pomenila pomoč, ki je lahko »združljiva«, v skladu z načeli smernic iz četrtega Poročila za

reševanje in prestrukturiranje. To je mogoče pod pogojem, da države članice zagotavljajo redni pregled likvidnostne sheme vsakih šest mesecev. Odobritev likvidnostne sheme Evropske komisije pa lahko zajema obdobje daljše od šestih mesecev in do dveh let. To se lahko podaljša po potrditvi Evropske komisije v primeru, da to zahteva kriza na finančnih trgih (European Commission, 2008, str. 14).

Tabela 10: Likvidnostna intervencija v državah Evropske unije od leta 2008 do leta 2011, nova likvidnost v letu 2011

Država članica	Likvidnostna intervencija, 2008		Likvidnostna intervencija, 2009		Likvidnostna intervencija, 2010		Likvidnostna intervencija, 2011		Nova likvidnost, 2011	
	V mrd €	Kot % BDP 2008	V mrd €	Kot % BDP 2009	V mrd €	Kot % BDP 2010	V mrd €	Kot % BDP 2011	V mrd €	Kot % BDP 2011
Velika Britanija	0,00	0,00	6,90	0,44	18,55	1,09	16,03	0,92	0,00	0,00
Španija	2,33	0,00	19,31	1,84	18,96	1,78	13,49	1,26	5,00	0,47
Slovenija	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Luksemburg	0,00	0,00	0,14	0,36	0,19	0,00	0,08	0,18	0,00	0,00
Latvija	0,96	4,15	0,97	5,26	0,89	4,98	0,44	2,20	0,14	0,71
Irska	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,08	0,05	0,32	0,20
Grčija	0,47	0,19	4,26	1,79	6,90	3,00	6,64	3,09	0,01	0,00
Danska	0,59	0,25	1,97	0,88	0,73	0,31	0,00	0,00	0,00	0,00
Belgija	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Avstrija	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Skupaj EU-27	22,19	0,18	69,82	0,59	63,72	0,52	43,70	0,35	6,47	0,05

Vir: European Commission, Facts and figures on State-aid in the EU Member States 2012 Update, Report on State-aid granted by the EU Member States, 2012d, str. 39–40.

Tabela 10 prikazuje poročanje Evropske komisije o letnih poročilih izdatkov uporabljene državne pomoči držav članic Evropske unije za likvidnostno podporo v obdobju od leta 2008 do leta 2011. Evropska komisija v prvi metodologiji poroča o uporabljenem obsegu državne pomoči za likvidnostno podporo v obliki neporavnane obsega likvidnosti, ki jo zagotavljajo države članice Evropske unije bankam v določenem letu, izračunan kot povprečje neporavnanih zneskov ob koncu vsakega četrtletja (31. marec, 30. junij, 30. september, 30. december).

Iz tabele 10 je razvidno zmanjšanje obsega neporavnane likvidnosti za EU-27 v letu 2010 s 63,72 mrd € (0,52 % BDP) na 43,70 mrd € (0,35 % BDP) v letu 2011. Padci obsega neporavnane likvidnosti držav članic Evropske unije iz leta 2010 v leto 2011 so razvidni za Veliko Britanijo, Španijo, Luksemburg, Latvijo, Grčijo in Dansko. Slovenija, Belgija in

Avstrija v obdobju od leta 2008 do leta 2011 niso beležile intervencije za likvidnostno podporo.

Evropska komisija v drugi metodologiji poroča o uporabljenem obsegu državne pomoči za likvidnostno podporo, ki je skupni znesek nove likvidnosti, ki so jo zagotovile države članice v letu 2011. Skupni znesek nove likvidnosti v letu 2011 v EU-27, je bil zagotovljen v višini 6,47 mrd € oz. 0,05 % BDP. V letu 2011 so zagotovile manjše skupne zneske nove likvidnosti Španija (0,47 % BDP), Latvija (0,71 % BDP) in Irska (0,20 % BDP).

Kot drugi zastavljen cilj magistrske naloge lahko ovržem hipotezo, da je Slovenija v obdobju od leta 2008 do leta 2011 skupno glede na vse štiri instrumente državne pomoči v % BDP glede na leto 2011 namenila za vse štiri instrumente državne pomoči višji % BDP kot Avstrija. Skupno je glede na vse štiri instrumente državne pomoči (jamstva, dokapitalizacija, ukrep za oslabljen sredstva, likvidnostna podpora) v obdobju od leta 2008 do leta 2011 Slovenija namenila 6,73 % BDP glede na leto 2011, medtem ko je Avstrija namenila 9,01 % BDP glede na leto 2011.

Glede na posamezen instrument državne pomoči je Slovenija imela v letu 2009 in 2010 nižji % BDP za neporavnan obseg jamstev kot Avstrija. Le v letu 2011 je imela Slovenija višji obseg neporavnanih jamstev, ki je bil 4,36 % BDP, medtem ko je Avstrija imela 4,14 % BDP. Glede na instrument dokapitalizacij je Slovenija v primerjavi z Avstrijo namenila za državno pomoč v obliki dokapitalizacije leta 2011 samo 1,00 % BDP glede na leto 2011, medtem ko je Avstrija za dokapitalizacijo namenila v letu 2008 0,32 % BDP, v letu 2009 2,13 % BDP ter v letu 2010 0,21 % BDP. Glede na instrument za oslabljen sredstva je samo Avstrija v letu 2009 namenila 0,14 % BDP, medtem ko Slovenija v obdobju od leta 2008 do leta 2011 ni beležila državne pomoči za oslabljen sredstva. Tako Slovenija kot Avstrija pa v obdobju od leta 2008 do leta 2011 nista beležili intervencije za likvidnostno podporo.

4 ANALIZA DRŽAVNE POMOČI ŠESTIM IZBRANIM EVROPSKIM BANKAM

Državno pomoč v bankah v šestih evropskih državah bom po lastni presoji povzela, analizirala in primerjala za namene in cilje magistrske naloge na podlagi dokumentov, ki jih je izdala Evropska komisija. Dokumenti za posamezne države članice Evropske unije in njihove banke so obsežni in vsebujejo veliko podatkov (tudi manjkajočih). Za izdane dokumente je odgovoren Generalni direktorat za konkurenco Evropske komisije. Države in banke, na podlagi katerih bom analizirala in predstavila državno pomoč, so Velika Britanija in banka Royal Bank of Scotland (v nadaljevanju RBS), Španija in banka Banco de Valencia (v nadaljevanju BVA), Slovenija in Nova Ljubljanska banka (v nadaljevanju NLB), Irska in združitev banke Allied Irish bank (v nadaljevanju AIB) ter družbe Educational Building Society (v nadaljevanju EBS), Danska in banka Fionia ter Avstrija in banka Hypo Group Alpe Adria (v nadaljevanju HGAA).

Tem šestim bankam in njihovim primerom državne pomoči je skupno to, da predstavljajo uradne primere finančne pomoči v Evropski uniji. Po statistični klasifikaciji gospodarskih dejavnosti (SKD) v Evropski uniji vsi primeri državnih pomoči spadajo v kategorijo finančne in zavarovalniške dejavnosti. Glede na tip državne pomoči vseh šest bank spada v »ad-hoc« državno pomoč, kar pomeni, da državne pomoči Evropska komisija ni dodelila na podlagi že odobrene sheme državne pomoči. Primarna pravna podlaga je 3b. člen 107 PD EU, ki šteje državno pomoč za »združljivo« z notranjim trgov za »odpravljanje resne motnje v gospodarstvu države članice«. Kot sekundarna pravna podlaga so štiri Poročila (glej razdelek 3.5), ki jih je izdala Evropska komisija glede na instrument državne pomoči in vrsto ukrepa, ki velja za posamezen primer.

4.1 Dejavnosti in težave glede na izbrano banko

Najprej bom na kratko povzela dejavnosti in težave šestih bank, ki jih je v dokumentih navedla Evropska komisija. Banka RBS je v Veliki Britaniji vodilna banka, ki se ukvarja s poslovanjem s prebivalstvom, komercialnim bančništvom ter poslovanjem z malimi in srednjimi podjetji. Skupina RBS s sedežem v Edinburghu je ena največjih skupin za finančne storitve v Evropi in v svetu. Banka RBS je hčerinska družba skupine RBS. Evropska komisija je banko RBS ocenila kot sistemsko pomembno banko, saj bi njen propad pomenil resne motnje za britanski finančni sektor in britansko gospodarstvo. Evropska komisija je opredelila, da je bila banka RBS v preteklosti izpostavljena nelikvidnosti in velikim izgubam skupine RBS. Poleg tega je prevzem medbančne dejavnosti banke Algemene Bank Nederland Amsterdamsche and Rotterdamsche Bank (ABN AMRO) oslabil položaj banke RBS. Banki RBS so povzročala težave tudi naraščajoča slaba posojila iz različnih podjetij skupine RBS (European Commission, 2009d, str. 3–7, 27).

Banka BVA je španska komercialna banka, ki se osredotoča na poslovanje s prebivalstvom, korporativno bančništvo ter na poslovanje z malimi in srednjimi podjetji. Banka BVA deluje v regijah Murcie in Valencie. Evropska komisija je ocenila, da je banka BVA sistemsko pomembna banka v okviru španskega finančnega sistema, zlasti v njenem geografskem operacijskem območju. Evropska komisija je izpostavila težave banke BVA v obliki soočanja z velikimi operativnimi izzivi in visoko izpostavljenostjo do nepremičninskega sektorja v obliki slabih posojil. Evropska komisija je ocenila, da je banka BVA odvisna od medbančnega financiranja in da v preteklosti ni izpolnjevala obveznosti do vlagateljev in upnikov (European Commission, 2012c, str. 3–4, 6).

Banka NLB je največja slovenska banka, ki posluje s prebivalstvom na slovenskem bančnem trgu na področju osebnih in poslovnih bančnih storitev ter korporativnega in investicijskega bančništva. Skupina NLB je matična skupina banke NLB in je prisotna v jugovzhodni Evropi (Srbija, Bosna in Hercegovina, Črna gora, Kosovo, Makedonija) na področju poslovanja s prebivalstvom. Evropska komisija je ocenila, da je NLB sistemsko pomembna banka v Sloveniji. Evropska komisija je v svoji oceni navedla šibek kapitalski položaj NLB in skromne finančne in kapitalske pozicije v sedanjem tržnem okolju. Poleg tega Evropska

komisija meni, da je imela NLB velike izgube bilance stanja od leta 2009 do leta 2011 zaradi kopičenja kreditnih tveganj. V NLB so se zmanjšala povpraševanja po posojilih in povečale so se oslabitve kreditov (European Commission, 2012b, str. 19).

Banka AIB je ena največjih irskih bank in se v večji meri ukvarja z bančnim poslovanjem s prebivalstvom, osebnim bančništvom in opravlja bančne storitve za podjetja na Irskem. EBS je največja irska družba, ki se ukvarja s tradicionalnimi bančnimi produkti za prebivalstvo (varčevanje, hipoteke), ponuja butične storitve za poslovne stranke in podjetja. EBS je vzajemna irska organizacija v lasti članov, ki so njegove stranke (nima delničarjev). Evropska komisija je ocenila, da je združitev banke AIB in družbe EBS sistemsko pomembna za ohranjanje stabilnosti finančnega sistema na Irskem. Evropska komisija je izpostavila težave banke AIB, s katerimi se je soočala od leta 2002 do leta 2008, ko je bila izpostavljena na domačem trgu in trgu nepremičnin zaradi enostavnega dostopa do medbančnega financiranja. Poleg tega se je poslabšal tudi finančni položaj banke AIB (European Commission, 2011b, str. 3–6).

Banka Fionia je regionalna nišna banka na Danskem, ki se ukvarja pretežno z medbančnim financiranjem in medbančnim poslovanjem z lokalnimi finančnimi institucijami. Banka Fionia je svojo tržno bazo imela na otoku Funen in sosednjih otokih na Danskem. Evropska komisija je v poročilu izpostavila nesolventnost banke Fionie, ko je ob koncu leta 2008 morala odpisati nepremičnine, a kljub temu ni dosegla praga solventnosti (European Commission, 2010b, str. 2).

Banka HGAA je avstrijska banka, ki posluje s prebivalstvom in podjetji v Avstriji, Italiji, Sloveniji, na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini, Srbiji ter Črni gori. Banka HGAA ima pomemben tržni delež v nekaterih državah. Evropska komisija je ocenila, da je banka HGAA izvajala agresivno strategijo rasti in skušala to izkoristiti na hitro rastočih trgih v jugovzhodni Evropi. Evropska komisija je ocenila, da je banka HGAA sistemsko pomembna za finančni trg v Avstriji. Poleg tega je navedla, da je imela banka HGAA velike težave s slabimi posojili za neporavnane portfelje. Evropska komisija je ocenila, da je bila banka HGAA izpostavljena tveganemu odplačevanju dela neporavnanih posojil pri poslovanju s prebivalstvom v jugovzhodni Evropi (European Commission, 2013b, str. 36–37).

4.2 Analiza glede na instrument in ukrep državne pomoči za izbrano banko

V prilogi 1 tabela prikazuje banke, instrument in ukrep državne pomoči ter trajanje državne pomoči šestih bank držav članic Evropske unije. Iz tabele v prilogi 1 je razvidno, da sta državno pomoč v obliki dokapitalizacije, pomoč za oslABLJENA sredstva in likvidnostno podporo prejeli banka RBS in banka BVA. Državno pomoč v obliki dokapitalizacije je prejelo vseh šest bank. Glede na višino zneska državne pomoči izstopa banka RBS, ki ji je britanska vlada zagotovila državno pomoč v obliki dokapitalizacije v višini 62,60 mrd €. Banka AIB je od irske vlade prejela pomoč v višini 24,00 mrd €. Manjši so zneski državne pomoči v obliki instrumenta dokapitalizacije, ki sta ga zagotovili španska vlada za banko BVA (5,50 mrd €) in

avstrijska vlada za banko HGAA (1,50 mrd €). Danska vlada je v postopku nadzorovane likvidacije za »novo« Fionio zagotovila dokapitalizacijo v višini 1,40 mrd €. Najmanjši znesek državne pomoči v obliki dokapitalizacije je od slovenske vlade prejela banka NLB v višini 382,90 mio €.

Glede na znesek je največ državnih pomoči prejela banka RBS (105,30 mrd €). Sledijo ji banka AIB (24,00 mrd €), banka BVA (8,80 mrd €), banka HGAA (2,50 mrd €), banka Fionia (1,996 mrd €) in banka NLB (382,90 mio €). V letu 2009 se je začel postopek državne pomoči za banki RBS in nato za banko HGAA. Omejen postopek trajanja državne pomoči velja za banko Fionia od leta 2009 do leta 2014. Omejen postopek trajanja državne pomoči velja tudi za banko BVA od leta 2012 do leta 2017. Za banko AIB se je postopek državne pomoči začel leta 2011, za banko NLB pa leta 2012.

Državno pomoč v višini 1,00 mrd € v obliki jamstev za podrejene dolžniške instrumente je prejela banka HGAA. Banka RBS je instrument jamstev prejela na podlagi sheme za zavarovanje jamstev, v kateri Velika Britanija jamči za kratkoročne in srednjeročne obveznice ter za depozite banke RBS. Najvišjo likvidnostno podporo v višini 42,70 mrd € je banka RBS prejela od britanske centralne banke Bank of England. Banka RBS je omenjeno likvidnostno podporo prejela kot pomoč finančni instituciji, ki ne more najti potrebnega financiranja na trgu. Banka BVA je prejela likvidnostno podporo v višini 2,00 mrd € v obliki posojila od španskega sklada za urejeno prestrukturiranje. Likvidnostno podporo danske vlade v višini 684,00 mio € v obliki likvidnostnega posojila je prejela v procesu nadzorovane likvidacije banka »nova« Fionia.

Banki RBS je britanska vlada dodelila ukrep za oslABLJENA sredstva v obliki *sheme za zavarovanje sredstev*. Shema za zavarovanje sredstev se financira iz državnih sredstev Velike Britanije. Namen sheme zavarovanja sredstev je ponovna vzpostavitev stabilnosti v britanskem finančnem sektorju s pomočjo javnih sredstev Velike Britanije, ki predstavlja nadomestilo za izgube banke RBS, ki se pojavljajo na posebnem portfelju sredstev. Shema za zavarovanje sredstev je nefinančna jamstvena shema, po kateri se je britanska vlada zavezala, da bo pokrila 90,00 % vseh izgub, ki presegajo začetni znesek določenega portfelja sredstev banke RBS. Glavni namen ukrepa britanske vlade v obliki sheme zavarovanja sredstev je zagotoviti stopnjo varnosti na skupni znesek prihodnjih oslabitev, ki jih lahko utrpí banka RBS na portfelju s širokim obsegom finančnih sredstev (European Commission, 2009d, str. 9–10, 25).

Zavarovana sredstva banke RBS vključujejo predvsem posojila podjetjem in posojila s finančnim vzvodom, poslovna in stanovanjska posojila ter strukturirana kreditna sredstva. Shema za zavarovanje sredstev banke RBS pokriva samo kreditno tveganje zgoraj omenjenih sredstev (tj. tveganje izgube zaradi neizpolnjevanja obveznosti s strani nasprotne stranke). Zavarovanje sredstev bo omejilo vpliv nadaljnjih oslabitev tveganih sredstev na kapitalski položaj banke RBS in pomagalo obnoviti zaupanje trga v banko RBS. Oslabljena sredstva

ostanejo v bilanci stanja banke RBS in so odškodnina za nekatere ali vse izgube s strani Velike Britanije (European Commission, 2009d, str. 9–10, 25).

Banki BVA so španske oblasti dodelile ukrep za oslABLJENA sredstva v obliki *ustanovitve družbe za upravljanje sredstev*. Cilj dodelitve ukrepa španske oblasti za oslABLJENA sredstva banke BVA je odpraviti negotovost glede prihodnje vrednosti najbolj problematičnega portfelja sredstev banke BVA. Poleg tega je cilj dodelitve ukrepa oslABLJENIH sredstev banki BVA omogočiti, da se lahko osredotoči na izvajanje načrta za prestrukturiranje. Banka BVA prenese celoten portfelj oslABLJENIH sredstev, ki izhaja iz portfelja sredstev za mala in srednje velika podjetja na družbo za upravljanje sredstev v višini 5,00–10,00 mrd € (European Commission, 2012c, str. 10–13).

S prenosom oslABLJENIH sredstev banke BVA na družbo za upravljanje sredstev se odpravi negotovost prihodnje vrednosti najbolj oslABLJENEGA portfelja sredstev banke BVA. Cilji ustanovitve družbe za upravljanje sredstev so upravljanje in urejena odprodaja portfelja sredstev banke BVA, odprodaja prejetih posojil in maksimiziranje okrevanja banke BVA za največ 15 let. Cilji družbe za upravljanje sredstev so tudi prestrukturiranje španskega finančnega sistema in zmanjšanje porabe španskih javnih sredstev ter izognitev izkrivljanju trga (European Commission, 2012c, str. 10–13).

4.3 Načrti za prestrukturiranje glede na izbrano banko

Ker se banke v državah članicah soočajo z različnimi težavami, so tudi načrti prestrukturiranja in ukrepi, ki so jih določile države članice za posamezne banke, specifični za vsako banko posebej. V načrtu prestrukturiranja banka RBS opredeli prvi strukturni ukrep v obliki *odsvojitve* podružnic banke RBS, ki temeljijo na bančnem poslovanju s prebivalstvom in poslovanjem z malimi in srednjimi podjetji v Angliji, Walesu in na Škotskem. Banka RBS bo *zmanjšala svoje glavne in postranske poslovne dejavnosti*. Banka RBS bo ostala usmerjena na bančno poslovanje s prebivalstvom, malimi in srednjimi podjetji ter ohranjala osredotočenost na globalno delovanje. Banka RBS bo zagnala program zmanjšanja stroškov in števila zaposlenih ter v prihodnosti prodala podjetja, ki jih ima v lasti (European Commission, 2009d, str. 13).

Osnovni scenarij banke RBS zajema odprodajo nestrategičnih sredstev v petletnem obdobju, revidirano strategijo financiranja in odprodajo nekaterih dejavnosti. Stresni scenarij banke RBS zajema načrt za prestrukturiranje in odprodajo dejavnosti ter odprodajo lastniškega deleža banke RBS v nekaterih podjetjih. Oceno načrta prestrukturiranja in sposobnost preživetja banke RBS je na podlagi osnovnega in stresnega scenarija pripravil tudi neodvisen organ za finančne storitve (angl. *Financial Services Authority*). V svoji analizi osnovnega in stresnega scenarija ter oceni solventnosti in likvidnosti banke RBS je organ za finančne storitve podal bolj konzervativne ocene kot banka RBS (European Commission, 2009d, str. 14, 17, 18, 20).

V načrtu prestrukturiranja banke BVA so se na podlagi prvega strukturnega ukrepa španske oblasti odločile *prodati* banko BVA. Proces prodaje banke BVA je potekal na podlagi odprtega konkurenčnega javnega razpisa. V procesu prodaje je banko BVA kupila španska banka Caixa. Pri tem je banka BVA v banko Caixa prenesla IT, zmanjšala število podružnic in zaposlenih. Obenem je potekla porazdelitev bremena stroškov prestrukturiranja na obstoječe delničarje ter imetnike prednostnih delnic in podrejenih dolžniških instrumentov (European Commission, 2012c, str. 4, 6, 14).

Druga alternativa strukturnega ukrepa, ki so jo predlagale španske oblasti, je *urejena nadzorovana likvidacija* banke BVA na osnovi ustanovitve »dobre« in »slabe« banke. »Dobra« banka prevzame »dobra« sredstva in obveznosti obstoječe banke BVA. »Dobro« banko nato banka BVA proda tretji stranki, preostala sredstva pa ostanejo v banki BVA in grede v odtekanje v daljše časovno obdobje v »slabo« banko. Španske oblasti določijo, da osnovni delniški kapital ter hibridne in podrejene obveznosti ostanejo v banki BVA in veljajo za popolno delitev bremena stroškov prestrukturiranja (European Commission, 2012c, str. 7).

Banka NLB predvideva v načrtu prestrukturiranja izvajanje nove strategije NLB s ciljem ponovne vzpostavitve dobičkonosnosti in kapitala znotraj načrtovanega petletnega obdobja brez nadaljnje uporabe državne pomoči. Strategija NLB temelji na predpostavki, da je NLB Skupina samostojna bančna in finančna skupina za finančne storitve z izgradnjo lastnega modela. NLB namerava ostati ponudnik univerzalnega bančništva in finančnih storitev s poudarkom na poslovanju s prebivalstvom in podjetji ter investicijskem bančništvu. Pri tem Slovenija predstavlja glavni strateški trg (European Commission, 2012b, str. 21).

Cilj načrta prestrukturiranja banke NLB je zmanjšati prevzemanje tveganj in odvisnost od medbančnega financiranja. V prihodnosti se namerava NLB opirati na financiranje Evropske centralne banke. Prihodnje aktivnosti NLB so usmerjene v diverzifikacijo dolžniških instrumentov financiranja ter pokrivanje potreb refinanciranja s starejšimi zavarovanimi in kritimi obveznicami. Načrt prestrukturiranja je usmerjen v zmanjševanje stroškov, *zmanjševanje števila podružnic* (zaprtje) ter stroškov za IT. Strategija NLB je usmerjena v *odsvojitve presežnih poslovnih enot* banke NLB. Banka NLB se je zavezala, da v obdobju prestrukturiranja ne bo prevzela nobenega novega podjetja, ki ni že del Skupin NLB (European Commission, 2012b, str. 21–22).

Za banko AIB je irsko finančno ministrstvo določilo v okviru načrta prestrukturiranja, da se področje, kjer posluje banka AIB na Irskem, razdeli na dva stebra. Stebra sta bila organizirana na dve univerzalni banki. Prvi steber je predstavljala banka Bank of Ireland. Drugi steber je predstavljala združitev banke AIB in družbe EBS. Banka AIB in družba EBS sta podpisali sporazum prevzema, da AIB prevzame družbo EBS. Banka AIB je prevzela tudi osnovni kapital družbe EBS. Združitev banke AIB in družbe EBS je vključevala razpad skupne lastnine v družbi EBS. Po pretvorbi EBS v zasebno družbo je EBS sprejemal vsa potrebna regulativna soglasja med AIB in EBS. Pod pogoji iz sporazuma med AIB in EBS je podružnica EBS v celotni lasti AIB, banka AIB pa je v celoti nudila podporo podružnici EBS.

EBS je kot podružnica banke AIB še naprej delovala pod blagovno znamko EBS (European Commission, 2011b, str. 7).

Banka HGAA je v preteklosti že posredovala Evropski komisiji načrt za prestrukturiranje, zato si je morala zadati nov načrt prestrukturiranja, za katerega pa je Evropska komisija dvomila, da sovпада z vsemi pomanjkljivostmi prejšnjega. Evropska komisija je tudi dvomila o kakovosti novih poslov v letih 2011 in 2012, zato je podala mnenje, da bi banka HGAA potrebovala vedenjske zaveze, da bi preprečili zaostritev problemov banke HGAA z novo dolgoročnostjo, visoko stopnjo tveganja ali nizko dobičkonosnostjo poslovanja. Dvom za Evropsko komisijo sta predstavljala obseg in časovna ustreznost predvidenih *odsvojitve podružnic* banke HGAA (European Commission, 2013b, str. 38–39).

Evropska komisija je za HGAA v načrtu prestrukturiranja opredelila natančne obveznosti do Avstrije. Te so vključevale sorazmernost stroškov notranjega financiranja s položajem financiranja podružnic za celotno časovno obdobje, omejitev deviznih kreditov in prekvalificiranje kreditnih pisarn, kjer so bile odkrite pomanjkljivosti v kreditnem procesu ali so bili krediti izplačani v podstandardnih ravneh dobičkonosnosti. Evropska komisija je navedla, da HGAA v obdobju prestrukturiranja ne sme prevzeti deležev v podjetjih ali delov podjetij. Poleg tega HGAA ne sme uporabljati državne pomoči za promocijo ali dati kuponskih plačil v zvezi s kapitalskimi instrumenti, kot so hibridni kapital in podrejen dolg, razen če je zakonsko zavezana, da to stori. Izvajanje navedenih ukrepov je Evropska komisija spremljala na četrtletni osnovi prek zunanjega upravitelja, ki je poročal Evropski komisiji (European Commission, 2013b, 38–39).

Za banko Fionia je danska vlada izbrala strukturni ukrep v obliki *urejene nadzorovane likvidacije*. Banka Fionia se razdeli na »staro« in »novo« banko Fionio. »Staro« banko Fionio se sčasoma likvidira, »novo« banko Fionio pa se proda. Na »novo« banko Fionio se prenese sredstva in obveznosti »stare« banke Fionie. Podrejeni dolg in kapital ostaneta v »stari« banki. Sčasoma se nato »staro« Fionio likvidira. V postopku urejene nadzorovane likvidacije banke Fionia je danska vlada določila tudi postopek *prodaje* »nove« Fionie. Postopek prodaje »nove« Fionie je začela danska korporacija za finančno stabilnost (angl. *Fiscal Stability Corporation*) z odprtim javnim konkurenčnim razpisom. V odprtem javnem konkurenčnem razpisu so bile kreditne izpostavljenosti »nove« Fionie razvrščene glede na profil tveganja strank na tri dele (European Commission, 2010b, str. 2).

Zeleni del je vključeval stranke z normalnim kreditnim tveganjem, rumeni del je vključeval stranke s kreditnim tveganjem nad normalnim, rdeči del pa je vključeval izpostavljenost strank »nove« Fionie velikemu kreditnemu tveganju. »Novo« Fionio je nato kupila banka Nordea. »Nova« Fionia je na banko Nordea prenesla svoje dejavnosti, mrežo podružnic in stranke. Rdeči del »nove« Fionie, v katerem so bile stranke z veliko izpostavljenostjo kreditnemu tveganju, je bil prenesen v novoustanovljeno podružnico danske korporacije za finančno stabilnost (European Commission, 2010b, str. 3–4).

Novoustanovljena podružnica je bila tako imenovana »slaba banka«, ki je bila opremljena z bančno licenco. »Slaba banka« ni sodelovala v novih dejavnostih, ampak se je osredotočila na prenehanje obstoječih dejavnosti »nove« Fionie, vključno z odnosi in portfelji strank. Stranke in portfelje »nove« Fionie je danska korporacija za finančno stabilnost prenesla na druge danske kreditne institucije. Danska pričakuje zaprtje »slabe banke« s strani danske korporacije za finančno stabilnost v letu 2014/2015. Morebitni preostali kapital »slabe banke« pa se vrne na dansko korporacijo za finančno stabilnost, ko bo likvidacija »slabe banke« končana (European Commission, 2010b, str. 5–6).

Kot tretji zastavljen cilj magistrske naloge lahko glede na zgornje besedilo potrdim tretjo hipotezo, da načrti za prestrukturiranje banke Royal bank of Scotland, banke Banco de Valencia, Nove Ljubljanske banke, banke Allied Irish bank, banke Fionia ter banke Hypo Group Alpe Adria niso enotni, saj se posamezne banke soočajo z različnimi težavami. Posledično so tudi vlade držav, v katerih deluje omenjenih šest bank, določile različne strukturne ukrepe v okviru načrtov prestrukturiranja posameznih šestih bank, da bi se banke v najkrajšem možnem času vrnila na dolgoročno sposobnost preživetja.

Za banko RBS so značilni ukrepi odsvojitve podružnic ter zmanjšanje glavnih in postranskih poslovnih dejavnosti. Za banko BVA so španske oblasti kot prvi strukturni ukrep določile prodajo banke BVA, kot drugi strukturni ukrep pa urejeno nadzorovano likvidacijo. Za banko NLB je značilen ukrep v obliki odsvojitve presežnih poslovnih enot in zmanjšanje števila podružnic. Za banko AIB je irsko finančno ministrstvo določilo združitev z družbo EBS. Za banko HGAA so bile predvidene odsvojitve podružnic. Za banko Fionia pa je bila predvidena urejena nadzorovana likvidacija.

5 POSODOBITEV NADZORA DRŽAVNE POMOČI

V petem poglavju bom predstavila posodobitev pravil nadzora državne pomoči Evropske komisije in strategijo rasti Evropske komisije, imenovano Evropa 2020. Nato bom opisala tri cilje posodobitve nadzora državne pomoči Evropske komisije in predlagane možne elemente Evropske komisije za posodobitev nadzora državne pomoči.

Široka in daljnosežna posodobitev pravil o državni pomoči je bila najpomembnejša pobuda Evropske komisije v letu 2012. Posodobitev državne pomoči je Evropska komisija zasnovala tako, da je nadzor državnih pomoči enostavnejši, močnejši in pametnejši instrument za vlade držav članic Evropske unije. Posodobitev državne pomoči Evropske komisije je namenjena spodbujanju rasti v času izrednih proračunskih omejitev držav članic Evropske unije. Evropska komisija meni, da bi prehod na nov režim pomagal vladam držav članic Evropske unije najbolje izkoristiti denar davkoplačevalcev. Nova pravila na ravni Evropske unije za reševanje bank je Evropska komisija sprejela 6. junija 2012. Pravila ponujajo celovito rešitev, zasnovano za reševanje bank v težavah in velikih čezmejnih finančnih institucij ter zaščito davkoplačevalcev zaradi vpliva prihodnjih propadov bank (Almunia, 2012b, str. 3; Italianer, 2013, str. 3).

V celotnem procesu reform državnih pomoči si bo Evropska komisija prizadevala za nadaljnje prispevke držav članic Evropske unije, evropskih institucij in zainteresiranih strani. Za razmere po krizi bo vzpostavljen nov sklop pravil za reševanje in prestrukturiranje finančnih institucij, ki bo v skladu s prihodnjimi predlogi za krizno upravljanje in reševanje Evropske unije (Almunia, 2012b, str. 3; European Commission, 2012a, str. 6; Italianer, 2013, str. 4).

Evropa 2020 je strategija rasti Evropske komisije v Evropi za to desetletje. V spreminjajočem se svetu Evropska komisija ciljno usmerja svoje politike v pametno, trajnostno in vključujoče evropsko gospodarstvo. Pri ustvarjanju trajnostne rasti je Evropska komisija izpostavila pomembnost uvedbe enotnega notranjega trga v obliki dveh instrumentov. Prvi instrument je enoten integriran trg brez nacionalnih mej, drugi instrument je konkurenčna politika in nadzor državne pomoči (European Commission, 2012a, str. 2).

Evropska komisija je opredelila **tri cilje posodobitve nadzora državne pomoči**. Prvi cilj je gospodarska rast v konkurenčnem notranjem trgu, drugi cilj je osredotočanje Evropske komisije na predhoden nadzor na primere z največjim vplivom na notranjem trgu. Tretji cilj je racionalizacija pravil državnih pomoči in zagotavljanje hitrejših odločitev Evropske komisije (European Commission, 2012a, str. 3). V nadaljevanju bom razložila vsakega od treh ciljev posodobitve nadzora državnih pomoči Evropske komisije in elemente za njihovo doseganje.

Prvi cilj posodobitve nadzora državne pomoči Evropske komisije je **spodbujanje gospodarske rasti**. Evropska komisija je opredelila, da poteka spodbujanje gospodarske rasti v okrepljenem, dinamičnem in konkurenčnem notranjem trgu. V strategiji rasti Evropa 2020 Evropska komisija priznava vlogo državne pomoči za rast in zmogljivost, ki dejavno in pozitivno prispeva k ciljem strategije Evropa 2020. Hkrati Evropska komisija v strategiji rasti Evropa 2020 poziva ter podpira pobude za inovativnejše, učinkovitejše in okolju prijaznejše tehnologije (European Commission, 2012a, str. 3).

Cilj strategije rasti Evropa 2020 je olajšati dostop do javne podpore za naložbe, tvegan kapital ter financiranje raziskav in razvoja. Evropska komisija poudarja, da politike za doseganje ciljev strategije rasti Evropa 2020 pomembno prispevajo k izhodu iz krize in ponovno vzpostavijo trajnostno rast. Evropska komisija opredeljuje, da bodo države članice Evropske unije dale prednost nekaterim proračunskim izdatkom, ki bodo vsebovali državno pomoč. Posodobljen nadzor državnih pomoči Evropske komisije bi bil usmerjen na ugotavljanje tržne nepopolnosti in dobro organiziran s ciljem skupnega interesa (European Commission, 2012a, str. 3).

Javna podpora spodbuja inovacije, razvoj človeškega kapitala, rast in konkurenčnost Evropske unije. Javna politika spodbuja državno pomoč tako, da omogoči upravičencu do državne pomoči pomoč za opravljanje dejavnosti, kar mu sicer brez pomoči ne bi uspelo. Največji vpliv na rast ima državna pomoč v primeru, če omejuje izkrivljanje konkurence ter ohranja notranji trg konkurenčen in odprt. Evropska komisija meni, da je za izboljšanje učinkovitosti in uspešnosti javne porabe v obliki državne pomoči nadzor državne pomoči

ključnega pomena, saj je pogoj za razvoj konkurence večja rast notranjega trga (European Commission, 2012a, str. 4).

Evropska komisija poudarja povezavo med cilji strategije rasti Evropa 2020, vodilnimi pobudami in pravili državnih pomoči, ki jih je potrebno razvijati v smeri racionalizacije instrumentov državne pomoči Evropske komisije. Evropska komisija poudarja spodbujanje držav članic Evropske unije, da usmerijo redka javna sredstva v skupne prednostne naloge s poudarkom na kakovost in učinkovitost javne podpore. Nadzor državne pomoči Evropske komisije pomaga nadzorovati proračun držav članic Evropske unije in izboljša kakovost javnih financ, kar pomeni boljšo uporabo denarja davkoplačevalcev (European Commission, 2012a, str. 4).

Evropska komisija predlaga dva elementa, ki bi prispevala k ciljem rasti za posodobitev državne pomoči. Prvi element je identifikacija in opredelitev skupnih načel. Prvi element bi Evropska komisija uporabljala za ocenjevanje »združljivosti« vseh ukrepov državnih pomoči, ki jih izvaja. Drugi element, ki ga predlaga Evropska komisija za posodobitev nadzora državne pomoči, je revizija in racionalizacija smernic o državni pomoči (European Commission, 2012a, str. 6).

Smernice o državni pomoči bi bile v skladu s skupnimi načeli Evropske komisije. Revizija bi temeljila na krepitvi notranjega trga in spodbujala večje učinkovitosti v javni porabi. Večja učinkovitost v javni porabi pomeni uporabo državne pomoči le, če predstavlja resnično dodano vrednost ter jasnejšo opredelitev propada trga in njegovo obravnavo. Evropska komisija meni, da potencialni negativni učinki državne pomoči potrebujejo sistematično oceno v smislu razporejanja izkrivljanja in učinkovitosti (European Commission, 2012a, str. 6).

Drugi cilj posodobitve nadzora državne pomoči Evropske komisije je **osredotočanje na primere z največjim vplivom na notranji trg**. Evropska komisija meni, da je ena izmed rešitev osredotočanja na primere z največjim vplivom na notranji trg, da se opredelijo skladna in diferencirana pravila. Druga rešitev Evropske komisije, s katero bi se osredotočali na primere z največjim vplivom na notranji trg, je posodobitev postopkov za nadzor državne pomoči s povečano odgovornostjo držav članic Evropske unije pri načrtovanju in izvajanju podpornih ukrepov. Evropska komisija tudi meni, da sta potrebna boljša opredelitev pravil državnih pomoči in okrepljeno naknadno spremljanje Evropske komisije, da bi se zagotovila ustrezna skladnost. V primeru majhnih zneskov državne pomoči bi se znižalo administrativno breme za javne organe in za upravičence do državne pomoči (European Commission, 2012a, str. 7).

Tretji cilj posodobitve nadzora državne pomoči Evropske komisije so **poenostavljena pravila in hitrejše odločitve**. Evropska komisija pri tem izpostavlja pomembno povečanje doslednosti in racionalizacijo procesov ocenjevanja državne pomoči. Pomembni bosta enostavnejša pojasnitev Evropske komisije pravil državne pomoči ter boljša obrazložitev

pojma državne pomoči, saj so se pravila državne pomoči Evropske komisije razvila v zapleten pravni okvir. Evropska komisija izpostavlja racionalizacijo in reformo postopkov državnih pomoči, ki so pomembne za zagotavljanje odločitev Evropske komisije v poslovno ustreznih rokih v tesnem sodelovanju z državami članicami Evropske unije (European Commission, 2012a, str. 7).

Evropska komisija predlaga dva elementa, ki bi prispevala k tretjemu cilju posodobitve državne pomoči. Prvi element je razjasnitev in boljša razlaga pojma državne pomoči. Omejevanje zagotavljanja pojasnil in razumevanje ter uporaba določb Pogodbe o delovanju Evropske unije so vloga Evropske komisije. Da bi bilo izvajanje državnih pomoči lažje, bi Evropska komisija znotraj omejitev zagotovila nadaljnja pojasnila o ključnih pojmihi v zvezi s pojmom državne pomoči (European Commission, 2012a, str. 9).

Drugi element, ki ga predlaga Evropska komisija ter bi prispeval k poenostavitvi pravil državne pomoči in hitrejšim odločitvam Evropske komisije, je posodobitev postopkovne uredbe v zvezi z obdelavo pritožb in informacijskih orodji na trgu. Evropska komisija bi tako osredotočila svoje ukrepe na primere, ki so najpomembnejši za notranji trg. Obenem bi Evropska komisija tako učinkovito preiskala primere državne pomoči, ki imajo velik vpliv in učinkovita orodja, da pridobijo vse potrebne informacije od udeležencev na trgu in pravočasno zagotavljajo odločitve v poslovno ustreznih rokih. Taka posodobitev postopkov bi Evropski komisiji omogočila, da prevzame preiskave zunaj pisarn, ki izkrivljajo konkurenco in ovirajo notranji trg (European Commission, 2012a, str. 9).

Evropska komisija meni, da je zaradi soodvisnosti med zgoraj navedenimi tremi cilji posodobitve nadzora državne pomoči in elementi svežnja posodobitve državne pomoči, da bi dosegali čim boljše rezultate posodobitve nadzora državne pomoči, zaželeno, da glavni elementi reforme začnejo veljati hkrati. Različne postopke je Evropska komisija sprejela do konca leta 2013. V razpravi o predlogih posodobitve nadzora državne pomoči Evropske komisije bodo imela pomembno vlogo posvetovanja z državami članicami Evropske unije ter sodelovanja v odprtem dialogu z Evropskim parlamentom in drugimi zainteresiranimi stranmi (European Commission, 2012a, str. 9).

SKLEP

Banke so posebne zaradi ključne vloge, ki jo imajo v gospodarstvu v vlogi finančnega posrednika, saj zagotavljajo plačilni sistem gospodarskim subjektom, preoblikujejo ročnosti ter znižujejo transakcijske stroške. Vloga konkurence v bančnem sektorju je, da lahko vpliva na razvoj in učinkovitost bančnega sektorja, saj učinkovit bančni sektor zagotavlja finančne storitve in razporeja sredstva z najnižjimi mogočimi stroški. Pri poslovanju bank s prebivalstvom nastajajo konkurenčne ovire, kot so asimetrične informacije, zunanji stroški prehoda in učinki mreže v bančnem sektorju. Konkurenčne ovire ovirajo delovanje konkurence, zato posledično morda konkurenca ne bo spodbujala učinkovitosti na finančnih trgih.

Konkurenco v bančnem sektorju opredeljujeta dva dejavnika konkurence. Prvi dejavnik je tržna struktura, ki sem jo razložila na podlagi modela SCP. Drugi dejavnik konkurence na podlagi modela SCP je tržna koncentracija bank. S tržno koncentracijo bank merimo konkurenco v bančnem sektorju s tremi kazalniki. Ti kazalniki so število bank, koeficient koncentracije (CR) ter Herfindahl-Hirschmanov indeks (HHI). Vsi trije kazalniki tržne koncentracije bank merijo dejanske tržne deleže bank na strani sredstev bilance stanja. S prvim zastavljenim ciljem magistrske naloge sem potrdila prvo hipotezo, da Slovenija po koeficientu koncentracije in Herfindahl-Hirschmanovem indeksu v letu 2008 sodi med bolj koncentrirane bančne trge v Evropski uniji glede na ostalih devet držav članic Evropske unije.

Pomembno vlogo v Evropski uniji ima poleg konkurence tudi konkurenčna politika. Osrednja naloga konkurenčne politike je, da ne omejuje ali nasprotuje drugim ciljem javne politike v državah članicah Evropske unije. V Evropski uniji ima Evropska komisija pristojnosti za izvajanje konkurenčne politike in izvrševanje konkurenčnega prava. Osrednja naloga Evropske komisije je neposredno sodelovanje pri krepitvi konkurence v evropskem gospodarstvu in iskanju rešitev za trenutno finančno krizo. Za neposredno izvrševanje pooblastil je v Evropski komisiji odgovoren Generalni direktorat za konkurenco. Osredotočen je tudi na dejavnosti proti podjetjem (bankam) ali državam članicam Evropske unije, če meni, da podjetja (banke) ali države članice Evropske unije kršijo pravila Evropske unije.

Državna pomoč je oblika državne intervencije (posredovanja), ki spodbuja nekatere gospodarske dejavnosti, regije ali dejavnosti držav članic Evropske unije, ki jih Evropska komisija obravnava ugodneje od drugih. Državno pomoč zagotavljajo vlade držav članic Evropske unije za preprečitev resnih motenj v finančnem sistemu Evropske unije in na splošno v gospodarstvu. Državna pomoč izkrivlja konkurenco zaradi diskriminacije med podjetji (bankami), ki prejmejo državno pomoč, in tistimi podjetji (bankami), ki državne pomoči ne prejmejo, s tem da državna pomoč lahko predstavlja prednost podjetja (banke) pred njenimi konkurenti.

Evropska komisija je oktobra 2008 začela z ukrepi za povrnitev zaupanja v finančni sistem. Namen pravil Evropske komisije o državni pomoči je zagotoviti, da bodo reševalni ukrepi bankam omogočili doseči cilj finančne stabilnosti, ohranjali kreditne tokove ter preprečili izkrivljanje konkurence. Pogodba o delovanju Evropske unije dopušča številne politične cilje, za katere Evropska komisija lahko šteje državno pomoč kot »združljivo«. Evropska komisija oceni »združljivost« državne pomoči z notranjim trgom ter kdaj se državna pomoč lahko dovoli. Pogodba o delovanju Evropske unije je osredotočena na načela, da je državna pomoč »združljiva« s skupnim notranjim trgom. Osnovna pravila državne pomoči določata člena 107 in 108 Pogodbe o delovanju Evropske unije.

Evropska komisija je v štirih serijah Poročil zajela razlike med primeri iz bančnega sektorja ter razlike med državno pomočjo bankam v krizi in običajnimi vprašanji o državni pomoči. Poročila so pomembna za razumevanje delovanja politike državne pomoči v Evropski uniji, saj v njih Evropska komisija izpostavi specifičnost krize v bančnem sektorju in predstavi

oceno državne pomoči finančnim institucijam. Poročila vsebujejo podrobne smernice o merilih za »združljivost« državne pomoči finančnih institucij z zahtevami iz 3b. člena 107 PD EU, ki opredeljuje državno pomoč za »odpravljanje resne motnje v gospodarstvu države članice«. Evropska komisija uporablja štiri instrumente državne pomoči. Za podporo na strani sredstev bilance stanja bank sta namenjena dokapitalizacija in ukrep za oslABLJENA sredstva. Za podporo na strani obveznosti v bilanci stanja bank pa so namenjena jamstva in ukrep za likvidnostno podporo. Omenjene štiri instrumente državne pomoči nato izvajajo v posameznih ukrepih države članice Evropske unije v odziv na krizo v finančnem sektorju.

Četrto Poročilo Evropske komisije o prestrukturiranju je v posebnem kontekstu, povezanem s krizo, saj obravnava načrt prestrukturiranja držav članic Evropske unije, ki ga morajo predložiti države članice Evropske unije za vse banke, ki prejemajo državno pomoč. Poročilo o prestrukturiranju dopolnjuje merila iz prvih treh Poročil Evropske komisije in določa bistvene pogoje Evropske komisije za odobritev načrtov za prestrukturiranje bank. Načela Evropske komisije o pomoči za prestrukturiranje bank temeljijo na tem, da morajo banke, ki so prejele državno pomoč, dolgoročno biti sposobne preživetja brez nadaljnje državne pomoči. Evropska komisija ukrepe za prestrukturiranje deli na finančni prispevek, strukturne ukrepe in ukrepe za omejevanje izkrivljanja konkurence.

Evropska komisija je v obdobju od 1. oktobra 2008 do 31. decembra 2011 dodelila največ državne pomoči glede na vse štiri instrumente državne pomoči Irski 223,54 % BDP ter Danski 65,94 % BDP v letu 2011. Evropska komisija je dodelila najmanjši obseg državne pomoči glede na vse štiri instrumente državne pomoči Sloveniji 6,73 % BDP, Avstriji 9,01 % BDP in Španiji 9,66 % BDP v letu 2011. Glede na posamezen instrument državne pomoči je Evropska komisija skupno dodelila največ državne pomoči v EU-27 za jamstva 8,59 % BDP ter za ukrep dokapitalizacije 2,55 % BDP v letu 2011. Najmanj dodeljene državne pomoči v EU-27 je Evropska komisija namenila za ukrep oslABLJENIH sredstev 0,95 % BDP ter likvidnostno podporo 0,70 % BDP v letu 2011.

Z drugim zastavljenim ciljem magistrske naloge sem ovrgla hipotezo, da je Slovenija v obdobju od leta 2008 do leta 2011 skupno glede na vse štiri instrumente državne pomoči v % BDP glede na leto 2011 namenila za vse štiri instrumente državne pomoči višji % BDP kot Avstrija. Skupno je glede na vse štiri instrumente državne pomoči (jamstva, dokapitalizacija, ukrep za oslABLJENA sredstva, likvidnostna podpora) v obdobju od leta 2008 do leta 2011 Slovenija namenila 6,73 % BDP glede na leto 2011, medtem ko je Avstrija namenila 9,01 % BDP glede na leto 2011.

Državno pomoč za šest evropskih bank sem obravnavala na podlagi dokumentov Evropske komisije. Skupno vsem šestim bankam je, da predstavljajo uradne primere finančne pomoči v Evropski uniji. Glede na tip državne pomoči vseh šest bank spada v »ad-hoc« državno pomoč, kar pomeni, da državne pomoči Evropska komisija ni dodelila na podlagi že odobrene sheme državne pomoči. Primarna pravna podlaga je 3b. člen 107 PD EU, ki šteje državno pomoč za »združljivo« z notranjim trgom za »odpravljanje resne motnje v gospodarstvu države članice«

Evropske unije. Sekundarna pravna podlaga so štiri Poročila, ki jih je izdala Evropska komisija glede na instrument državne pomoči in vrsto ukrepa, ki velja za posamezen primer.

Evropska komisija je izpostavila specifične težave za vsako posamezno banko in ocenila, da so te banke sistemsko pomembne banke, saj bi njihov propad pomenil resne motnje za finančni sektor in gospodarstvo. V prilogi 1 sem v tabeli prikazala instrument in ukrep državne pomoči ter trajanje državne pomoči za šest bank držav članic Evropske unije. S tretjim zastavljenim ciljem magistrske naloge sem potrdila tretjo hipotezo, da načrti za prestrukturiranje banke Royal bank of Scotland, banke Banco de Valencia, Nove Ljubljanske banke, banke Allied Irish bank, banke Fionia ter banke Hypo Group Alpe Adria niso enotni, saj se posamezne banke soočajo z različnimi težavami. Vlade držav, v katerih deluje omenjenih šest bank, so namreč določile različne strukturne ukrepe v okviru načrtov prestrukturiranja posameznih šestih bank, da bi se banke vrnile na dolgoročno sposobnost preživetja.

V prihodnosti se bo Evropska komisija v okviru strategije rasti Evropa 2020 zavzemala za posodobitev pravil in nadzora državne pomoči. Evropska komisija je v posodobitvi nadzora državne pomoči izpostavila tri cilje. Prvi cilj je gospodarska rast v konkurenčnem notranjem trgu ter izboljšanje učinkovitosti in uspešnost javne porabe v obliki državne pomoči. Drugi cilj je osredotočanje Evropske komisije na predhoden nadzor na primere z največjim vplivom na notranjem trgu. Tretji cilj je racionalizacija pravil državnih pomoči in instrumentov državne pomoči ter zagotavljanje hitrejših odločitev Evropske komisije. V procesu reform in razprav o predlogih posodobitve nadzora državne pomoči si bo Evropska komisija prizadevala za nadaljnje prispevke držav članic Evropske unije, evropskih institucij in zainteresiranih strani.

LITERATURA IN VIRI

1. Adler, E., Kavanagh, J., & Ugryumov, A. (2010). State-aid to Banks in the Financial Crisis: The Past and the Future. *Journal of Competition Law and Practice*, 66–71. Najdeno 5. aprila 2013 na spletnem naslovu <http://jeclap.oxfordjournals.org/content/1/1/66.abstract>
2. Almunia, J. (2012a, 10. maj). Competition Policy Europe's banking sector after the crisis: Oversight, regulation and responsibility. *23rd World Savings Banks Institute Congress Marrakech*. Najdeno 5. aprila 2013 na spletnem naslovu http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-12-348_en.htm?locale=en
3. Almunia, J. (2012b, 21. junij). Restructuring the banking sector in the EU: A State-aid Perspective. *Conference on State-aid in the Banking Market – Legal and Economic Perspectives - Frankfurt am Main 21 June 2012*. Najdeno 5. aprila 2013 na spletnem naslovu http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-12-481_en.htm
4. Anginer, D., Demirgüç-Kunt, A., & Zhu, M. (2012, februar). How Does Bank Competition Affect Systemic Stability? *Policy Research Working Paper 5981*, 1–41 Najdeno 15. februarja 2013 na spletnem naslovu <http://elibrary.worldbank.org/content/workingpaper/10.1596/1813-9450-5981>
5. Arrawatia, R., & Misra, A. (2012, december). Competition in Banking Industry: A Literature Review. *International Journal of Commerce, Business and Management*, 120–125. Najdeno 13. februarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.iracst.org/ijcbm/papers/vol1no32012/10vol1no3.pdf>
6. Beck, T., Demirgüç-Kunt, A., & Levine, R. (2006). Bank Concentration, Competition, and Crises: First Results. *Journal of Banking & Finance*, 1–42. Najdeno 26. marca 2013 na spletnem naslovu http://siteresources.worldbank.org/DEC/Resources/847971114437274304/jbf_revision12-2004.pdf
7. Beck, T., Coyle, D., Dewatripont, M., Freixas, X., & Seabright, P. (2010). Bailing out the Banks: Reconciling Stability and Competition, An analysis of state-supported schemes for financial institutions. *Centre for Economic Policy Research*, 1–102. Najdeno 5. maja 2013 na spletnem naslovu <http://dspace.cigilibrary.org/jspui/bitstream/123456789/27689/1/Bailing%20out%20the%20banks%20-%20reconciling%20stability%20and%20competition.pdf?1>
8. Beck, T., De Jonghe, O., & Schenpens, G. (2012, avgust). Bank competition and stability: Cross-country heterogeneity. *ScienceDirect*, 218–244. Najdeno 28. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.sciencedirect.com.nukweb.nuk.unilj.si/science/article/pii/S1042957312000344>
9. Berger, A. N., & Dick, A. A. (2007). Entry into Banking Markets and the Early-Mover Advantage. *Journal of Money, Credit and Banking*, 775–807. Najdeno 20. julija 2013 na spletnem naslovu <http://onlinelibrary.wiley.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/doi/10.1111/j.1538-4616.2007.00046.x/full>
10. Berger, A., Klapper, L., & Turk-Ariss, R. (2009). Bank Competition and Financial Stability. *Journal of Financial Services Research*, 99–118. Najdeno 26. marca 2013 na

spletnem naslovu <http://link.springer.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/article/10.1007%2Fs10693-008-0050-7?LI=true#page-1>

11. Bešter, J., & Kump, N. (2003). Opredelitev upoštevnega trga v okviru presoje prevzemov in koncentracij. Najdeno 15. julija 2013 na spletnem naslovu http://www.varstvo-konkurence.si/fileadmin/varstvo_konkurence.si/pagEvropska_unijaploads/Poglavje_3.pdf
12. Bikker, J. A., & Haaf, K. (2002, november). Competition, concentration and their relationship: An empirical analysis of the banking industry. *Journal of Banking & Finance* 26, 2191–2214. Najdeno 14. februarja 2014 na spletnem naslovu <http://www.sciencedirect.com.nukweb.nuk.unilj.si/science/article/pii/S0378426602002054>
13. Blundell-Wignall, A., Lumpkin, S., Schich, S., & Slovik, P. (2011). Bank competition and financial stability. Najdeno 15. februarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/finance/financial-markets/48501035.pdf>
14. Boot, A. (2000, januar). Relationship Banking: What Do We Know? *Journal of Financial Intermediation, Volume 9, Issue 1*, 7–25. Najdeno 10. marca 2014 na spletnem naslovu http://ac.els-cdn.com/S1042957300902821/1-s2.0-S1042957300902821-main.pdf?_tid=aea02024-b0c2-11e3-bc0a-00000aacb35d&acdnat=1395383775_2ad6bcb521cfd0f846c480c863a6aa73
15. Bossone, B. (2000). What Makes Banks Special? A study on banking, finance, and economic development, 1–55. Najdeno 10. marca 2014 na spletnem naslovu <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.199.3042&rep=rep1&type=pdf>
16. Bratina, T. (2007, junij). Bančni sektor pod lupo evropske komisije, drugi del. *Bančni vestnik*, 56, (6), 13–20.
17. Bushman, M. R., Hendricks, E. B., & Williams, D. C. (2012, september). Perceived Bank Competition: Operational Decision-Making and Bank Stability. *Social Science Research Network*, 1–33. Najdeno 15. februarja 2013 na spletnem naslovu http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2196590
18. Carletti, E. (2007). Competition and regulation in banking. *Center for Financial Studies at the University of Frankfurt*, 1–43. Najdeno 20. julija 2013 na spletnem naslovu http://www.eui.eu/Personal/Carletti/carletti-handbook_Thakor_Boot.pdf
19. Carletti, E. (2009). Competition and Financial Markets: Key findings, 7–43. Najdeno 15. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/daf/competition/43067294.pdf>
20. Carletti, E., & Hartmann, P. (2002). Competition and stability, What's special about banking? *European Central Bank Working Paper Series No. 146*, 8–33. Najdeno 20. julija 2013 na spletnem naslovu <http://www.pedz.uni-mannheim.de/daten/edz-ki/ezb/02/w-paper/ecbwp146.pdf>
21. Capraru, B., & Mereuta, C. (2012, julij). Romanian Banking Competition. A New Structural Approach, 1–19. Najdeno 15. februarja 2013 na spletnem naslovu <http://ideas.repec.org/p/ror/wpince/120722.html>
22. Casu, B., & Girardone, C. (2009). Competition issues in European banking. *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 119–133. Najdeno 28. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.emeraldinsight.com.nukweb.nuk.unilj.si/journals.htm?articleid=1789444&show=abstract>

23. Chakravarthy, S. (b.l.). The need and rationale for and the objectives of competition policy and competition law, 1–29. Najdeno 17. februarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.circ.in/pdf/CPS06-Rationale-For-Competition-Policy-Law.pdf>
24. Claessens, S. (2009, april). Competition in the Financial Sector: Overview of Competition Policies. *The World Bank Research Observer*, 83–118. Najdeno 28. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://wbro.oxfordjournals.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/content/24/1/83.full.pdf+html>
25. Čater, T. (2004). Osnove konkurenčne prednosti podjetja v skladu s šolo industrijske organizacije in njihova relevantnost. *Naše gospodarstvo*, 50, (1/2), 14.
26. Dajčman, S., & Romih, D. (2007, junij). Preučevanje tržne strukture v bančništvu s pomočjo strukturnih modelov konkurence. *Bančni vestnik*, 56, (6), 16–20.
27. De Jonghe, O., & Vennet, R. V. (2008). Competition versus Efficiency: What Drives Franchise Values in European Banking? *Journal of Banking & Finance*, 1820–1835. Najdeno 26. marca 2013 na spletnem naslovu <http://www.sciencedirect.com.nukweb.nuk.unilj.si/science/article/pii/S0378426607003962>
28. Dell'Araccia, G., Friedman, E., & Marquez, R. (1999). Adverse selection as a barrier to entry in the banking industry. *Journal of Economics*, 515–534. Najdeno 20. julija 2013 na spletnem naslovu <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/2556061>
29. Dell'Araccia, G., & Marquez, R. (2004). Information and bank credit allocation. *Journal of Financial Economics*, 185–214. Najdeno 20. julija 2013 na spletnem naslovu <http://118.96.136.31/ejurnal/JFE%202004%2072%201/JFE%2004%2072%201-6%20Information%20and%20bank%20credit%20allocation.pdf>
30. European Commission. (2008, 25. oktober). Communication from the Commission The application of State-aid rules to measures taken in relation to financial institutions in the context of the current global financial crisis. Najdeno 5. maja 2013 na spletnem naslovu <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:270:0008:0014:EN:PDF>
31. European Commission. (2009a, 15. januar). Communication from the Commission — The recapitalisation of financial institutions in the current financial crisis: limitation of aid to the minimum necessary and safeguards against undue distortions of competition. Najdeno 5. maja 2013 na spletnem naslovu <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:010:0002:0010:EN:PDF>
32. European Commission. (2009b, 26. marec). Communication from the Commission on the treatment of impaired assets in the Community banking sector. Najdeno 5. maja 2013 na spletnem naslovu <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:072:0001:0022:EN:PDF>
33. European Commission. (2009c, 19. avgust). Commission communication on the return to viability and the assessment of restructuring measures in the financial sector in the current crisis under the State-aid rules. Najdeno 5. maja 2013 na spletnem naslovu <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:195:0009:0020:EN:PDF>
34. European Commission. (2009d, 14. december). State-aid No N 422/2009 and N 621/2009 - United Kingdom Restructuring of Royal Bank of Scotland following its recapitalisation by

- the State and its participation in the Asset Protection Scheme. Najdeno 5. aprila 2013 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/233798/233798_1093298_30_2.pdf
35. European Commission. (2010a, 7. december). Communication from the Commission on the application, from 1 January 2011, of State-aid rules to support measures in favour of banks in the context of the financial crisis. Najdeno 5. aprila 2013 na spletnem naslovu <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:329:0007:0010:EN:PDF>
  36. European Commission. (2010b, 25. oktober). Subject: State-aid N 560/2009 – Denmark Aid for the liquidation of Fionia Bank. Najdeno 5. aprila 2013 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/233466/233466_1187246_72_2.pdf
  37. European Commission. (2011a, februar). Competition Policy in the European Union, 1–2. Najdeno 5. septembra 2013 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/dgs/competition/factsheet_general_en.pdf
  38. European Commission. (2011b, 15. julij). State-aid SA.33296 (2011/N)–Ireland Emergency recapitalisation in favour of the merged entity Educational Building Society/Allied Irish Banks plc. Najdeno 5. aprila 2013 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/241261/241261_1242549_81_2.pdf
  39. European Commission. (2012a, 8. maj). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European economic and social Committee and the Committee of the regions EU State-aid Modernisation (SAM). Najdeno 5. maja 2013 na spletnem naslovu <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0209:FIN:EN:PDF>
  40. European Commission. (2012b, 22. november). State-aid No SA.34937 (2012/C) Second Recapitalisation of NLB and SA.33229 (2012/C) (ex 2011/N) Restructuring of NLB Invitation to submit comments pursuant to Article 108(2) TFEU. Najdeno 5. aprila 2013 na spletnem naslovu <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:361:0018:0029:EN:PDF>
  41. European Commission. (2012c, 28. november). State-aid nSA. 34053 (2012/N)–Spain Recapitalisation and Restructuring of Banco de Valencia S.A. Najdeno 5. aprila 2013 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/244807/244807_1400359_165_4.pdf
  42. European Commission. (2012d, 21. december). Facts and figures on State-aid in the EU Member States 2012 Update, Report on State-aid granted by the EU Member States. Najdeno 5. maja 2013 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/2012_autumn_working_paper_en.pdf
  43. European Commission. (2013a, 29. januar). EU Competition Law: Rules Applicable to State-aid, Situation as at 29 January 2013. Najdeno 5. aprila 2013 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/compilation/state_aid_29_01_13_en.pdf

44. European Commission. (2013b, 28. februar). State-aid—Austria SA.32554 (2009/C) Restructuring aid for Hypo Group Alpe Adria Invitation to submit comments pursuant to Article 108(2) TFEU. Najdeno 5. aprila 2013 na spletnem naslovu <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:059:0034:0040:EN:PDF>
45. European Commission. (2013c, maj). Scoreboard - Conceptual and methodological remarks. Najdeno 5. maja 2013 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/conceptual_remarks.html#categ_aid
46. European Commission. (2014, marec). State-aid control, Overview. Najdeno 12. marca 2014 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/competition/state_aid/overview/index_en.html
47. Ferreira, C. (2012). Bank efficiency, market concentration and economic growth in the European Union. *Working Papers* 38, 1–37. Najdeno 10. julija 2013 na spletnem naslovu <https://www.repository.utl.pt/bitstream/10400.5/4891/1/DEWP38-12.pdf>
48. Fišer, R. (2009). Uvod v finančne trge in institucije. *Učbenik: Uvod v finančne trge in institucije*, gradivo za 2. letnik višješolskega strokovnega programa: Ekonomist, 1–133. Najdeno 7. marca 2014 na spletnem naslovu http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/vs/Gradiva_ESS/Implementum/IMPLETUM_102EKONOMIST_Uvod_ft_Fiser.pdf
49. GFDR (2013a). The State as Regulator and Supervisor. *Global Financial Development Report 2013*, 45–78. Najdeno 5. aprila 2013 na spletnem naslovu <http://econ.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTGLOBALFINREPORT/0,,contentMDK:23267421~pagePK:64168182~piPK:64168060~theSitePK:8816097,00.html>
50. GFDR (2013b). The Role of the State in Promoting Bank Competition. *Global Financial Development Report 2013*, 81–99. Najdeno 26. marca 2013 na spletnem naslovu <http://siteresources.worldbank.org/EXTGLOBALFINREPORT/Resources/8816096-1346865433023/8827078-1346865457422/Chapter-3.pdf>
51. Grilc, P. (1996). Meje konkurence, konkurenčne politike in konkurenčnega prava. *Pravnik*, 51, (9/10), 467–492.
52. Habte, J. (2012). Competitive Conditions in the Swedish Banking System, 1–36. Najdeno 15. februarja 2013 na spletnem naslovu <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/29749>
53. Hasan, I., & Marinč, M. (2013, februar). Should Competition Policy in Banking Be Amended during Crises? Lessons from the EU. *Journal of Law and Economics*, 1–29. Najdeno 19. marca 2013 na spletnem naslovu http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2212468
54. IER (2003). Javna agencija Republike Slovenije za varstvo konkurence. Zakonodaja in dokumenti, Publikacije, Inštitut za ekonomska raziskovanja (2003). Opredelitev upoštevnega trga v okviru presoje prevzemov in koncentracij, poglavje 3. *Raziskave Inštituta za ekonomska raziskovanja 2003*, 83–112. Najdeno 14. februarja 2014 na spletnem naslovu http://www.varstvo-konkurence.si/fileadmin/varstvo-konkurence.si/pageuploads/Poglavje_3.pdf

55. Italianer, A. (2013). Competition policy for growth. Najdeno 5. aprila 2013 na spletnem naslovu
<http://www.globalcompetitionreview.com/reviews/47/sections/161/chapters/1816/competition-policy-growth/>
56. Kapsis, I. (2012). Competition law and policy for the banking sector in a period of increased economic uncertainty. *Emerald*, 284–298 Najdeno 15. februarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?articleid=17041515>
57. Košak, M. (2000, november). Učinkovitost bank in tržna struktura v slovenskem bančništvu, 5–32. Najdeno 14. februarja 2014 na spletnem naslovu <https://www.bsi.si/iskalnik.asp?Page=1>
58. Lo Schiavo, G. (2013, januar). Towards a reshaping of the rules for State-aids in the aftermath of the financial crisis? *Social Science Research Network*. Najdeno 5. aprila 2013 na spletnem naslovu http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2157684
59. Motta, M. (2003). Competition Policy: History, Objectives and the Law, 1-37. Najdeno 18. februarja 2013 na spletni strani http://www.cea.fi/course/textbook/chapter_1.pdf
60. Mramor, D. (1993). *Uvod v poslovne finance*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
61. Mrkaič, M., & Pezdir, R. (2004). Ovire za konkurenco v slovenskem gospodarstvu in ukrepi za odpravo. Najdeno 10. julija 2013 na spletnem naslovu <http://www.slovenijajutri.gov.si/fileadmin/urednik/dokumenti/Mrkaic-Pezdir.pdf>
62. OECD (2010, september). Competition, Concentration and Stability in the Banking Sector, 1–366. Najdeno 7. februarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/regreform/liberalisationandcompetitioninterventioninregulatedsectors/46040053.pdf>
63. Pavic, I., Galetic, F., & Pavic Kramaric, T. (2012). Level of Concentration in Banking Markets and Length of EU Membership. Najdeno 15. julija 2013 na spletnem naslovu <http://waset.org/publications/6376/level-of-concentration-in-banking-markets-and-length-of-eu-membership>
64. Prašnikar, J., & Domadenik, P. (2005). *Mikroekonomija*. Ljubljana: GV Založba.
65. Reynolds, M., Macrory, S., & Chowdhury, M. (2011). EU Competition Policy in the Financial Crisis: Extraordinary Measures. *Fordham International Law Journal*, 1668–1737. Najdeno 26. marca 2013 na spletnem naslovu <http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2218&context=ilj>
66. Ribnikar, I. (1996). Finančne institucije. *Bančni vestnik*, 45, (12), 43–45.
67. Samuelson, P. A. & Nordhaus W. D. (1995). *Economics, International edition* (15th ed.). Poglavlje 2, 9, 10.
68. Schaeck, K., Čihák, M., & Wolfe, S. (2009). Are Competitive Banking Systems More Stable? *Journal of Money, Credit and Banking*, 1–26. Najdeno 26. marca 2013 na spletnem naslovu http://www.eu-financial-system.org/fileadmin/content/Dokumente_Events/eighth_conference/Schaeck.pdf
69. Schoenmaker, D. (2011). The European Banking Landscape after the Crisis. Najdeno 15. julija 2013 na spletnem naslovu <http://www.dsf.nl/assets/cms/File/Research/DSF%20policy%20Paper%20No%2012%20T>

he%20Evropska

uniaropean%20Banking%20Landscape%20after%20the%20Crisis%20April%202011.pdf

70. Shaffer, S. (2004, julij). Patterns of competition in banking. *Journal of Economics and Business*, 287–313. Najdeno 15. februarja 2014 na spletnem naslovu <http://www.sciencedirect.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/science/article/pii/S0148619504000219>
71. Sutton, A., Lannoo, K., & Napoli, K. (2010, oktober). Bank State-aid in the Financial Crisis: Fragmentation or level playing field? Najdeno 5. maja 2013 na spletnem naslovu www.ceps.Evropska.unija/ceps/dld/3859/pdf
72. Štiblar, F., & Ahtik, M. (2008, januar). Položaj slovenskega bančništva v EMU. *Bančni vestnik*, 37, (1/2), 25–35.
73. Štiblar, F. (2010). *Bančništvo kot hrbtnica samostojne Slovenije*. Ljubljana: Založba ZRC, 93–252.
74. Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence (ZPOmK-1) *Uradni list RS*, št. 36/08, 40/09, 26/11, 87/11, 57/12, 63/13 - ZS-K in 33/14
75. Vickers, J. (2010, november). Central banks and competition authorities: institutional comparisons and new concerns. *BIS Working Papers No. 331*, 20–31. Najdeno 17. februarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.bis.org/publ/work331.pdf>
76. Vives, X. (2010, maj). Competition and Stability in Banking. *Central Bank of Chile Working Papers*, 1–35. Najdeno 28. januarja 2013 na spletnem naslovu <http://ssrn.com/abstract=1610086>
77. White, J. L. (2009, 11. junij). Financial Regulation and the Current Crisis: A Guide for the Antitrust Community. *Social Science Research Network*, 1–54. Najdeno 15. januarja 2013 na spletnem naslovu http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1426188

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Banke držav članic Evropske unije: Instrument in ukrep državne pomoči, znesek ter trajanje državne pomoči	1
Priloga 2: Seznam slovenskih prevodov tujih izrazov.....	2

Priloga 1: Banke držav članic Evropske unije: Instrument in ukrep državne pomoči, znesek ter trajanje državne pomoči

Tabela 1p: Banke držav članic Evropske unije: Instrument in ukrep državne pomoči, znesek ter trajanje državne pomoči

Banka	Instrument in ukrep državne pomoči	Trajanje
RBS	<ul style="list-style-type: none"> a) dokapitalizacija: 62,60 mrd € b) ukrep za oslabiljena sredstva (shema za zavarovanje sredstev): nefinančna jamstvena shema po kateri se britanska vlada zavezuje da pokriva 90,00 % vseh izgub, ki presegajo začetni znesek določenega portfelja sredstev c) instrument jamstev (shema za zavarovanje jamstev): državno jamstvo za kratkoročne in srednjeročne obveznice ter za depozite d) likvidnostna podpora: za RBS od britanske centralne banke Bank of England 42,70 mrd € 	od 14.12.2009
BVA	<ul style="list-style-type: none"> a) dokapitalizacija: 5,50 mrd € b) ukrep za oslabiljena sredstva (ustanovitev družbe za upravljanje sredstev): prenos celotnega portfelja oslabiljenih sredstev, ki izhaja iz portfelja sredstev za mala in srednje velika podjetja na družbo za upravljanje sredstev v višini 5,00–10,00 mrd € c) likvidnostna podpora: podpora skozi španski sklad za urejeno prestrukturiranje banke v obliki likvidnostnega posojila 2,00 mrd € 	od 28.12.2012 do 31.12.2017
NLB	a) dokapitalizacija: 382,90 mio €	od 02.07.2012
AIB/EBS	a) dokapitalizacija: 24,00 mrd €	od 31.07.2011
FIONIA	<ul style="list-style-type: none"> a) dokapitalizacija (»nove« Fionie): 1,40 mrd € b) likvidnostna podpora (»nove« Fionie): podpora danske vlade v obliki likvidnostnega posojila 684,00 mio € c) strukturni ukrep (nadzorovana likvidacija) 	od 20.10.2009 do 31.10.2014
HGAA	<ul style="list-style-type: none"> a) dokapitalizacija: 1,50 mrd € b) instrument jamstev: državno jamstvo za podrejene dolžniške instrumente 1,00 mrd € 	od 18.12.2009

Vir: European Commission, State-aid No N 422/2009 and N 621/2009 - United Kingdom Restructuring of Royal Bank of Scotland following its recapitalisation by the State and its participation in the Asset Protection Scheme, 2009d, str. 7–12, 23–26; European Commission, Subject: State-aid N 560/2009 – Denmark Aid for the liquidation of Fionia Bank, 2010b, str. 2–4; European Commission, State-aid SA.33296 (2011/N)–Ireland Emergency recapitalisation in favour of the merged entity Educational Building Society/Allied Irish Banks plc., 2011b, str. 2, 6–7; European Commission, State-aid No SA.34937 (2012/C) Second Recapitalisation of NLB and SA.33229 (2012/C) (ex 2011/N) Restructuring of NLB Invitation to submit comments pursuant to Article 108(2) TFEU, 2012b, str. 18, 20; European Commission, State-aid nSA. 34053 (2012/N)–Spain Recapitalisation and Restructuring of Banco de Valencia S.A., 2012c, str. 2, 6, 8–12, 21; European Commission, State-aid–Austria SA.32554 (2009/C) Restructuring aid for Hypo Group Alpe Adria Invitation to submit comments pursuant to Article 108(2) TFEU, 2013b, str. 36.

Priloga 2: Seznam slovenskih prevodov tujih izrazov

- 1) (angl. *adequate burden-sharing of the costs*) – ustrezna porazdelitev bremena stroškov
- 2) (angl. *Ad-hoc State-aid*) – »ad-hoc« državna pomoč
- 3) (angl. *all bank liabilities*) – vse obveznosti bank
- 4) (angl. *approved State-aid*) – odobrena državna pomoč
- 5) (angl. *asset insurance Scheme*) – shema za zavarovanje sredstev
- 6) (angl. *asset management company*) – družba za upravljanje sredstev
- 7) (angl. *assets recover*) – povrnitev sredstev
- 8) (angl. *asymmetric information*) – asimetrične informacije
- 9) (angl. »*autonomous good bank*«) – »avtonomna dobra banka«
- 10) (angl. *bank bonds*) – bančne obveznice
- 11) (angl. *Banking Communication*) – Poročilo o bančništvu
- 12) (angl. »*bad bank*«) – »slaba banka«
- 13) (angl. »*bad bank*« *Scheme*) – shema »slabe banke«
- 14) (angl. *bank market concentration*) – tržna koncentracija bank
- 15) (angl. *bank's risk weighted assets*) – tveganju prilagojena aktiva banke
- 16) (angl. *behavioural commitments*) – vedenjske zaveze
- 17) (angl. *borrower*) – posojilojemalec
- 18) (angl. *branches*) – podružnice
- 19) (angl. *business unit*) – poslovne enote
- 20) (angl. *capital injection*) – finančna injekcija
- 21) (angl. *cartel policy*) – kartelna politika
- 22) (angl. *College of Commissioners*) – kolegij komisarjev
- 23) (angl. *Communications*) – Poročila
- 24) (angl. *competition*) – konkurenca
- 25) (angl. *competiton law*) – konkurenčno pravo
- 26) (angl. *competition policy*) – konkurenčna politika
- 27) (angl. *concentration*) – koncentracija
- 28) (angl. *Concentration Ratio – CR*) – koeficient koncentracije
- 29) (angl. »*Conduct*«) – vedenje
- 30) (angl. *Court of Justice of the European Union*) – Sodišče za pravosodje Evropske unije
- 31) (angl. *credithworthiness*) – kreditna sposobnost
- 32) (angl. *debt support*) – podpora dolga
- 33) (angl. *depositors*) – vlagatelji
- 34) (angl. *direct equity*) – neposredni kapital
- 35) (angl. *Directorate-General for Competition European Commission*) – Generalni direktorat za konkurenco Evropske komisije
- 36) (angl. *direct purchases of securities*) – neposredni nakup vrednostnih papirjev
- 37) (angl. *divestiture*) – odsvojitve
- 38) (angl. *economic advantage*) – gospodarska prednost

- 39) (angl. *economic agents*) – gospodarski subjekti
- 40) (angl. *effect on competition and trade*) – učinki na konkurenco in trgovino
- 41) (angl. *enhanced credit support*) – okrepljena kreditna podpora
- 42) (angl. *equity capital support*) – podporni kapital
- 43) (angl. *European Commission*) – Evropska komisija
- 44) (angl. *European Council*) – evropski svet
- 45) (angl. *expansion of eligible collateral*) – razširitev upravičenega zavarovanja
- 46) (angl. *exogenous switching costs*) – zunanji stroški prehoda
- 47) (angl. *financial contribution*) – finančni prispevek
- 48) (angl. *financial intermediary*) – finančni posrednik
- 49) (angl. *Fiscal Stability Corporation*) – korporacija za finančno stabilnost
- 50) (angl. *fragility*) – ranljivost
- 51) (angl. *free competition*) – svobodna (prosta) konkurenca
- 52) (angl. *full allotment*) – polna dodelitev
- 53) (angl. »*good bank*«) – »dobra banka«
- 54) (angl. *granted State-aid*) – dodeljena državna pomoč
- 55) (angl. *grants*) – nepovratna sredstva
- 56) (angl. *guarantees*) – jamstva
- 57) (angl. *guarantees of bank deposits*) – jamstva za bančne depozite
- 58) (angl. *guarantees of bank liabilities*) – jamstvo za bančne obveznosti
- 59) (angl. *guarantees for interbank lending*) – jamstva za medbančna posojila
- 60) (angl. *guarantees for bank bonds*) – jamstva za bančne obveznice
- 61) (angl. *Herfindahl-Hirschman Index* – HHI) – Herfindahl-Hirschmanov indeks
- 62) (angl. *hypothesis »competitor-fragility«*) – hipoteza »konkurenca–ranljivost«
- 63) (angl. *hypothesis »competition-stability«*) – hipoteza »konkurenca–stabilnost«
- 64) (angl. *Impaired Assets Communication*) – Poročilo o oslabljenih sredstvih
- 65) (angl. *impaired assets*) – oslabljena sredstva
- 66) (angl. *impaired assets measure*) – ukrep za oslabljena sredstva
- 67) (angl. *imperfect competition*) – nepopolna konkurenca
- 68) (angl. *Individual Application Scheme*) – individualne sheme
- 69) (angl. *Industrial Organization*) – »industrijska organizacija«
- 70) (angl. *insolvency*) – nesolventnost
- 71) (angl. *interbank market*) – medbančni denarni trg
- 72) (angl. *interest rate rebates*) – subvencija obrestnih mer
- 73) (angl. *lender*) – posojilodajalec
- 74) (angl. *leverage*) – finančni vzvod
- 75) (angl. *liquidity*) – likvidnost
- 76) (angl. *liquidity support*) – likvidnostna podpora
- 77) (angl. *liquidity support measure*) – ukrep za likvidnostno podporo
- 78) (angl. *loan guarantees*) – jamstva za posojila
- 79) (angl. *longer-term credit provision*) – dolgoročne rezervacije kreditov
- 80) (angl. *market power*) – tržna moč

- 81) (angl. *market structure*) – tržna struktura
- 82) (angl. *maturity transformation*) – preoblikovanje ročnosti
- 83) (angl. *measures to limit distortions of competition*) – ukrepi za omejevanje izkrivljanja konkurence
- 84) (angl. *merger policy*) – politika združitve
- 85) (angl. *monitoring*) – nadzorovanje
- 86) (angl. *network effects*) – učinki mreže
- 87) (angl. *open and unconditional competitive tender*) – odprt in brezpogojen konkurenčni razpis
- 88) (angl. *orderly winding-up*) – urejena nadzorovana likvidacija
- 89) (angl. *organized sold activity*) – organizirana prodaja dejavnosti
- 90) (angl. *outstanding subordinated debt*) – neporavnani podrejeni dolg
- 91) (angl. *overall guarantee of bank liabilities*) – splošno jamstvo za bančne obveznosti
- 92) (angl. *participation in debt issues*) – sodelovanje pri izdaji obveznic
- 93) (angl. *perfect competition*) – popolna konkurenca
- 94) (angl. *preffered shares*) – prednostne delnice
- 95) (angl. »*price-maker*«) – določevalec cene
- 96) (angl. »*price-taker*«) – tisti, ki se prilagodi ceni
- 97) (angl. »*Performance*«) – uspešnost
- 98) (angl. *pledged State-aid*) – obljubljeni državni pomoči
- 99) (angl. *portfolios of customers*) – portfelj strank
- 100) (angl. *recapitalization*) – dokapitalizacija
- 101) (angl. *Recapitalization Communication*) – Poročilo o dokapitalizaciji
- 102) (angl. *redeemed*) – odkupiti
- 103) (angl. *reduction of business activities*) – zmanjšanje poslovnih dejavnosti
- 104) (angl. *relationship banking*) – bančništvo odnosov
- 105) (angl. *remunerated*) – odplačati
- 106) (angl. *Restructuring Communication*) – Poročilo o prestrukturiranju
- 107) (angl. *retail banking*) – poslovanje bank s prebivalstvom, poslovanje na drobno
- 108) (angl. *sale of an ailing bank*) – proces prodaje banke v težavah
- 109) (angl. *sale of assets*) – prodaja sredstev
- 110) (angl. *savers*) – varčevalci
- 111) (angl. *Scheme*) – shema
- 112) (angl. *screening*) – preverjanje
- 113) (angl. *selectivity*) – selektivnost
- 114) (angl. *self-standing institution*) – samostojna institucija
- 115) (angl. *short-term liquidity support*) – kratkoročna likvidnostna podpora
- 116) (angl. *small and medium enterprise*) – mala in srednje velika podjetja
- 117) (angl. *solvency*) – solventnost
- 118) (angl. *sovereign feedback loop*) – dolžniška povratna zanka
- 119) (angl. *State-aid*) – državna pomoč
- 120) (angl. *State-aid Scoreboard*) – statističen pregled državnih pomoči

- 121) (angl. *State-aid policy*) – politika državnih pomoči
- 122) (angl. *structural measures*) – strukturni ukrepi
- 123) (angl. »*Structure*«) – struktura
- 124) (angl. »*Structure–Conduct–Performance*«) – »struktura–vedenje–uspešnost«
- 125) (angl. *systemic stability*) – sistemska stabilnost
- 126) (angl. *systemic crisis*) – sistemska kriza
- 127) (angl. *subordinated debt*) – podrejeni dolg
- 128) (angl. *subsidiaries*) – hčerinske družbe
- 129) (angl. *support for impaired assets in asset support programmes*) – podpora za oslABLJENA sredstva v podpornih programih sredstev
- 130) (angl. *transaction cost*) – transakcijski stroški
- 131) (angl. *transfer of State resources*) – prenos državnih sredstev
- 132) (angl. *Treaty on the Functioning of the European Union*) – Pogodba o delovanju Evropske unije
- 133) (angl. *underwriting of subordinated debt*) – zavarovanje podrejenega dolga
- 134) (angl. *used State-aid*) – uporabljena državna pomoč

